

KANSALAISJÄRJESTÖT,
uskonto
JA KESTÄVÄ
kehitys

Fida International
Suomen Lähetysseura

**Kansalaisjärjestöt,
uskonto ja kestävä kehitys**

Toimittanut Päivi Hasu

Tuettu Suomen
kehitysyhteistyövarain

© 2018 Fida International, Suomen Lähetyseura ja
Aikamedia Oy

Kaikki oikeudet pidätetään.

ISBN 978-952-252-388-4

Sivunvalmistus Aikamedia Oy / Antti Kamppinen
Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2018

4041 0037
Painotuote

The background is a solid teal color with various traditional African patterns. At the top, there are stylized star-like or flower-like motifs. Below these are horizontal bands of geometric patterns, including spirals and zig-zags. At the bottom, there are more complex circular patterns and stylized animal figures, possibly giraffes or antelopes, integrated into the design.

KANSALAIJÄRJESTÖT, **uskonto** JA KESTÄVÄ **kehitys**

Fida International
Suomen Lähetysseura

Sisällys

Esipuhe	7
Johdanto	11
Päivi Hasu	
OSA I Kansalaisyhteiskunta ja sen muutokset	
Haastattelu: Kansalaisyhteiskunta ja kansalaisjärjestöt.....	24
Elina Vuola	
Haastattelu: Kansalaisyhteiskunta Afrikassa ja Etelä-Amerikassa	27
Ari Joensuu	
Yhteistyöllä kohti kestävää kehitystä	31
Arngeir Langås	
Kurkistus: Kansalaisyhteiskunta ja kestävä kehitys Jordaniassa	43
”Ketään ei jätetä” – mutta entä vammaiset henkilöt?	46
Hisayo Katsui, Marjo Heinonen ja Kalle Könkkölä (†)	
Kurkistus: Kuurot pääsevät yliopistoihin Etiopiassa	55
Kurkistus: Naiset vievät yhteisvoimin kehitystä eteenpäin Nepalissa	56
Luterilaiset kehitysyhteistyöhankkeet osana kansalaisyhteiskuntaa Intiassa	58
Ville Päivänsalo	
Kurkistus: Vettä ja vessoja Nepalissa.....	72

OSA II Uskonnollistaustaiset järjestöt,
kansalaisyhteiskunta ja kestävä kehitys

Haastattelu: Uskonnollistaustaisten järjestöjen rooli kansalaisyhteiskunnassa.....	76
---	----

Ari Joensuu

Haastattelu: Euroopassa uskonnon lukutaito vähentäisi jännitteitä	78
--	----

Heikki Huttunen

Kurkistus: Uskonnollistaustaiset järjestöt ja kansalaisyhteiskunta Kolumbiassa	81
---	----

Uskonnollistaustaisten järjestöjen rooli kestävässä kehityksessä	83
---	----

Henry Mbaya

Kurkistus: Ruokaturvaa parantamassa Pohjois-Koreassa	94
---	----

Kurkistus: Jätteestä proteiiniruokaa	97
--	----

Kestävä kehitys kristillisen etiikan valossa.....	98
--	----

Modestus Lukonge

Lähetisyhteistyön muisto Ambomaan kulttuurissa	110
---	-----

Kim Groop

Kirjoittajat	122
--------------------	-----

Esipuhe

Kehitysyhteistyön puutteita ja jopa kirouksia on viime vuosina esitelty suomalaisessa kehitysyhteistyökeskustelussa. Se sai meidät Fidassa ja Suomen Lähetysseurassa kyselemään kehitysyhteistyön tuloksia, jopa ”siunauksia”. Miten kansalaisyhteiskunta vahvistuu kehitysyhteistyön voimin? Miten uskonnollistaustaiset järjestöt voivat tähän vahvistumiseen vaikuttaa?

Kauan ennen valtiollisen kehitysyhteistyön alkua lähetystyöntekijät käynnistivät nykyisen kaltaisen kehitysyhteistyön. Afrikassa ja Aasiassa kirkkojen ja kristillisten järjestöjen työntekijät perustivat sairaaloita ja kouluja syrjäseuduille. Ne mahdollistivat terveydenhuollon ja koulutuksen hyvin köyhille alueille. Paikalliset koulutettiin uusiin tehtäviin. Yhdessä paikallisten ihmisten kanssa luotiin kirjakieliä. Katovuosina nälänhätä kosketti ja siihen saatiin kansainvälistä apua. Työlaajeni kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin eli tyttöihin, naisiin, syrjittyihin ja eri tavoin vammaisiin ihmisiin.

Viime vuosina kansainvälisissä järjestöissä, kuten YK:ssa, on alettu nähdä uskonnollisten järjestöjen merkitys esimerkiksi rauhantyössä. Kehitysyhteistyötä tekevät järjestöt ovat keskeisiä toimijoita kansalaisyhteiskunnassa. Uskonnollistaustaisten kehitysyhteistyön tekijöiden rooli on erityisen vahva. Ne tuntevat paikalliset olot. Syrjimättömyys, lähimmäisenrakkaus ja ihmisten mukaan ottaminen eli inklusiivisuus ovat arvoja, jotka uskonnolliset järjestöt pystyvät juurruttamaan.

Meillä ei ole varaa jättää uskonnollista maailmaa yhteiskunnallisen keskustelun ulkopuolelle. Kun otamme uskonnolliset toimijat mukaan kehitystyöhön, valjastamme samalla maailman kirkot kansalaisyhteiskunnan osina toimimaan

myönteisinä muutosagentteina omissa maissaan. Näemme samalla myös uskonnollisten toimijoiden haasteet ja tilanteet, joissa ne ovat kehityksen jarruina. Yhteistyöllä voimme vaikuttaa asenteisiin. Uskonnollisiin toimijoihin lyödään myös leimoja ja ”käännyttämistä” pelätään. Siksi haluamme tässä teoksessa avata kansainvälisen työemme moninaisuutta ja kehitysyhteistyön ammatillisuutta. Fida toimii kansainvälisen helluntaikarismaattisen liikkeen piirissä. Helluntaikarismaatikkoja on maailmassa yli 500 miljoonaa, ja määrä kasvaa nopeasti. Kyseessä ei ole yhtenäinen oppiliike, vaan mukaan mahtuu monenlaisia toimijoita. Suomalainen helluntailaisuus edustaa maltillista haaraa ja lukeutuu kestävän kehityksen edistäjiin. Tämä avaa mahdollisuuden vaikuttaa myös niihin liikkeisiin, joissa menestystä saarnaavat johtajat ja ihmeiden korostaminen saattavat toimia kehityksen esteinä. Suomen Lähetysseura puolestaan toimii luterilaisen kirkon arvojen mukaisesti ja kirkon keskeisenä kansainvälisenä toimijana. Arvoinaan sillä on oikeudenmukaisuus ja lähimmäisenrakkaus. Se tarjoaa apua ja tukea kaikille työnsä piirissä. Uskontoon kuuluminen ei ole edellytys avun saamiselle.

Työn alusta saakka uskonnollistaustaiset järjestöt ovat toimineet ruohonjuuritasolla yhteistyössä kumppaneidensa kanssa. Näiden yhteisöjen ja kirkkojen kautta saamme tietoa ja kokemuksia globaaleista muutoksista – ilmastonmuutoksesta ja naisten asemasta ja roolista yhteiskunnissa. Lähetysseura ja Fida näkevät itsensä kansalaisyhteiskunnan toimijoina. Pidämme tärkeänä, että kehitysyhteistyössä kuuluu nimenomaan kansalaisten ääni. Järjestöt saavat kumppaneiltaan sellaista ymmärrystä ja tietoa, mihin julkisilla tai valtiollisilla toimijoilla ei ole muutoin pääsyä. Järjestöt antavat syvyyssulottuvuutta viralliseen kehitysyhteistyöhön.

Tällä hetkellä kansalaisyhteiskunnan tila kaapenee globaalisti, ja niin myös Suomessa – vihapuhe, taloudelliset muutokset, epävarmuus ja poliittiset jännitteet heijastuvat vahvasti siihen, miten paljon ihmiset haluavat tai uskalta-
vat toimia.

Yritysyhteistyön rakentaminen merkitsee uutta ja tärkeää askelta kehitysyhteistyössä. Sen rinnalle tarvitaan edelleen kehitysmalleja, jotka tukevat kumppanien toimintaa, kehittävät niiden osaamista ja koulutusta ja vahvistavat sitä kautta ihmisoikeuksia. Kansalaisyhteiskunnan toimijoilla, kuten järjestöillä, on ymmärrystä kehittyvien maiden yhteiskunnasta. Siksi niiden yhteistyö yritysten kanssa mahdollistaa parempia tuloksia.

Julkinen rahoitus ei riitä maailman köyhyyden vähentämiseksi, vaan tarvitaan yksityistä rahoitusta ja yritysyhteistyötä. Ihmiset haluavat tulla toimeen omalla työllään. Kehittyvillä valtioilla tulee olla verotusjärjestelmiä, jotka mahdollistavat koulutuksen ja kehityksen. Investointeja tarvitaan. Ne luovat valtiolle pääomaa ja varoja kehitykseen.

Tarvitaan myös seuran-
tamekanismit, jotka vahvistavat ihmisoikeuksia globaaleilla markkinoilla, sekä työkaluja ja lain-
säädäntöä, joiden avulla voidaan varmistaa, että polarisaatio vähenee ja yritykset kantavat yhteiskunnallisen vastuunsa.

Usein kirkkoja tai uskonnollisia yhteisöjä pidetään kehityksen jarruina, mutta haluamme nostaa esiin myös kirkkojen suuren potentiaalin toimia paikallisina vaikuttajina.

Erityisesti vammaiset ovat usein kehitysmaissa näkymättömiä. Monissa kulttuureissa vammaisuus tulkitaan häpeäksi tai uskonnollisesta viitekehyksestä katsottuna kiroukseksi. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen

ihminen on ainutlaatuinen ja arvokas. Uskonnollisilla yhteisöillä on suuri rooli asenteiden muuttamisessa.

Hyvä esimerkki Lähetysseuran vaikuttamistyöstä on se, että paikalliset kyläpäälliköt tekivät päätöksen tyttöjen silpomisen lopettamisesta Tansanian Morogorossa. Kirkolla oli vahva rooli keskusteluissa. Syksyllä 2018 Lähetysseuran työntekijä Mekonnen Mulat palkittiin Etiopiassa arvostetulla palkinnolla kuurojen hyväksi tekemästään pitkäaikaisesta työstä. Sen ansiosta noin 10 000 kuuroa lasta on päässyt kouluun kymmenen viime vuoden aikana. Vaikuttamistyön tuloksena nähdään myös kokeiluja, joissa vammaiset ihmiset pääsevät mukaan koulujen integroituun opetukseen.

Fidan työssä Etelä-Amerikassa paikalliset kirkkokumppanit ovat ottaneet tehtäväkseen vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Paraguayssa toimivien eri kansalaisjärjestöjen ja maan korkeimman oikeuden välisen yhteistyön tuloksena maassa on koulutettu yhteensä 3 200 oikeusavustajaa (facilitadores judiciales). Heistä 650 edustaa eri kristillisiä

yhteisöjä, joissa on myös vähemmistöjen, eläkeläisten ja opiskelijoiden edustajia. Nämä oikeusavustajat toimivat vapaaehtoisesti omaa johtaja-asemaansa hyödyntäen yhteisöjensä jäsenen auttamiseksi ja tukemiseksi. Avustustyön ansiosta Paraguayssa on vältetty vuositasolla 40 000 tapauksen eteneminen eri oikeusportaisiin. Kyseisen toiminnan pelkkä taloudellinen hyöty Paraguayn valtiolle on paikallisen Asuncionin yliopiston taloustieteellisen tiedekunnan edustajien tekemän laskelman mukaan 10 miljoonaa dollaria vuodessa.

Fida ja Lähetysseura ovat yhdessä halunneet koota tähän kirjaan puheenvuoroja

” *Paikalliset kyläpäälliköt tekivät päätöksen tyttöjen silpomisen lopettamisesta Tansanian Morogorossa. Kirkolla oli vahva rooli keskusteluissa.*

kansalaisyhteiskunnan muutoksista ja uskonnollisten järjestöjen asemasta globaalisti. Kehitysyhteistyön kritiikki näyttää usein perustuvan mielikuviin ja puutteellisiin tietoihin. Tämä kirja haluaa nostaa keskusteluun myös kehitysyhteistyön myönteiset tulokset ja onnistumiset sekä sen toivon, mitä yhteinen työ on tuonut eri alueiden ihmisille.

Fida ja Suomen Lähetysseura tekevät ohjelmayhteistyötä ulkoministeriön kanssa. Haluamme yhdessä kertoa, millaisia näkökulmia kumppaniemme kanssa toimiminen avaa

suomalaiseen keskusteluun kehitysyhteistyöstä. Näin saadaan kuuluviin myös kumppaniemme ääni.

Harri Hakola,

*toiminnanjohtaja,
Fida*

Rolf Steffansson,

*toiminnanjohtaja,
Suomen Lähetysseura*

Järjestöjen esittely

Fida on suomalainen lähetys- ja kehitysyhteistyöjärjestö, joka työskentelee lähes 50 maassa yhdessä paikallisten seurakuntien ja muiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Kehitysyhteistyömme rakentaa rauhaa, luo oikeudenmukaisuutta ja vahvistaa ihmisarvoa. Tavoitteemme on pysyvä muutos, jossa heikoimmassa asemassa elävät ihmiset saavat voiman nousta toivottomuudesta. Varustamme kirkkoja ja yhteistyökumppaneita toimimaan vahvoina yhteiskunnallisina vaikuttajina, jotta lasten ja nuorten oikeudet toteutuvat. Teemme työtä erityisesti haavoittuvien ihmisryhmien, kuten vammaisten ihmisten, etnisten vähemmistöjen ja konfliktien uhrien, parissa. Fida on ulkoministeriön kumppanuusjärjestö ja saanut kehitysyhteistyöhön valtiontukea vuodesta 1974.

Suomen Lähetysseura on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kansainvälisen työn järjestö ja yksi Suomen suurimmista kehitysyhteistyöjärjestöistä. Toimimme 30 maassa. Yhdessä paikallisten kirkkojen ja järjestöjen kanssa rakennamme oikeudenmukaisempaa ja inhimillisempää maailmaa. Tuomme toivoa sinne, missä sitä eniten tarvitaan. Työmme keskiössä ovat heikoimmassa ja syrjityssä asemassa olevat ihmiset: tytöt ja naiset, vammaiset ihmiset, kastitomat, alkuperäiskansat ja etniset vähemmistöt.

Johdanto

Päivi Hasu

Suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöllä on pitkä historia. Suomen Lähetysseuran työ Amboimaalla nykyisen Namibian alueella alkoi vuonna 1870, ja Fida International perustettiin vuonna 1927 nimellä Suomen Vapaa Ulkolähetys (Hakola 2004). Modernin kehitysyhteistyön lasketaan kuitenkin varsinaisesti alkaneen toisen maailmansodan päättymisen jälkeen, kun Euroopan jälleenrakennus käynnistyi ja YK:n ihmisoikeusjulistus syntyi vuonna 1948. Suomi oli ensin kehitysavun vastaanottaja, kun YK:n lastenrahasto UNICEF avusti 1940-luvun lopulla kymmeniätuhansia suomalaislapsia. Lisäksi Suomi sai sodanjälkeiseen jälleenrakentamiseen Maailmanpankin kehitysluottoja.

YK julisti 1960-luvun kehityksen vuosikymmeneksi. Suomi halusi osallistua YK:n toimintaan ja seurata muiden Pohjoismaiden esimerkkiä kehityskysymyksissä. Valtion budjettiin sisällytettiin vuonna 1961 ensimmäinen määräraha kehitysyhteistyölle, ja vuonna 1965 ulkoministeriöön perustettiin oma kehitysyhteistyötoimisto kahdenvälisen kehitysavun tarpeisiin (Global Finland 2012). Vuonna 1970 YK asetti teollistuneiden maiden julkisista varoista maksettavan kehitysavun tavoitteeksi 0,7 prosenttia bruttokansantulosta. Suomi tuki tavoitetta ja vahvisti neljä vuotta myöhemmin ensimmäisessä kehitysyhteistyön periaateohjelmassaan tavoittelevansa YK:n asettamaa kehitysavun tasoa. Suomi on kuitenkin päässyt tavoitteeseen vain hetkellisesti 1990-luvun alkupuolen laman

ja bruttokansantulon romahtamisen myötä (Kepa, päiväämätön).

Suomessa esiintyi 1960-luvulla vapaata kansalaistoimintaa nälkäävun ja kehitysmaiden köyhien puolesta. Kansainvälinen Prosenttiliike syntyi 1970–1980-lukujen vaihteessa vaatimaan maailman valtioita nostamaan kehitysapunsa YK:n suositusten mukaiselle tasolle. Näin tapahtui myös Suomessa. Yksityiset kansalaiset saattoivat maksaa prosentin tuloistaan joka kuukausi jollekin katastrofiapua, kehitysyhteistyötä tai solidaarisuustyötä tekeväälle järjestölle. Kansalaisaktiivisuus lisääntyi, ja 1980-luvulle tultaessa Suomessa oli erilaisia kansainvälisten kehityskaaksymysten parissa työskenteleviä järjestöjä jo koko joukko. Prosenttiliikkeen ja kehitysmää-aktiivien työn tuloksena syntyi muutamaa vuotta myöhemmin vuonna 1985 Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa. (Salonen ja Rekola 2004, 9.)

Kansalaisjärjestöt olivat tärkeitä tekijöitä myös Suomen virallisen kehitysyhteistyön muovautumisessa. Ulkoministeriö oli jo 1960- ja 1970-lukujen taitteessa myöntänyt tukea kansalaisjärjestöjen yksittäisiin kehitysyhteistyöhankkeisiin. Lähetysjärjestöjen aloitteesta ryhdyttiin tunnustelemaan tuen vakinaistamisen mahdollisuuksia. Mallia haettiin tässäkin muista Pohjoismaista, jotka olivat ottaneet käyttöön vastaavan rahoituksen jo 1960-luvun puolivälissä. (Salonen ja Rekola 2004, 8.) Suomalaisten kehitysjärjestöjen valtionavustukset aloitettiin järjestelmällisesti vuonna 1974.

Nyt, yli neljäkymmentä vuotta myöhemmin, Suomen toiminta kansainvälisellä kehityspolitiikan ja kehitysyhteistyön kentällä perustuu pohjoismaisen yhteiskunnan arvoihin ja lähtökohtiin sekä kansainvälisiin sopimuksiin. YK:n piirissä

sovitun ihmisoikeusperustaisen kehitystavoitteen mukaisesti myös Suomen kehityspolitiikan keskeinen tavoite on ihmisoikeuksien toteuttaminen. Ihmisoikeusperustaisen kehityspolitiikan tavoitteena on tukea kehitysmaiden pyrkimyksiä köyhyyden ja eriarvoisuuden poistamiseksi ja kestävä kehityksen edistämiseksi. Lähtökohtana on ajatus maailman jokaisen ihmisen oikeudesta hyvään elämään, elinkelpoiseen ympäristöön, koulutukseen, turvallisuuteen, terveyteen,

toimeentuloon ja vaikutusmahdollisuuksiin. Kehityspolitiikan tavoite on yhtäältä vahvistaa oikeuksien haltijoiden kapasiteettia vaatia omia oikeuksiaan ja toisaalta vastuunkantajien kykyä ja vastuuta täyttää omat velvollisuutensa oikeuksien toteutumisessa (Ulkoministeriö, päivämätön b.; Kontinen ym. 2017).

SUOMALAISEN KEHITYSAVUN **VIRSTANPYLVÄITÄ**

1870 Suomen Lähetyssseuran työ Ambomaalla nykyisen Namibian alueella alkoi.

1908 Ensimmäinen suomalainen lääkäri Selma Rainio aloitti työn Ambomaalla.

1927 Fida International perustettiin nimellä Suomen Vapaa Ulkolähetys.

1945 Yhdistyneet kansakunnat (YK) perustettiin.

1948 YK:n ihmisoikeuksien julistus annettiin.

1961 YK:n yleiskokous julisti ensimmäisen kehityksen vuosikymmenen alkaneeksi.

1961 Suomen valtion budjetista osoitettiin ensimmäinen määräraha kehitysyhteistyölle.

1965 Suomen ulkoministeriöön perustettiin oma kehitysyhteistyötoimisto.

1970 YK:n tavoite kehitysrahoituksen tasosta asetettiin 0,7 prosenttiin valtioiden bruttokansantulosta.

1974 Suomalaisten kehitysjärjestöjen valtionavustukset aloitettiin järjestelmällisesti.

1980-luvun alku Prosenttiliike syntyi.

1985 Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa perustettiin.

2000 YK:n kehityksen vuosituhattavoitteet vuoteen 2015 mennessä määritettiin.

2015 Kansainvälisten kestävä kehityksen tavoitteiden Agenda 2030 asetettiin.

2016 Suomen hallitus leikkasi järjestöjen kehitysyhteistyömäärärahoja 43 prosenttia.

Esimerkkinä ihmisoikeusperustaisesta kehitysyhteistyöstä on tässä teoksessa Hisayo Katsuin työryhmän vammaisnäkökulmaa käsittelevä artikkeli. Kehityspolitiikalla pyritään vahvistamaan heikoimmassa asemassa olevien ihmisten oikeuksia, sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä ilmastonmuutokseen varautumista ja sen hillintää. Suomen harjoittamassa kehityspolitiikassa onkin neljä painopistealuetta: naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman parantaminen, kehitysmaiden talouksien kehittäminen hyvinvoinnin lisäämiseksi, yhteiskuntien demokraattisuus ja toimintakyky sekä ruokaturva, veden ja energian saatavuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö (Ulkoministeriö, päiväämätön b.). Suomen kehityspolitiikan lähitulevaisuuden toteutusta ohjaa helmikuussa 2016 hyväksytty valtioneuvoston kehityspoliittinen selonteko, joka toteaa muun muassa, että vahva kumppanuus kansalaisyhteiskunnan kanssa jatkuu kehitysyhteistyössä ja että Suomen tavoitteena on kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien vahvistaminen.

Lähivuosien tärkeimmän kansainvälisen viitekehityksen puolestaan muodostaa YK:ssa syyskuussa 2015 hyväksytty kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030, jonka 17 pää-tavoitetta koskevat kaikkia maailman maita (Yhdistyneet kansakunnat, päiväämätön). Edellä kuvatut Suomen kehityspolitiikan painopistealueet ovat linjassa kestävä kehityksen tavoitteiden kanssa ja pyrkivät edistämään niiden toteutumista. Ensisijainen vastuu Agenda 2030:n toimeenpanosta on valtioilla, mutta tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan myös paikallis-hallinnon, yksityissektorin, kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisten laajaa osallistumista (Ulkoministeriö, päiväämätön c.). Suomen kehityspoliittisen ohjelman mukaan kansalaiset ja kansalaisyhteiskunta voivat edistää Agenda 2030:n tavoitteita (Ulkoministeriö 2016).

Kansalaisyhteiskunta on määritelty muun muassa sosiaalisen, yhteiskunnallisen ja poliittisen osallistumisen tilaksi, jossa ihmiset voivat

toteuttaa aktiivista kansalaisuutta osallistumalla yhteiseen toimintaan ja keskusteluihin. Kansalaisyhteiskuntatoimijoita voivat olla esimerkiksi yhteisen teeman, tavoitteen tai aatteen pohjal-le perustetut voittoja tavoittelemattomat yhdistykset, yhteisöt, verkostot ja sosiaaliset liikkeet mutta myös esimerkiksi ei-kaupallinen media, säätiöt ja tutkimuslaitokset. Kansalaisyhteiskunta määritellään tyypillisesti yhdeksi yhteiskunnan kolmesta sektorista yhdessä valtion ja markkinoiden kanssa. Neljäntenä sektorina nähdään usein perhe ja yksilöt. Yhteiskunnan eri osat nähdään myös enemmän toiminnallisina tiloina kuin toimijaryhmiin perustuvina staattisina sektoreina, sillä monet toimijat voivat eri toimintojen perusteella kuulua useaan eri sektoriin. Yhteistä kansalaisyhteiskunnan toimijoille on niiden yleishyödyllisyys: ne eivät pyri taloudelliseen tuottoon eivätkä viralliseen poliittiseen tai lainsäädännölliseen valtaan. Kansalaisten omaehtoisuus, toimijuus, autonomisuus, vapaaehtoisuus ja yhteisöllisyys ovat keskeisiä piirteitä kansalaisyhteiskunnan toiminnassa (Seppo 2013; Ulkoministeriö, päiväämätön e., 5; Kontinen ym. 2017).¹

Suomessa toimii vuonna 2018 kehitysyhteistyön parissa yli sata suomalaista kansalaisyhteistyötä, joilla on ulkoministeriön tukemia hankkeita noin sadassa kehitysmaassa eri puolilla maailmaa. Ulkoministeriö antaa monivuotista ohjelmataukea yhteensä 17 kansalaisjärjestölle ja kolmelle säätiölle pitkäjänteiseen työhön kehityksen edistämiseksi. Ohjelmataukea saavien järjestöjen joukossa on sellaisia toimijoita kuin Crisis Management Initiative (CMI), Fida International, Kirkon Ulkomaanapu, Pelastakaa Lapset, Plan, Reilu kauppa, Suomen Lähetysseura, Suomen Pakolaisapu, Suomen Punainen Risti, Suomen World Vision ja WWF Suomi. Ohjelmataukea saavien järjestöjen lisäksi tukea

1 Tiina Kontinen ym. (2017) käyvät seikkaperäisemmän keskustelun kansalaisyhteiskunnan määrittelyn ulottuvuuksista.

saavat kehitys yhteistyön kattojärjestö Kepa ja kehitys yhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys, jotka tarjoavat suomalaisille kansalaisjärjestöille koulutusta ja neuvontaa sekä tekevät vaikuttamistyötä. (Ulkoministeriö, päiväämätön a.) Kepa ja Kehys yhdistyvät vuonna 2018 uudeksi kattojärjestöksi nimeltä Finnish Development NGOs Fingo ry (Kehys, päiväämätön). Myös kolme erityissäätiötä, Abilis, Siemenpuu ja Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö, saavat ulkoministeriöltä ohjelmallista tukea kehitysmaiden paikallisten järjestöjen vammais-, ympäristö- ja ihmisoikeustyöhön. Pienille ja keskusurille järjestöille ulkoministeriö myöntää hankekohdasta tukea. YK-taustaiset järjestöt saavat ulkoministeriöltä toiminta-avustusta muun muassa kehitysviestintä- ja globaalikasvatustyöhön. Vuonna 2017 ulkoministeriö tuki suomalaisia kansalaisjärjestöjä ja säätiöitä yhteensä noin 65 miljoonalla eurolla. (Ulkoministeriö, päiväämätön a.)

Järjestöjen toiminta kohdistuu usein kehitysmaiden köyhimpien perustarpeisiin ja oikeuksiin – sosiaaliseen kehitykseen, opetukseen, terveyteen, toimeentulomahdollisuuksiin – sekä maaseutukehitykseen. Tärkeä päämäärä on kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien vahvistaminen, jotta kehitysmaiden omat järjestöt voivat onnistua paremmin perustehtävissään palveluiden tuottamisessa, vaikuttamistyössä ja tiedottamisessa. Moniääniset kansalaisyhteiskunnat luovat edellytykset kansalaisten yhteiskunnalliselle osallistumiselle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Ne luovat myös pohjan demokraattisille yhteiskunnille. Järjestöjen kehitys yhteistyön tavoitteena on lisäksi edistää YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista. (Ulkoministeriö, päiväämätön a.)

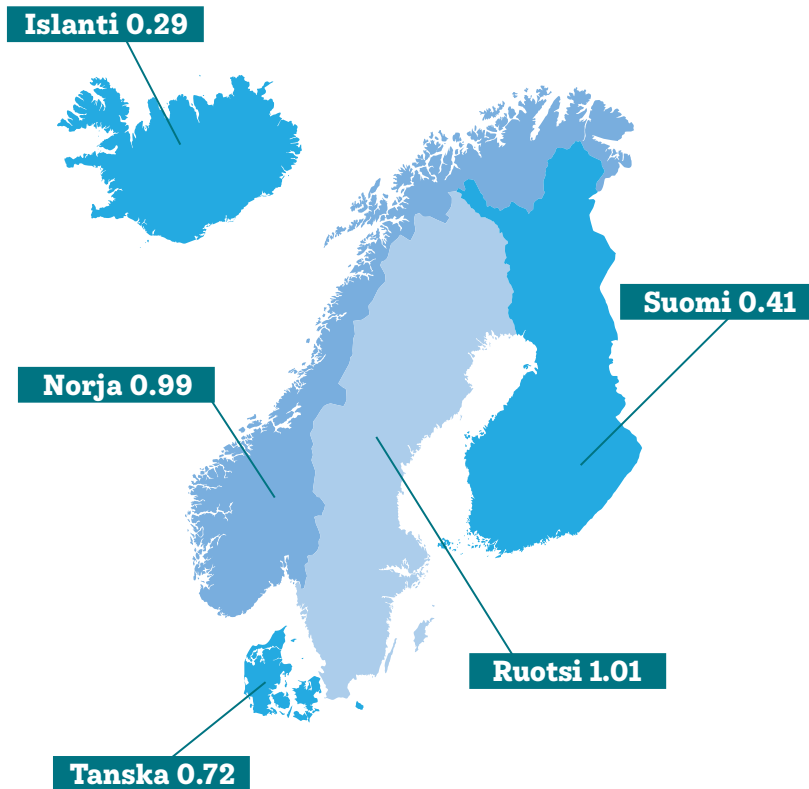
Kansalaisjärjestöjen kehitys yhteistyön on todettu olevan kustannustehokasta ja tuloksellista. Vuosina 2016–2017 ulkoministeriö teetti kolmivaiheisen arvioinnin ohjelmakujajärjestöjen kehitys yhteistyöstä. Arvioinnissa todettiin, että arvioitujen järjestöjen ohjelmilla on saavutettu

monipuolisia tuloksia, joista valtaosa liittyy hyödynsaajien voimaantumiseen. Myös ihmisoi-
keusperustaisuus toteutuu hyvin arvioitujen järjestöjen ohjelmissa. Sekä kumppanimaiden kansalaisjärjestöt että suomalaiset järjestöt ko-
kevat hyötывänsä yhteistyöstä. (Ulkoministeriö 12.10.2016.) Arvioinnin toisen osan raportti to-
teaa muun muassa, että järjestöjen työ vastaa ihmisten tarpeisiin ja menee perille myös hau-
raissa valtioissa ja vaikeissa toimintaympäristöissä (Ulkoministeriö 31.5.2017).

Saavutetuista tuloksista huolimatta kansalaisyhteiskunnan toimintaympäristö on kuitenkin muuttunut nopeasti. Vuonna 2015 laaditun hallitusohjelman mukaisesti kehitys yhteistyöhön käytettäviä määrärahoja vähen-
nettiin 200 miljoonalla eurolla vuodesta 2016 alkaen koko hallituskauden ajaksi. Lisäksi 130 miljoonan euron osuus ohjattiin yritysten kaut-
ta kehitysmaihin kehitysrahoitusyhtiö Finnfundin kautta. Leikkaukset kohdistuivat niin sanottuun varsinaiseen kehitys yhteistyöhön ja olivat siis suuruudeltaan 330 miljoonaa euroa. (Kepa, päi-
väämätön.) Nämä noin 40 prosentin leikkaukset ovat näkyneet laajasti eri kehitys yhteistyön aloil-
la muun muassa kansalaisjärjestöjen hankkeiden supistumisena. Vuonna 2018 kehitys yhteistyön määrärahat – 886 miljoonaa euroa – vastaavat vain 0,38:aa prosenttia Suomen bruttokansan-
tulosta (Ulkoministeriö 2016). Sekä Elina Vuola että Ari Joensuu tuovat tässä teoksessa esille, että nämä leikkaukset ja vuosikymmeniä jatku-
nut 0,7 prosentin tavoitteen kaukaisuus ovat tahra Suomen kansainvälisessä maineessa. Vii-
me vuosina Pohjoismaista sekä Ruotsi, Norja että Tanska ovat kyenneet saavuttamaan 0,7 prosentin tavoitteen.

Samanaikaisesti viimeisimpien leikkausten kanssa Suomen kehityspoliittisessa selonteossa nostettiin esille yksityisen sektorin rooli ja sen ra-
hoitusta lisättiin (Ulkoministeriö 2016). Kansain-
välisesti on keskusteltu yksityisestä käänteestä uutena kehityksen ajatusmallina. Tällä viitataan

POHJOISMAIDEN KEHITYSAPU 2017

Virallisen kehitysavun osuus bruttokansantulosta prosentteina.
Lähde: OECD 9.4.2018.

yksityisen sektorin roolin korostamiseen kehitysavussa. Esimerkiksi Kontisen ja työryhmän mukaan paradigman uutuus on kuitenkin kyseenalaistettu, sillä talouskasvun ideaali, kaupalliset intressit ja yritysmaailma ovat olleet mukana kehitysyhteistyöpolitiikan määrittelyssä heti kehitysyhteistyön alusta alkaen. Yksityisen sektorin korostuminen on herättänyt kysymyksiä muun muassa siitä, miten laajemmat globaalit rahavirrat voisivat olla oikeudenmukaisia myönteisten kehitysvaiikutusten aikaansaamiseksi (Kontinen ym. 2017). Modestus Lukonge keskustelee tämän teoksen artikkelissaan

juuri yksityisen sektorin toiminnan ja uusliberaalin talouden synnyttämistä eettisistä haasteista.

Ulkoministeriö luonnosteli kehityspoliittista kansalaisyhteiskuntalinjausta alkuvuodesta 2017. Linjauksen päivittämistarpeen takana olivat globaalin ja kansallisen toimintaympäristön muutokset sekä muun muassa ulkoministeriön teettämä arviointi täydentävyydestä Suomen kehityspoliitikassa ja -yhteistyössä (Kontinen ym. 2017). Kansalaisyhteiskuntalinjauksen perusta on kestävän kehityksen Agenda 2030. Linjauksen lähtökohta on, että itsenäiset, elinvoimaiset,

moniarvoiset ja moniääniset kansalaisyhteiskunnat luovat edellytykset kansalaisten rauhanomaiselle yhteiskunnalliselle osallistumiselle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Kansalaisyhteiskunta luo mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnalliseen kehitykseen ja päätöksentekoon (Ulkoministeriö, päiväämätön e.).

Kansalaisyhteiskuntalinjausta varten tehdyn taustaselvityksen mukaan rahoituksen leikkausten ja yksityisen sektorin korostamisen ohella muita kansalaisyhteiskunnan toimintaympäristön muutoksia ja kehitysyhteistyön suuntauksia ovat lisääntynyt nationalismi, populismi, kovenevat arvot ja haasteellinen pakolaistilanne. Kehitysyhteistyötä joudutaankin yhä enemmän perustelemaan poliittisille päättäjille ja suuralle yleisölle. Yleiset leikkauspaineet ja turvapaikanhakijoiden aiheuttamat kustannukset vähentävät kehitysyhteistyön resursseja. Toisaalta rajanvedot pakolaishallinnon, diasporien ja kehitysyhteistyön välillä saattavat hämärtää ja näissä rajapinnoissa voi syntyä uusia toimintamalleja ja mahdollisuuksia. (Kontinen ym. 2017.)

Kuten Elina Vuola ja Ari Joensuu tässä teoksessa huomauttavat, toimintaympäristön muutokset ja paine kansalaisjärjestötoiminnan ammattimaistumiseen on leimannut kehitysmajaajärjestöjä pitkään, ja aihe on tällä hetkellä taas hyvin ajankohtainen. Rahoitusleikkaukset luovat paineita laajentaa rahoituspohjaa. Suurilla järjestöillä on tässä paremmat hengissä säilymisen mahdollisuudet kuin pienillä, vapaaehtoistyöhön perustuvilla järjestöillä. Matti Ylönen (5.10.2017) puolestaan toteaa, että aihe on ajankohtainen toisestakin, Kepan ja kehitysjärjestöjen EU-yhdistys Kehyksen käynnissä olevan yhdistymisprosessin, näkökulmasta. Ylösen mukaan on syytä kysyä, missä määrin prosessin lopputulos tulee painottamaan organisaation ulkoista tehokkuutta ja missä määrin huolehditaan kansalaisliikkeen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta pitkällä aikavälillä.

Myös muut globaalit suuntauksiset ja kehitysyhteistyön kansainvälinen institutionaalinen

ympäristö vaikuttavat kansalaisyhteiskunnan toimintaan. Kansainvälisessä kehityspoliitikassa merkittävä muutos on YK:n kestävän kehityksen globaalit tavoitteet. Agenda 2030 painottaa kaikkien sektoreiden yhteistyön merkitystä; kestävän kehityksen toimeenpanijoiksi onkin ajateltu valtiollisia toimijoita, yksityistä sektoria, kansalaisyhteiskuntaa, YK:ta ja muita kansainvälisiä toimijoita (UN 2015). Esimerkiksi Arngier Langåsin artikkeli tässä teoksessa on kontribuutio juuri sektoreiden väliseen yhteistyöhön ja sen mahdollisiin teologisiin perusteisiin. Valtioiden lisäksi esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan toimijat olivat mukana kestävän kehityksen tavoitteiden laatimisessa ja, kuten Langås korostaa, niiden tulisi olla mukana nyt myös tavoitteiden toteuttamisessa. Kansalaisyhteiskunnalla on siis määrä olla rooli tavoitteiden toimeenpanossa, paikallisiin konteksteihin soveltamisessa ja seurannassa. Elina Vuola muistuttaakin, että kansalaisjärjestöt ovat jo kauan ajaneet kestävän kehityksen tavoitteita. Paikalliseen kontekstiin soveltamisen lisäksi kansalaisyhteiskunnan toimijoiden tehtävä on valvoa, että viranomaiset ja poliittiset päättäjät kaikkialla maailmassa toimeenpanevat ohjelman tavoitteita. Esimerkiksi Kontinen ja Millstein (2017) ovat kuitenkin esittäneet, että kestävän kehityksen tavoitteissa ei juurikaan huomioida kansalaisyhteiskunnan roolia, kansalaisten mobilisointia ja sosiaalisia liikkeitä muutosta aikaansaavina voimina, vaikka kansalaisyhteiskunta oli mukana muovaamassa näitä tavoitteita. Tämä on yllättävää siitäkin syystä, että sellaiset kansalaisyhteiskunnan periaatteet, kuten naisten voimaantuminen, ihmiset mukaan ottava yhteiskunta, kapasiteetin vahvistuminen ja ympäristökysymykset, ovat keskeisiä kestävän kehityksen linjauksissa. Kansalaisyhteiskunnan roolia tai sen puuttumista kestävän kehityksen tavoitteisiin pyrkimisessä onkin tarpeen tarkastella analyttisesti (Kontinen ja Millstein 2017).

Kestävän kehityksen tavoitteiden lisäksi muita globaaleja trendejä ovat esimerkiksi

finanssikapitalismi, digitalisaatio, kasvava keskinäisriippuvuus, ilmastonmuutos ja luonnonvarojen koskeva kestävyyskriisi (Sitra 2016). Modestus Lukonge keskustelee tässä teoksessa muun muassa digitalisaation ja globaalin finanssikapitalismin potentiaalisista eettisistä ongelmista ja tuo esille, että esimerkiksi kristilliseltä pohjalta nousevalla etiikalla olisi näihin haasteisiin annettavaa. Toisaalta digitalisaatio voi Ari Joensuun mukaan olla myös merkittävä kehityspotentiaali. Edellä mainittu, ihmiskunnan kannalta keskeiset ongelmat samoin kuin talouskriisit, eriarvoisuuden kasvu, pakolaisuus, konfliktit ja epidemiat ovat yhteisesti jaettuina, rajat ylittäviä ongelmia eivätkä ratkaistavissa kansallisvaltioiden sisällä. Kehitysyhteistyön rahoittajamaissa viime vuosina tapahtunut nationalismien nousu ja sulkeutuminen ovat ristiriidassa näiden havaintojen kanssa (Kontinen ym. 2017).

Aikamme vaikeimmat globaalit kehityshaasteet liittyvät ilmastonmuutokseen ja ympäristökysymyksiin, eriarvoisuuden lisääntymiseen, ihmisoikeuksien toteutumiseen, köyhyyden keskittymiseen, väestönkasvuun ja konflikteihin ja monien osatekijöiden aiheuttamaan pakolaisuuteen. Näiden vaikeiden ja vakavien kysymysten edessä on välttämätöntä pohtia myös kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen erityisosaamista ja tehtäviä. Ympäristökysymysten osalta Henry Mbaya esittelee tässä teoksessa tapoja, joilla kristilliset kirkot ja islamilaiset yhteisöt sekä uskonnollistaustaiset kansalaisjärjestöt ovat tarttuneet ympäristöongelmiin ja kestävä kehityksen haasteisiin.

Mitä annettavaa kansalaisjärjestöillä sitten on? Kansalaisyhteiskunnan taustaselvityksen mukaan kansalaisjärjestöjen vahvuuksina mainittiin esimerkiksi ruohonjuuritason tavoittaminen, joustavuus, itseluottamus, asiantuntemus, innostus, sitoutuneisuus, laajat jäsenverkot, tieto ja tuntemus maailmasta sekä tasa-arvoinen tapa, jolla suomalaiset tekevät kehitysyhteistyötä

omaan vahvaan kansalaisyhteiskuntaperinteeseensä tukeutuen (Kontinen ym. 2017). Tämän kansalaisjärjestöjen monipuoliseen osaamiseen ja verkostoihin sisältyy valtava potentiaali tämän hetken ja tulevaisuuden kestävä kehityksen haasteiden edessä. Henry Mbaya tuo esille, että myös uskonnollistaustaisilla järjestöillä on tässä merkittävä rooli, sillä ne edustavat sellaisia arvoja ja eettisiä linjauksia, jotka edistävät luonnon tasapainoa ja kestävä kehitystä.

Edellä on tullut ilmi, että kansalaisyhteiskuntaa on usein määritelty sektoreiden, toimijoiden, tilojen ja toiminnan logiikkojen avulla. Yksi rajanveto on ollut kansalaisyhteiskunnan ja uskonnollisten yhteisöjen välillä. Uskonnollisia yhteisöjä ei ole välttämättä aina pidetty tavanomaisina kansalaisyhteiskunnan toimijoina niihin liittymiseen ja niistä eroamiseen liittyvien rajoitusten vuoksi (Kontinen ym. 2017). Kuten Kim Groop Lähetyseuran työtä Namibiassa käsittelevässä artikkelissaan osoittaa, uskonnollistaustaiset järjestöt ja niiden työ ovat kuitenkin paitsi nykyaikaisen kehitysyhteistyön edelläkävijöitä, myös mielenkiintoisella tavalla modernin identiteetin lähteitä. On arvioitu, että yli 4/5 maailman väestöstä (Pew Forum) tunnustaa jotakin uskontoa, joten uskonnolliset yhteisöt ovat hyvin vaikutusvaltaisia julkisia toimijoita. Tämä käy ilmi myös esimerkiksi Arngeir Langåsin artikkelista tässä teoksessa. Näissä yhteisöissä uskonnollisella maailmankuvalla on huomattava vaikutus siihen, miten ihmiset ylipäättään ymmärtävät hyvinvoinnin ja kehityksen. Maailmanpankin tutkimus *Voices of the Poor* (2000, 222) totesi, että uskonnollisiin johtajiin ja instituutioihin yleensä luotetaan ja köyhien elämässä niiden tekemällä työllä on suuri arvo. Ne ovat edelleen merkittäviä julkisia toimijoita erityisesti globaalissa etelässä esimerkiksi vaikuttamistyön sekä terveys- ja koulutuspalveluiden aloilla. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa uskonnollistaustaiset organisaatiot tarjoavat noin 40 prosenttia terveydenhoitopalveluista. Väkirikkaan

ja moniuskontoisen Intian osalta uskonnollistaustaisten järjestöjen roolista terveydenhoitopalvelujen tarjoamisessa keskustelea tässä teoksessa Ville Päivänsalo. Myös uskonnollisten toimijoiden yhteiskunnallinen vaikuttamistyö on ollut huomattavaa: sekä Etelä-Amerikassa että Afrikassa ne ovat toiminnallaan edistäneet muun muassa demokratisoituskehitystä. Uskonnollisten toimijoiden työ on usein myös kestävää, ja ne toimivat ruohonjuuritasonlla vaikeissakin olosuhteissa hyvinkin pitkiä aikoja. Tällä seikalla on erityisen suuri merkitys hauraissa valtioissa, joissa valtio ei pysty hoitamaan esimerkiksi juuri terveydenhuollon tai koulutuksen tarpeita. On kuitenkin syytä muistaa, että uskontojen ja uskonnollisten yhteisöjen sekä kehityksen suhde voi olla hyvinkin jännitteinen. Tällaisia vaikeita alueita voivat olla esimerkiksi monet sukupuolivähemmistöihin, seksuaaliterveyteen ja naisten asemaan liittyvät kysymykset, kuten sukupuolivähemmistöjen oikeudet, ehkäisyvälineiden käyttö ja abortti. Tarvitaan siis avointa ja läpinäkyvää keskustelua sellaisten alueiden kartoittamiseksi, joilla käytännön yhteistyö on mahdollista. Tämän teoksen artikkelissaan Arngeir Langås keskustelea käytännön toimintaan sijoittuvasta dialogista, diapraksiksesta, yhtenä ratkaisuna erilaisten ryhmittyvien yhteistyöhön.

Agenda 2030 puolestaan on synnyttänyt keskustelua uskonnollistaustaisten toimijoiden tuomasta lisäarvosta ja niistä tavoista, joilla ne voisivat toteuttaa globaaleja kestävä kehityksen tavoitteita. Tästä on yhtenä esimerkkinä Henry Mbayan artikkeli tässä teoksessa. Myös esimerkiksi Narayanan (2013, 132, 136–138) on esittänyt, että uskonnolliset toimijat voivat edesauttaa kestävä kehitystä ainakin kolmella tavalla: oikeudenmukaisuutta korostavan arvomaailman, sosiaalisen ja ekologisen aktivismin sekä ihmisten henkilökohtaisen kehityksen ja muutoksen alueilla. Tähän keskusteluun tuo oman lisänsä Modestus Lukongen artikkeli.

Mitä suomalaiset veronmaksajat ja kehitysavun rahoittajat sitten ajattelevat kehitysavusta ja sen rahoituksesta? Ulkoministeriö teetti Taloustutkimuksella mielipidetutkimuksen, jonka raportti valmistui kesällä 2018 (Rahkonen ja Kantola 2018). Tutkimuksen mukaan kehitysyhteistyön merkitys on kansalaisten mielissä kasvanut ja sen kannatus on korkeimmillaan kymmeneen vuoteen. Ylivoimainen enemmistö eli 88 % suomalaisista pitää kehitysyhteistyötä joko erittäin tai melko tärkeänä. Vain joka kymmenes suomalainen katsoo, että kehitysyhteistyö on melko vähämerkityksistä, ja ainoastaan kahden prosentin mielestä se on yhdentekevää. Miksi Suomen sitten on syytä tehdä kehitysyhteistyötä? Vahvimmat perustelut olivat käytännöllisiä esimerkiksi siten, että kehitysavulla voidaan lisätä maailman vakautta ja ehkäistä muun muassa pakolaiskriisejä. Toiset perustelut ovat luonteeltaan eettis-moraalisia, ja niiden mukaan Suomen kaltaisilla vauraila ja kehittyneillä mailla on velvollisuus auttaa heikommassa asemassa olevia. Joka kolmas vastanneista piti vahvimpana perusteluna kehitysyhteistyön tekemiselle muun muassa konfliktien ja pakolaisuuden ehkäisemistä, jolla voidaan vaikuttaa maailman vakauteen. Yli puolet suomalaisista (61 %) nostaisi kehitysyhteistyömäärärahoja ja 38 prosenttia lisäisi kehitysyhteistyömäärärahoja siten, että 0,7 prosentin bruttokansantuloosuuteen päästäisiin joko seuraavan tai sitä seuraavan hallituskauden aikana. Myös kehitysmaiden yksityissektorin tukeminen saa kannatusta. Vaikka yritysten ja yksityissektorin tukeminen ei edelleenkään kuulu kansalaisten mielestä Suomen kehitysyhteistyön tärkeimpiin toimintamuotoihin, tällekin keinolle annetaan varsin laaja tuki. Tutkimuksen mukaan yritysten kautta kanavoitavaa kehitysyhteistyötä ei kuitenkaan pidetä erityisen vastuullisena. Kaksi kolmesta suomalaisesta sen sijaan luottaa, että ihmisoikeuksia kunnioitetaan sekä monenvälisten toimijoiden, kuten YK:n tai Maailmanpankin kahdenvälisten

sopimusten, että järjestöjen kautta kanavoitavassa kehitysyhteistyössä.

Edellisen kerran Suomessa on käyty laajaa julkista kehitysapukeskustelua suurlähettiläs Matti Kääriäisen kriittisen pamfletin Kehitysavun kirous julkaisemisen jälkeen vuonna 2015. Keskustelussa jäi vähälle huomiolle se tosiasia, ettei teos juuri käsitellyt kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä vaan laittoi kaiken kehitysyhteistyön enemmän tai vähemmän samaan epäonnistuneeseen kasaan. Nyt käsillä oleva teos käy dialogia professori Elina Vuolan samoin vuonna 2015 toimittaman teoksen ”Uskonto ja kehitys. Näkökulmia suomalaiseen kehitysyhteistyöhön ja -tutkimukseen” kanssa. Sekä Vuolan toimittama artikkelikokoelma että tämä teos tuovat esille, että kehitystutkimuksen ja uskonnotutkimuksen välisen vuoropuhelun puuttuminen ja jossain määrin asenteellinen suhtautuminen uskontoon ovat korvautuneet tuoreilla näkökulmilla. Uskonnon yhteiskunnallisen merkityksen on jo pitkään havaittu kasvaneen globaalisti, ja kehitysrahoituksessa muiden kuin valtiollisten toimijoiden merkitys on voimistumassa. Myös Suomessa uskonnollistaustaiset järjestöt ovat kehitysavun merkittäviä kanavia.

Tämän teoksen artikkeleilla, haastatteluilla ja kumppaneiden paikallisilla kenttähavainnoilla halutaan herättää keskustelua niistä tavoista, joilla kansalaisyhteiskunta ja kansalaisjärjestöt voivat

vastata kestäväen kehityksen haasteisiin Suomen kehityspolitiikan ja Agenda 2030:n globaaleiden kestäväen kehityksen tavoitteiden viitekehyksessä. Teoksella halutaan antaa tutkimukseen ja kehitysyhteistyön toimijoiden pitkään kokeemukseen perustuvaa tietoa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tuloksista, tehokkuudesta ja mahdollisuuksista kestäväen kehityksen haasteissa. Teoksen ensimmäinen osa keskittyy kansalaisyhteiskunnan ja sen muutoksen kuvaamiseen. Tässä osassa pohditaan sellaisia

kysymyksiä kuin mitkä ovat kansalaisyhteiskunnan vahvuudet kehitysyhteistyössä, miten kansalaisyhteiskunnat voivat toimia demokratiaa ja tasa-arvoa edistävinä muutostoimina, millä tavoin kansalaisjärjestöt voivat toteuttaa kestäväen kehityksen tavoitteita ja mitä lisäarvoa järjestöillä mahdollisesti on. Teoksen toinen osa keskittyy uskonnollistaustaisiin järjestöihin. Tässä osassa ky-

syttään muun muassa, millä tavoin kristillinen arvopohja ja etiikka voivat toimia muutostoimana kestäväen kehityksen tavoittelussa. Keskeisiä kysymyksiä on, millä tavoin uskonnollistaustainen etiikka voi vaikuttaa vähemmistöjen ihmisoikeuksien toteutumiseen ja taloudellisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tavoitteluun. Kolmanneksi tässä osassa kysytään, mitä annettavaa uskonnollistaustaisten järjestöjen arvoilla ja käytännön työllä on ympäristökysymyksissä ja kestävässä kehityksessä.

**” Kehitys-
yhteistyön
merkitys on
kansalaisten
mielissä kasvanut
ja sen kannatus on
korkeimmillaan
kymmeneen vuoteen.**

Lähteet

- Global Finland (2012). Passiivista avunsaajista yhteistyökumppaneiksi – kehitysyhteistyön lyhyt historia. <http://global.finland.fi/public/default.aspx?contentid=138259> (katsottu 19.9.2018).
- Hakola, H. (2004). Esipuhe. Teoksessa: Ulla Silvast, toim., Kehitys avusta kumppanuuteen. Fida International – kehitysapua 30 vuotta. Jyväskylä: Fida International ja Aikamedia, ss. 7–8.
- Kehys (päiväämätön). Fingo ry. <http://kehys.fi/fingo-ry> (katsottu 18.9.2018).
- Kepa (päiväämätön). Kehitysyhteistyötilastot. <https://www.kepa.fi/vaikuttamisto/kehitysyhteisto/kehitysyhteistyotilastot> (katsottu 18.9.2018).
- Kontinen, T. ja Millstein, M. (2017). Rethinking Civil Society in Development: Scales and Situated Hegemonies. *Forum for Development Studies*, 44(1), ss. 69–89.
- Kontinen, T., Ranta, E., Ngayahambi, A. ja Lohenoja, C. (2017). Raportti ulkoministeriön kehityspoliittisen osaston kansalaisyhteiskuntayksikölle 27.2.2017. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. https://um.fi/documents/35732/48132/lue_kansalaisyhteiskuntaselvitys_2017 (katsottu 21.9.2018).
- Kääriäinen, M. (2015). Kehitysavun kirous. Helsinki: Into.
- Narayanan, D., Chambers, R., Shah, M. K. ja Petesch, P. (2000). *Voices of the Poor: Crying out for Change*. Oxford: Oxford University Press.
- Narayanan, Y. (2013). Religion and Sustainable Development: Analysing the Connections. *Sustainable Development* 21(2), ss. 131–139.
- OECD (9.4.2018). Table 1: Net official development assistance from DAC and other countries in 2017. <<http://www.oecd.org/development/financing-sustainable-development/development-finance-data/ODA-2017-complete-data-tables.pdf>> (katsottu 31.10.2018).
- Rahkonen, J. ja Kantola, P. (2018). Suomalaisten mielipiteet kehitysyhteistyöstä 2018. Tutkimusraportti. Taloustutkimus. <https://um.fi/documents/35732/0/Kehitysyhteisty%C3%B6gallup_tutkimusraportti_05072018+%282%29.pptx/077a5f4e-05fd-9a76-68d2-c2e872f752d7> (katsottu 17.9.2018).
- Salonen, K. ja Rekola, J. (2004). Kepa 20 vuotta – historiikki – lyhyt oppimäärä. Helsinki: Kepa. <https://www.kepa.fi/sites/kepa.fi/tiedostot/julkaisut/kepa-20-vuotta.pdf> (katsottu 21.9.2018).
- Seppo, M. (2013). Kansalaisyhteiskunta nyt. <https://jarjestohautomo-fi-bin.directo.fi/@Bin/b6763f140f7c9c5a43da314dbc7646c6/1537351064/application/pdf/523497/Kansalaisyhteiskunta_Nyt.pdf>.
- Ulkoministeriö, (2016). Suomen kehityspoliittika. Yksi maailma, yhteinen tulevaisuus – kohti kestävää kehitystä. Valtioneuvoston selonteko 4.2.2016. <https://um.fi/documents/35732/48132/valtioneuvoston_selonteko_suomen_kehityspoliitikasta> (katsottu 21.9.2018).
- Ulkoministeriö, (12.10.2016). Evaluointi ohjelmataukea saavista kansalaisjärjestöistä – osa 1. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=352806&nodeid=49729&contentlan=1&culture=fi-FI> (katsottu 18.6.2017).
- Ulkoministeriö, (31.5.2017). Evaluointi ohjelmataukea saavista kansalaisjärjestöistä – osa 2. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=362035&nodeid=49728&contentlan=1&culture=fi-FI> (katsottu 18.6.2017).

Ulkoministeriö, (24.8.2017). Kehityspoliittinen kansalaisyhteiskuntalinjaus 2017.
<https://um.fi/documents/35732/0/kehityspoliittinen_kansalaisyhteiskuntalinjaus.pdf/f7bd7b09-2e4d-b702-a276-9e257cc2bb00> (katsottu 17.9.2017).

Ulkoministeriö, (päiväämätön a.). Kansalaisyhteiskunta on tärkeä toimija ja kehitysyhteistyön kumppani.
<https://um.fi/kehityspoliitiikan-kumppanit-kansalaisyhteiskunta#Maailmalla> (katsottu 17.9.2018).

Ulkoministeriö, (päiväämätön b.). Suomen kehityspoliitiikan tavoitteet ja periaatteet.
<https://um.fi/suomen-kehityspoliitiikan-tavoitteet-ja-periaatteet> (katsottu 17.9.2018).

Ulkoministeriö, (päiväämätön c.). Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet.
<https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet> (katsottu 17.9.2018).

Ulkoministeriö, (päiväämätön d.). Kehitysyhteistyön määrärahat.
<https://um.fi/suomen-kehitysyhteistyon-maararahat> (katsottu 17.9.2018).

Ulkoministeriö, (päiväämätön e.). Kehityspoliittinen kansalaisyhteiskuntalinjaus 2017.
<https://um.fi/documents/35732/0/kehityspoliittinen_kansalaisyhteiskuntalinjaus.pdf/f7bd7b09-2e4d-b702-a276-9e257cc2bb00> (katsottu 18.9.2018).

United Nations General Assembly. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015.
http://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/Resolution_A_RES_70_1_EN.pdf
(katsottu 11.6.2017).

Vuola, E., toim. (2015). Uskonto ja kehitys. Näkökulmia suomalaiseen kehitysyhteistyöhön ja -tutkimukseen. Tietolipas 249. Vantaa: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Yhdistyneet kansakunnat, (päiväämätön). Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet.
<https://www.yk.fi/node/479> (katsottu 24.9.2018).

Ylönen, M. (5.10.2017). Amnesty-pomon kirja tarjoaa järjestökentän kasvun välitilinpäätöstä.
<<https://www.kepa.fi/uutiset-media/uutiset/amnesty-pomon-kirja-tarjoaa-jarjestokentan-kasvun-valitilinpaaatosta>> (katsottu 27.8.2018)

OSA I
Kansalaisyhteiskunta ja
sen muutokset

Kansalaisyhteiskunta ja kansalaisjärjestöt

Elina Vuola

Miten kansalaisjärjestöjen rooli on muuttunut suomalaisessa kehityspolitiikassa?

Elina Vuola sijoittaa kehityskysymyksiin keskittyneen laajapohjaisen kansalaisjärjestötoiminnan alkutaipaleen 1980-luvun alussa syntyneeseen Prosenttiliikkeeseen. Prosenttiliike oli yksi 1970-luvun jälkeisistä uusista yhteiskunnallisista kansanliikkeistä, joiden toiminnan kohteena olivat globaalit ongelmat, kuten kehitys, globaali oikeudenmukaisuus, ympäristökysymykset, tasa-arvo ja rauha. Prosenttiliikkeessä yksittäinen kansalainen saattoi päättää antavansa kehitysapuun sen, mihin valtio ei kyennyt, eli 0,7 prosenttia omasta palkastaan. Osin tästä toiminnasta syntyi kehitysyhteistyön kattojärjestö Kepa, jossa erilaiset ja erikokoiset järjestöt työskentelevät yhdessä. Kepa on monimuotoinen: sen jäsenenä on sekä pieniä vapaaehtoisuuteen perustuvia järjestöjä että suuria ulkoministeriön kumppaneita.

Vapaaehtoiseen kansalaistoimintaan perustuneen alun jälkeen suurin muutos kansalaisjärjestötoiminnassa on ollut sen ammattimaistuminen. Tässä on Kepalla ja sen tarjoamalla koulutuksella ollut merkittävä rooli. Uskonnollistaustaiset järjestöt, erityisesti lähetysjärjestöt, ovat kuitenkin Vuolan mukaan toimineet ammattimaisesti jo kauan. Kymmenen viime vuoden aikana on tapahtunut vielä uusi askel ammattimaisuuteen erityisesti varainhankinnassa, viestinnässä ja yritysyhteistyössä

Ammattimaistuminen on kuitenkin suuri haaste pienille vapaaehtoisuuteen perustuvilla järjestöillä. Niissä piilee usein uusien ajatusten mahdollisuus. Vuola toteaa, että usein juuri pienten järjestöjen toiminta vie kentän näkökulmaa eteenpäin.

Suomi ja kansainvälinen kehitysaputavoite 0,7 prosenttia

Vuola toteaa painokkaasti, että Suomen kansainvälisen maineen kannalta on todella häpeällistä, että hyvinkin erilaiselta poliittiselta pohjalta muodostetut hallitukset ovat 40 vuoden ajan vesittäneet kansainvälisesti sovitun 0,7 prosentin tavoitteen. Syy siihen, ettei rahoitusta nosteta sovitulle tasolle, tuntuu vuodesta toiseen olevan huono taloustilanne, vaikka kansalaiset olisivat valmiita kohdentamaan varoja kehitysapuun. Läpi koko puoluekentän näyttää siltä, ettei suomalaisilla poliitikoilla ole samanlaista sitoutumista kuin muissa Pohjoismaissa. Kehitysavun kansainvälinen tavoite ei siksi Suomessa vaikuta olevan aito, velvoittava sitoumus, vaan se on altis taloudellisille ja poliittisille heilahteluille. Vuolan näkemyksen mukaan politiikka on kovin ristiriitaista silloin, kun kieltäydytään ottamasta pakolaisia vastaan vedoten siihen, että ihmisiä pitää auttaa siellä, missä he ovat, mutta toisaalta samaan aikaan leikataan kehitysyhteistyömäärärahoja.

Oli poliittinen päätös yhtäkkiä leikata kansalaisjärjestöjen rahoitusta ja kohdentaa samalla merkittäviä määriä yksityiselle sektorille. Tätä yksityiselle sektorille osoitettua rahoitusta ei kohdennettu sosiaalista oikeudenmukaisuutta kehittäville yritystoiminnalle. Vuola muistuttaa, että Suomella on kehityspoliittiset tavoitteet mutta yritysten tavoite ei ole toteuttaa Suomen kehityspoliittikkaa esimerkiksi kaikkein köyhimpiä auttamalla tai sukupuolten tasa-arvoa edistämällä. Niiden tavoite on tuottaa voittoa. Toisin sanoen valtion kehityspoliittiset tavoitteet eivät velvoita yrityksiä silloinkaan, kun ne saavat valtion rahoitusta.

Suomen nykyisen hallituksen tekemät leikkaukset eivät Vuolan näkemyksen mukaan johdu ainoastaan nationalismista ja populismista vaan myös siitä, että politiikan ulkopuolelta tuleilla poliitikoilla ei ole historiallista muistia siitä, mihin tällainen yhteiskuntasopimus perustuu. Teknokraattipoliitikoilla ei ole pitkää elettyä kokemusta siitä, mitä vapaa kansalaisyhteiskunta tarkoittaa demokraattisessa yhteiskunnassa. Kansalaisyhteiskunta vaalii muitakin kuin kehityskysymyksiä. Vanhatkin puolueet vetävät nyt maton alta sellaiselta vakiintuneelta pohjoismaiselta yhteiskuntasopimukselta, jonka mukaan valtio tukee aktiivista kansalaisyhteiskuntaa. On tietenkin maita, joissa on ongelmallista, että yhteiskunta tukee kansalaisjärjestöjä, mutta Pohjoismaissa malli on toiminut aika hyvin. Valtion tuki muodostuu kuitenkin kansalaisten verovaroista.

Valtio tukee kansalaisjärjestöjä monestakin hyvästä syystä, ei pelkästään siksi, että ne täydentävät valtion tekemää kehitysyhteistyötä, vaan koska niillä on ihan oma tonttinsa. Agenda 2030 -teemat, kuten globaalit ympäristökysymykset, ilmastonmuutos, köyhyys, ihmisoikeuskysymykset ja sukupuolten tasa-arvo, ovat asioita, joita globaali kansalaisyhteiskunta on aina ensimmäisenä nostanut esille. Vuola virkistää lähihistoriaa koskevaa muistia kysymällä, miten esimerkiksi

ympäristöliikkeeseen suhtauduttiin Suomessa 1980-luvulla. Nyt sen tavoitteet ovat osittain valtavirtaistuneet politiikkaan.

Millainen on kansalaisjärjestöjen tulevaisuus Suomessa?

Kansalaisjärjestöjen tulevaisuuden osalta Vuola linjaa, että rahoitus on keskeinen asia. Rahoituksen lopettaminen oli valmistelamatonta, eikä järjestöillä voinut siinä tilanteessa olla mitään exit-strategioita eli kestävyysuunnitelmia. Leikkausten seuraukset ovat inhimillisesti ottaen olleet paikoin karmaseivia, kun hyvin toimivia hankkeita on pitänyt lopettaa yhtäkkiä. Jos emme voi enää luottaa myötämieliseen hyvinvointivaltioon, joka yhteiskuntasopimuksen pohjalta tukee vapaata kansalaistoimintaa, vaikutukset ovat pitkäaikaisia ja syvällisiä. Se myös pakottaa kansalaisjärjestöt etsimään rahoitusta muualta. Rahoituksen monimuotoisuus ei kuitenkaan ole lähtökohtaisesti ongelma. Suurille ammattimaisille järjestöille varainhankinta ei ole suuri haaste, mutta pienet ja keskisuuret järjestöt eivät pysty sellaiseen vaan ovat lähinnä jäsenmaksujen varassa. ”Tämä voi näivettää kentän moninaisuutta, jonka arvoa pidän tärkeänä”, Vuola sanoo. Pienissä järjestöissä esimerkiksi nuorten on mahdollista harjoitella vapaaehtoistoimintaa ja poliittista vaikuttamista.

Myös globaalisti kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen tila on kaventunut. Se on uhattuna esimerkiksi Venäjällä ja EU-maissa Unkarissa ja Puolassa. Oma lukunsa ovat sellaiset maat – myös globaalissa etelässä – joissa kansalaisyhteiskuntaa kriminalisoidaan ja joissa oikeuslaitos on toimimaton. Tiettyjä asioita tukevat järjestöt ovat erityisen alttiita; usein ne ajavat esimerkiksi sukupuoleen, perheeseen ja seksuaalisuuteen liittyviä asioita. Suomessa ei

ainakaan vielä ole todellista poliittista uhkaa järjestöjä kohtaan, mutta jopa EU:n sisällä on maita, joissa vapaa kansalaisyhteiskunta on ahtaalla.

Lähivuosien kansainvälisten kestävän kehityksen tavoitteiden osalta Vuola muistuttaa lopuksi, että kansalaisjärjestöillä on jo pitkään ollut toimintaa, joka on kestävän kehityksen

periaatteiden mukaista, eikä se ole niille uutta. Pikemminkin kansalaisyhteiskunnan vaatimukset on alettu ottaa myös valtioiden asialistalle. Kansalaisjärjestöt ovat myös demokratian ja yhteiskunnallisten kysymysten esiin nostamisen ytimessä.

Kansalaisyhteiskunta Afrikassa ja Etelä-Amerikassa

Ari Joensuu

Taloudelliset muutokset Etelä-Amerikassa ja Afrikassa

Ari Joensuu valottaa Etelä-Amerikan ja Afrikan lähihistoriaa muistuttamalla, että Etelä-Amerikan poliittisessa ilmastossa vaikuttivat pitkään diktatuurit, kunnes uuspopulismi nousi monissa maissa Venezuelan Hugo Chávezin innoittamana. Myös Boliviassa, Brasiliassa, Paraguayssa, Perussa ja Ecuadorissa oli samanhenkisiä johtajia, jotka lähtivät voimakkaasti muuttamaan asennoitumista kansalaisjärjestöihin. Heidän näkemystensä mukaan kansalaisjärjestöjen tuli olla aktiivisempia sosiaalisten ongelmien ratkaisemisessa ja kirkkojen olemassaolon yksi oikeutus oli osallistuminen sosiaaliseen työhön. Tämä oli siis eräänlainen päättäjien taholta tullut ulkoinen pakko. Samanaikaisesti populistiset hallinnot vaikuttivat myönteisesti talouden kehitykseen mineraali- ja öljytuotannon välityksellä. Ennen kaikkea Venezuela pystyi kohentamaan omaa talouttaan. Pitkään syrjinnän kohteena olleet ihmisryhmät hyötyivätkin populistihallitusten politiikasta. Venezuelalaisen vallankumousjohtaja Simón Bolívarin perinteen ihannoiti lisäänty. Puhuttiin bolívaristisista valtioista ja siitä unelmasta, joka hänellä aikoinaan oli. Tämä oli myös Hugo Chávezin sanoma.

Afrikan kohdalla on Joensuun mukaan tapahtunut vastaavanlaista muutosta sosio-economisessa tilanteessa. Nigeria on tästä hyvä esimerkki. Usein ajatellaan, että kun saadaan bruttokansantuotetta nostettua ja

kansantaloutta parannettua, niin siitä seuraa, että ihmisten taloudellinen tilanne muuttuu. Nigerian väkiluku on nyt noin 190 miljoonaa ja maa on kymmenen suurimman öljyntuottajan joukossa maailmassa. Tästä huolimatta Nigeriasa on yli 100 miljoonaa köyhyysrajan alapuolella elävää ihmistä. Monessa muussakaan maassa talouden nousu ei ole taannut kansalle parempaa elämää. Afrikassa taloudelliseen tilanteeseen on vaikuttanut se, että perinteisten länsimaisten järjestöjen lisäksi Kiina on tullut mukaan kehitysyhteistyöhön. Tämä on herättänyt keskustelua siitä, ettei Kiina ole ehdollistanut sosiaalisen työn tekemistä länsimaisiin arvoihin tai demokratiaan vaan lähtökohta on ollut toisenlainen. Kiinan läsnäolo näkyy kuitenkin hyvin selvästi Afrikassa. Kiina on rakentanut sairaaloita ja infrastruktuuria ja siitä kautta saanut aikaan taloudellista kehitystä Afrikassa.

Ongelma on kuitenkin pitkälti se, että samalla kun on saavutettu myönteistä kehitystä, luonnonvarojen hillitön hyödyntäminen ja ilmastonmuutos ovat kiihtyneet sekä Etelä-Amerikassa että Afrikassa. Vaikka siis saataisiin aikaiseksi taloudellisia muutoksia, se ei välttämättä ole joka suhteessa myönteinen asia. Kaikkien maiden, ei pelkästään kehitysmaiden, tulee pyrkiä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin.

Kestävän kehityksen iskulause, että ketään ei jätetä ulkopuolelle, on hieno periaate. Taloudellinen nousu ja myönteinen kehitys ovat kuitenkin hyödyttäneet hyvin vähän kaikkein köyhimpiä ihmisiä.

Kehityspolitiikan uhat ja mahdollisuudet

Tuoreimpana kehityspolitiikan uhkana Ari Joensuu näkee rahoituksen leikkaukset: ”Oli yksi elämäni vaikeimmista tilanteista joutua irtisanomaan sekä omia työntekijöitämme että yhteistyökumppaneita. Omassa järjestössämme useimmat kokevat tekevänsä kutsumustyötä.” Joensuu jatkaa: ”Kehitysyhteistyön yksi uhkatekijä on nähdäkseni juuri rahoituspohja: Millä tavalla sitä voisi laajentaa? Millä tavalla voidaan välttää väärennaisen taloudellisen riippuvuuden syntymistä, jos ei saada kumppanitahoja motivoitua kestäväan kehitykseen kohdemaissa, joissa työtä tehdään? Oli kumppaneillemme suuri järkytys, kun kerroimme, että 40 prosenttia joudutaan leikkaamaan.” Joensuu korostaa tilanteen kiusallisuutta, sillä uskottavuus työssä, joka oli saanut aikaan hyvinkin myönteisen kuvan Suomesta, kehitysyhteistyöstä ja kehityspolitiikasta, mureni hetkessä. Rahoituksen äkillinen heikkeneminen on konkreettinen haaste.

Joensuun näkemyksen mukaan on tapahtunut myös selkeä asennemuutos, arvomaailma on koventunut ja itsekkyyks on lisääntynyt. Vaikka suomalaisten enemmistö suhtautuu edelleen myönteisesti kehitysyhteistyöhön, koventuneet arvot vaikuttavat globaalin vastuun kantamisen vähenemiseen. Individualismilla ja koventuneilla arvoilla on vaikutusta, ja se on alkanut näkyä ja kuulua entistä enemmän keskustelussa. ”Esimerkiksi Afrikassa yhteisöllisyys on edelleen keskeinen asia eikä individualismin korostuminen näy samalla tavalla kuin täällä kotimaassa. Jos puhutaan hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä, länsimaissa ne ovat menettäneet merkityksensä. Jos jokin asia tuntuu hyvältä, niin kehoitetaan toimimaan sen mukaan, eikä ole enää väliä, onko se oikein vai väärin. Joskus länsimaiset arvomme joutuvat ristiriitaan työssämme afrikkalaisessa kontekstissa”, Joensuu toteaa.

Joensuun näkemyksen mukaan vapaaehtoisten väheneminen on uhka: ”Järjestöissä on tapahtunut tietynlainen ammattimaistuminen: ajatellaan, että tämä on ammattilaisten työtä. Vapaaehtoisille ei näytä löytyvän enää mitään paikkaa. Esimerkiksi Etelä-Amerikassa työ tapahtui juuri vapaaehtoisten kanssa ja heillä oli ne ruohonjuuritaso kontaktit. Yksi haaste on, miten vapaaehtoisten motivaatiota, relevanttia koulutusta ja työhön liittyvää osaamista voidaan ylläpitää.” Järjestöjen ammattimaistuminen on siis ollut haaste. Kehitysyhteistyössä raportointi tulokeskeisyyden pohjalta tarkoittaa sitä, että aina pitäisi olla jotain kerrottavaa. ”Vapaaehtoiset kuitenkin lähtevät useimmiten siitä, että kunhan vain saisi antaa oman pienen panoksen siihen yhteiseen työhön”, Joensuu toteaa. ”Näenkin suurena uhkana myös sen, että pienten vapaaehtoisjärjestöjen mahdollisuudet on aika lailla leikattu pois. Leikkaukset ovat kiristäneet kilpailua kehitysyhteistyörahoituksesta. Luonnollisesti vähenevien resurssien tilanteessa kilpailu kiristyy. Isot järjestöt ovat pärjänneet paremmin, koska niillä on rakenteet ja ne ovat pystyneet anomaan ja hankkimaan rahoitusta toisaalta”, Joensuu tiivistää.

Yksityissektorin rooli ja asema voivat Joensuun arvion mukaan olla sekä uhka että mahdollisuus. Hallituksen tekemien leikkausten myötä yksityissektori sai huomattavasti enemmän rahoitusta kuin aikaisemmin. Uhka se voi olla siinä mielessä, että yksityisen sektorin liiketoimintamentaaliteetin kanssa voi tulla yhteentörmäyksiä.

Yhdeksi haasteeksi voi osoittautua pakolais-tilanne, joka voi vielä pahentua tulevaisuudessa. Nykyinen tilanne voi olla vasta alkua jollekin suuremmalle.

Kansalaisjärjestöjen suurena mahdollisuutena Joensuu näkee niiden tiiviit yhteydet ruohonjuuritasolle. Sellaisten yhteyksien luominen ei välttämättä ole mahdollista valtioiden välisessä kehitysyhteistyössä. Niin Afrikassa kuin Etelä-

Amerikassakin kristilliset järjestöt ovat mitta-suhteiltaan hyvin suuria. Joensuun arvion mukaan helluntailiikkeeseen kuuluu Brasiliassa yli 20 miljoonaa ihmistä, Etiopiassa 5,5 miljoonaa ja Keniassa 1,5 miljoonaa. Joensuu toteaa, että ”on aika vähän alueita, joissa kumppani-yhteisömme jäsenet eivät voisi olla omalla tavallaan vaikuttamassa”.

Toinen suuri mahdollisuus on informaatioteknologian kehittyminen. Sen myötä koulutus ja informaation levittäminen on suunnattomasti helpottunut. Maksuja pystytään hoitamaan puhelimella, ja se helpottaa varojen siirtoa myös kehitysyhteistyössä.

Kansalaisjärjestöjen moniäänisyys on suuri mahdollisuus olla vaikuttamassa laajasti. Järjestöt pitävät esillä asioita ja arvoja, joilla voi olla suuri muutosvoima. Kansalaisjärjestöjen hankkeet ovat usein valtioiden kahdenvälisistä hankkeista erillisiä, ja se on myös etu.

Kansalaisyhteiskunnan rooli globaalisti

Ari Joensuun kokemuksen mukaan yleensä ajatellaan, että kansalaisjärjestöjen tehtävä on peruspalvelujen tarjoaminen köyhimmistä köyhimmille tai marginalisoiduille ryhmille. Peruspalveluiden tarjoaminen voi johtaa ihmisten voimaantumiseen, osallistumiseen ja organisoitumiseen, jolloin he voivat olla vaikuttamassa omissa yhteisöissään. Kansalaisyhteiskunnan toimijat haluavat silti korostaa myös globaalin oikeusperustaisuuden merkitystä. Haasteena on, että pelkkä paikallistason itseorganisointi ei vielä saa laajempia muutoksia aikaan. Yhtenä esimerkkinä tästä on huumeiden käytön vastainen työ Etelä-Amerikassa, jossa on huomattu, että pienten ponnistusten ketjuttaminen voi tuottaa laajempia tuloksia.

Yhteiskunnallisen muutoksen hitaus on Joensuun mukaan haasteellista, kun rahoittajilla on vaatimus nopeasta tuloksellisuudesta. Kansalaisjärjestöille ja kumppaneille on annettava aikaa. Teemojen valtavirtaistaminen voi olla haaste, ja esimerkiksi Keniassa on havaittu, että sukupuolirikosten valtavirtaistaminen ei saavuta ruohonjuuritason laajalla työrintamalla pelkästään yhdessä vuodessa. Jotta voitaisiin saavuttaa vaikuttavuutta, asioiden tulee jalkautua laajalle ja yleensä jalkautumisen täytyy alkaa kirkkokunnan johdosta.

Kansalaisyhteiskunnan rooliin liittyy myös vertaisoppiminen ja vastavuoroisuus. Joensuu näkee myös etelä–etelä-yhteistyön mahdollisuutena: ”Olemme pystyneet hyödyntämään etelän vuorovaikutusta siirtämällä Etelä-Amerikassa oppiamme asioita Afrikan-työhömmä. Afrikassa ryhdytään vasta nyt myöntämään, että huumeet ovat ongelma. Toisaalta Afrikassa ollaan HIV-asioissa paljon, paljon pidemmällä kuin Etelä-Amerikassa ja olisi aivan älytöntä, jos emme hyödyntäisi sitä tietoa, mikä kansalaisjärjestöissä on opittu.” Kansalaisjärjestöjen tulee luonnollisesti toimia ihmisoikeusperustaisesta lähestymistavasta käsin eli kohdistaa toimintaa köyhimmistä köyhimmille.

Kansalaisyhteiskunnan tulevaisuus Afrikassa ja Etelä-Amerikassa

Joensuu esittää huolensa kansalaisyhteiskunnan tilan kaventumisesta: ”Kansalaisjärjestöjen toimintavapautta on rajattu juuri Etelä-Amerikassa ja Afrikassa. Monissa maissa, kuten Boliviassa, on muun muassa terrorismin uhkan varjolla suljettu kansalaisjärjestöjä. Keniassa on puhuttu jopa useasta sadasta kansalaisjärjestöstä, jotka aiottiin sulkea. Rahaliikenne on tiukentunut ja työlupien saanti esimerkiksi Tansaniassa on vaikeutunut.”

Joensuu jatkaa: "Näen tärkeänä kumppanuuden ymmärtämisen oikein. Kun me kansalaisjärjestönä teemme työtä kansalaisjärjestöjen kanssa, niin toivoisin, ettei meitä nähtäisi pelkäämään rahoittajina vaan kumppaneina." Joensuun mielestä on tärkeää myös kysyä, kuka sanelee kehityksen ehdot: "Mennäänkö eurooppalaisilla ehdoilla, afrikkalaisilla tai amerikkalaisilla ehdoilla vai mennäänkö kuten kiinalaiset: meillä ei ole ehtoja, tässä on, mitä me tarjoamme? On hyvä kysyä Afrikassa ja Etelä-Amerikassa, että tuputtameko me jotain." Tilanne on muuttunut

siten, että valtiot ovat myös alkaneet hoitaa aikaisemmin kansalaisjärjestöille langenneita tehtäviä. Nyt, kun talous on parantunut, valtio on ottanut hoitaakseen sellaisia tehtäviä, joista se ei aikaisemmin suoriutunut, kuten koulutuksen. Verotuloja on onnistuttu lisäämään. "Kumppanuuden ja vahvan kumppanuuden kunnioittaminen on tärkeää, mutta on hyvä myös sanoa paikallisille kumppaneille, että jossain vaiheessa on tärkeää, että me lähdemme pois", Ari Joensuu toteaa lopuksi.

Yhteistyöllä kohti kestävä kehitystä

Arngeir Langås

Vaativatko kestävä kehityksen haasteet uskonnollista sektoria muuttamaan toimintatapojaan?

Voivatko uskonnollinen johtajuus ja teologiset perustelut tukea kestävä kehitystä?

Miten maailmaa voisi parhaiten muuttaa uskonnollisten ja tunnustuksettomien sektoreiden yhteistyössä?

Johdanto

Vuoden 2015 syyskuussa 193 valtiota hyväksyi uudet kestävä kehityksen tavoitteet (United Nations b.). Nämä tavoitteet ovat ainutlaatuisia niiden kunnianhimoisuuden sekä ajattelutapaa uudistavan luonteen vuoksi. Kestävä kehityksen saavuttaminen ei kuitenkaan ole mahdollista ilman hallitusten, yksityisen sektorin, kansalaisyhteiskunnan ja uskonnollisten instituutioiden

tiivistä yhteistyötä sekä taloudellisten resursien, tiedon ja asiantuntemuksen yhdistämistä (United Nations a.). YK:n vuosituhattavoitteisiin verrattuna kestävä kehityksen tavoitteet ovat selvästi uudistusmielisempiä. Esimerkiksi Danish Church Aid -järjestön neuvonantajana toimivan Jørgen Thomsenin mukaan vuosituhattavoitteet vaikuttivat suppeilta pikaratkaisuilta, jotka eivät luoneet pysyvää muutosta (Thomsen 2017, 25). Voidaan myös väittää, että kestävä kehityksen tavoitteet sekä edustavat että vaativat uudistusmielisempää ajattelutapaa.

Tämän artikkelin tavoitteena on osoittaa, että tunnustuksettomien toimijoiden lisäksi myös uskonnollisilla instituutioilla on sekä suuri rooli että pitkä historia kestävä kehityksen ja uudistusten edistämisessä. Uskonnollisen sektorin vastaus kestävä kehityksen tavoitteisiin on osoitus tästä. Vuonna 2018 Luterilainen maailmanliitto (LML), Kirkkojen maailmanneuvosto (KMN) sekä kirkolliseen kehitysyhteistyöhön ja humanitaariseen apuun keskittyvä verkosto Act Alliance yhdistivät voimansa ja julkaisivat ekumeenisen asiakirjan *Called to Transformative Action: Ecumenical Diakonia*, joka ei kuitenkaan ainakaan toistaiseksi ole saanut virallista asemaa, vaan se on työasiakirja. Asiakirjan keskiössä on ekumeenisen diakonian käsite, jonka välityksellä kirkkoja kehoitetaan sitoutumaan kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen (World Council of Churches 2018). Käsittelen tässä artikkelissa ekumeenisen työasiakirjan lisäksi kahta muuta uskonnollista tekstiä (ja yhtä uskonnollista käsitettä), joissa vaaditaan uudistusta ja kehitystä. Nostan ensin tarkasteluun esimerkkejä Danmission-järjestön

toiminnan ja sen teologian yhtymäkohdista. Vaikka uskonnollinen motivaatio on tärkeä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi, onnistuu tavoitteiden saavuttaminen vain, jos tunnustuksettomat ja uskonnolliset toimijat toimivat yhteistyössä. Artikkelini keskeisen johtopäätöksen mukaan uskonnollisten instituutioiden uudistusmielisyyden tarvitsee tuekseen poliitikkojen, tutkijoiden ja liike-elämän toimijoiden vaikutusvaltaa.

YK:n asenteenmuutos uskontoja kohtaan

Kenties kaikkein yllättävintä ja uudistusmielisintä kestävän kehityksen tavoitteissa on se, että niiden saavuttaminen ei YK:n mukaan ole mahdollista ilman yhteistyötä uskonnollisten instituutioiden kanssa. YK:n alajärjestöjen välisen, uskontoon ja kehitykseen keskittyvän työryhmän koordinaattori Azza Karamin mukaan vuodesta 2008 lähtien YK:n ja uskonnollisten instituutioiden välinen yhteistyö ja ymmärrys on lisääntynyt. Vuonna 2016 hän esitti, että ”YK:n ja uskonnollisten instituutioiden välinen yhteistyö... [tulee olemaan] ’uusi normaali’” (Karam 2016, 365).

Historiallisesti tarkasteltuna on voinut olla järkevää, että YK:sta tuli uskonnollisesti neutraali, sillä järjestöön kuuluu suurin osa maailman valtioista ja tämän vuoksi myös valtava määrä eri uskontojen edustajia. Valitettavasti tämän neutraalin suhtautumisen vuoksi YK on kuitenkin joko sivuuttanut uskonnon merkityksen tai suhtautunut uskontoon varauksellisesti sekä kehitysjätkellussään että -toiminnassaan. YK on kuitenkin hiljalleen alkanut tulla

tietoisemmaksi uskontojen merkittävästä roolista ihmisten elämässä ja näin ollen myös kehityksessä. Tätä muutosta voidaan pitää merkittävänä askeleena ottaen huomioon YK:n mandaatin, joka kattaa kestävän kehityksen, rauhan ja turvallisuuden sekä ihmisoikeudet. YK:n ja uskonnollisten instituutioiden välisen yhteistyön tärkeys on pitänyt kuitenkin vielä todistaa. Karamin mukaan toimijoiden välistä luottamusta rakennettiin lukuisten suunnitelmallisten tapaamisten avulla vuosien ajan. Järjestelmällinen yhteistointa johtikin tunnustuksettomien ja uskonnollisten toimijoiden välisen luottamuksen syntyminen (Karam 2016, 366, 368).

Tunnustuksettomien ja uskonnollisten instituutioiden välinen yhteys

Vaikka tunnustuksettomien ja uskonnollisten instituutioiden välillä on eroavaisuuksia, niiden liiallinen painottaminen on hidastanut uskonnollisten ja poliittisten instituutioiden yhteistyön muodostumista ja yhteyden löytämistä. Näiden instituutioiden välillä on kuitenkin eri-

tyinen yhteys, jonka huomasin työskennellessäni Sansibarilla vuosina 2002–2010. Tehäviini kuului uskontojen välisen dialogin kehittäminen, ja luterilaisena pastorina osallistuin myös yleiskristilliseen yhteistyöhön katolilaisten, anglikaanien ja muiden kristittyjen kanssa. Tämä kristillisten kirkkojen välinen yhteistyö johti myös kristittyjen ja muslimien

väliseen yhteistyöhön, joka keskittyi rauhan edistämiseen. Koska yhteistyön tavoitteet olivat yhteiskunnallisia, poliittiset instituutiot olivat

**”Tavoitteiden
saavuttaminen
onnistuu vain, jos
tunnustuksettomat
ja uskonnolliset
toimijat tekevät
yhteistyötä.**

väistämättä mukana toiminnassa. Kokemukseni ovat osoittaneet, että uskonnollisilla ja tunnustuksettomilla instituutioilla on eroavaisuuksien lisäksi myös paljon yhteistä (Langås 2017). Olen vakuuttunut, että politiikka ja uskonto ovat todellakin sekä erillisiä että toisiinsa läheisesti kytkeytyviä.

Kirkkoisä Augustinuksen ja saksalaisen teologin Martti Lutherin perinteestä oppini ammentaneena teologina huomioni kiinnittyy sekä poliittisten ja uskonnollisten instituutioiden välisiin eroavaisuuksiin että yhteneväisyyksiin. Vaikka Augustinuksen mukaan Jumala hallitsee koko maailmaa, tulkittiin oppia todellisuudessa kaksijakoisesti: hallinnan nähtiin toteutuvan sekä poliittisten instituutioiden että uskonnollisten instituutioiden eli kirkkojen välityksellä. Uskonpuhdistuksen aikana, vuosituhat myöhemmin, uskonnon ja politiikan väliseen suhteeseen alettiin kiinnittää huomiota uudella tavalla. Samalla kun saksalaiset seurakunnat alkoivat seurata Martti Lutherin ajatuksia, Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan hallitsija Kaarle V:n hallitus ja katolilaiset prinssit pyrkivät tuhoamaan nämä luterilaiset seurakunnat. Tämän seurauksena Luther ja luterilaiset seurakunnat näkivät yhteyden luomisen uskonnollisten ja poliittisten instituutioiden välille elintärkeänä. Vuonna 1523 Luther julkaisi toisen tutkielman, jossa hän kuvaili teologista näkemystään Jumalan valtakunnan ja maallisen auktoriteetin suhteesta. Tutkielmassaan Luther pohti myös sitä, voisiko kristitty ottaa osaa politiikkaan.

Augustinuksen ja Lutherin teologiset näkemykset uskonnon ja politiikan suhteesta ovat olleet keskustelun kohteena vuosisatojen ajan. Näitä näkemyksiä voidaan edelleen käyttää kehityksenä, jonka puitteissa uskonnollisten ja poliittisten instituutioiden välistä suhdetta tarkastellaan. Artikkelin seuraavassa osassa käsittelen politiikan ja uskonnon välisiä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia.

Uskonnollinen ja maallinen kielenkäyttö

Poliittiset ja uskonnolliset instituutiot ovat olleet aina toisiinsa kytköksissä. Yhteyden voi havaita muun muassa Augustinuksen ja Lutherin jättämässä perinnössä tai tarkastelemalla kestävän kehityksen tavoitteita ja niiden edistämää sektoreiden välistä yhteistyötä. Ennen kuin esittelen kolme eri uskonnollista asiakirjaa ja yhden uskonnollisen käsitteen, havainnollistan esimerkin kautta uskonnollisen ja maallisen kielenkäytön eroja.

Vuonna 2015 julkaistun uutisartikkelin kirjoittajat vertailevat uutisessa YK:n kestävän kehityksen tavoitteita ja paavi Franciscuksen Ole ylistetty -nimistä kiertokirjettä (Laudato si', paavi Franciscus 2015). Artikkelin kirjoittajien mukaan kestävän kehityksen tavoitteiden kielellistä muotoilua ei voi pitää raikkaana tai uudistusmielisenä vaan ennemminkin tylsänä, kainostelevana ja paikoilleen jämähtäneenä. Sen sijaan paavin kiertokirjeen voidaan kirjoittajien mukaan katsoa edustavan edelläkävijän rohkeutta, tinkimättömyyttä ja radikaaliutta (Hickel ym. 2018). Ole ylistetty, kuten muutkin paavin kiertokirjeet, lähetetään kaikille katolilaisille piispoille, papeille, munkeille, nunnille ja tavallisille katolilaisille. Vaikka kiertokirje ei olekaan ehdoton käsky, siihen tulisi silti suhtautua vakavasti. Artikkelin kirjoittajat tuovat esille tämän uskonnollisen tekstin profeettallisen raikkauden, joka eroaa suuresti siitä latteasta tavasta, jolla kestävän kehityksen tavoitteet on kirjoitettu; tavoitteet ovat poliittista tekstiä, joka ei tarjoa paljoakaan ylimaallisia kokemuksia. Tämä on tyypillinen esimerkki siitä, että poliittiset tekstit ovat usein teknisesti ja tieteellisesti hyvin kirjoitettuja mutta eivät silti onnistu vetoamaan ihmisiin syvemmällä tasolla. Uskonnollisiin instituutioihin verrattuna YK hyödyntää paljon enemmän tieteellistä tietoa ja strategisia keinoja. Tästä huolimatta se ei onnistu kommunikoimaan tavalla, joka motivoisi

ja yhdistäisi ihmisiä. Vaikka uskonnolliset instituutiot eivät kenties ole samalla asiantuntijuuden ja järjestyneisyyden tasolla YK:n kanssa, niillä on huomattavasti suurempi vaikutus ihmisiin. Kenties juuri kielenkäytön vuoksi suuri osa ihmisistä ei ole tietoisia YK:n edistämistä arvoista. Vaikka YK:n käyttämä kieli on varo-vaista, on mahdollista, että kestävä kehityksen tavoitteet vetoavat kuitenkin uskonnollisiin ihmisiin uudistusmielisyytensä vuoksi. Kuten artikkelin seuraavasta osiosta ilmenee, tämä voi johtua siitä, että uskonnolliset instituutiot ovat peräänkuuluttaneet muutosta jo pitkän aikaa.

Kolme uskonnollista asiakirjaa ja yksi uskonnollinen käsite

Seuraavaksi käsittelen kolmea uskonnollista asiakirjaa, joista voi tulla seuraavien vuosikymmenten aikana vaikutusvaltaisia ohjenuoria. Kaikki asiakirjat ovat syntyneet monimutkaisten vuoropuhelujen ja kirjoitusprosessien tuloksena.

Paavi Franciscuksen vuonna 2015 kirjoittama kiertokirje Ole ylistetty on kirjoitettu vetoomuksena koko ihmiskunnalle. Vetoomuksen tavoitteena oli vaikuttaa ihmisiin, jotta nämä pitäisivät huolta ympäristökriisin uhkaamasta maailmasta. Kiertokirjeen mukaan maailma ja ilmakehä kuuluvat kaikille maailman ihmisille ja kaikilla ihmisillä on oikeus niiden käyttöön. Paavin kirjoittama kirje ei pyri kyseenalaistamaan ilmastonmuutosta vaan näkee sen tieteellisesti todistettuna, maailmanlaajuisena ongelmana, jolla on vakavia ympäristöllisiä, sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia seurauksia. Tekstissään paavi tiedostaa tarpeen muutokselle sekä mahdollisuudet muutoksen toteuttamiseen. Keskeisessä asemassa ovat hänen mielestään ihmisten ajattelutavat, jotka voivat joko mahdollistaa tai estää muutoksen. Jotta muutos saadaan aikaan, ihmisten nykyisen ajattelutavan täytyy muuttua:

Jos haluamme saada aikaan perusteellisen muutoksen, meidän täytyy ymmärtää, että ajattelutavat vaikuttavat käytökseemme. Koulutuksen saavutukset ovat riittämättömiä ja tuloksettomia, ellemme aktiivisesti pyri ajattelemaan uudella tavalla ihmisistä, elämästä, yhteiskunnasta ja suhteestamme luontoon. Jos emme tee tätä, media ja tehokkaat markkinat vahvistavat tämänhetkistä kulutuksen ajattelutapaa entisestään.
(Paavi Franciscus 2015, 157.)

Nykyisessä ajattelutavassa tarvittava muutos ei liity pelkästään taipumukseemme tavoitella voittoja lyhyessä ajassa vaan myös ajattelumalliimme, joka ihannoii yksilöllisyyttä, rajatonta edistystä, kilpailua, kuluttamista ja vapaita markkinoita. Kiertokirjeessä paavi tuo esille perusteluita ja uskonnollisia syitä siihen, miksi tämänhetkistä ajattelumallia tulisi muuttaa. Paavi voi vaikuttaa laajasti muutokseen, sillä hän edustaa yli 1,2:ta miljardia katolilaista ja hänellä on paljon valtaa hierarkkisessa katolisessa järjestelmässä. Toisaalta kiertokirjeen avulla kirkko voi edistää vähemmistöjen ja voimattomien ihmisryhmien asemaa ja lisätä maailman vaikutusvaltaisimpien toimijoiden tietoisuutta vähemmistöjen tarpeista. Paavin vaikutusvalta näkyy muun muassa siinä, että poliitikot ja muut vaikutusvaltaiset ihmiset kuuntelevat hänen mielipiteitään.

Toinen muutokseen kannustava uskonnollinen asiakirja on Kirkkojen maailmanneuvoston vuonna 2013 julkaisema asiakirja Yhdessä kohti elämää, joka ei ole puhtaasti hengellinen dokumentti. Kirkkojen maailmanneuvosto on kristillisten kirkkojen yhteisö, joka edustaa yli puolta miljardia kristittyä koko maailmassa. Tämän vuoksi sen julkaisemilla asiakirjoilla on huomattava vaikutusvalta. Yhdessä kohti elämää -asiakirjassa esitetään, että kirkon tehtävänä on juhlia elämää samalla, kun sen tulee vastustaa kaikkia elämää uhkaavia voimia. Lisäksi asiakirjassa korostetaan, että kristillisen lähetystyön henki

on itsessään muutoksia edistävää ja mikäli ihmiset ovat hengellisesti sitoutuneita, sillä voidaan muuttaa maailmaa. Kristinuskon viesti, evankeliumi, kuvataan asiakirjassa vapauttavana ja uudistavana. Tekstin mukaan evankeliumin julistuksessa tulee ottaa esille yhteiskuntien muuttaminen osallistavammiksi ja oikeudenmukaisemmiksi. Tämä voidaan saavuttaa vain, jos kirkot pyrkivät tietoisesti paljastamaan ja muuttamaan yhteiskuntien tuhoisat järjestelmät, kulttuurit ja rakenteet. Kaikki syrjintä nähdäänkin asiakirjassa syntyinä. Tämän lisäksi asiakirjan mukaan lähetystyön taustalla on pyrkimys muuttaa kaikkia elämää uhkaavia arvoja ja järjestelmiä, oli kysymys sitten taloudesta, politiikasta tai jopa kirkosta. Myös massiivista köyhyyttä, syrjintää sekä maapallon ja ihmisten epäinhimillistä kohtelua ylläpitäviä ja tuottavia kulttuureja sekä järjestelmiä tulee vastustaa ja pyrkiä uudistamaan. Asiakirjassa nimetään globaalit riskit, jotka uhkaavat ihmiskuntaa, mukaan lukien ilmastomuutos:

Me haluamme vahvistaa hengellistä yhteytämme luomakuntaan, mutta totuus on, että maapalloomme saastutetaan ja käytetään hyväksi. Liiallinen kuluttaminen ei johda rajattomaan taloudelliseen kasvuun vaan ennemminkin luonnonvarojen rajattomaan hyväksikäyttöön. Ihmisten ahneus edesauttaa ilmaston lämpenemistä ja muita ilmastomuutoksen tuomia seurauksia. Jos tämä suuntaus jatkuu ja maata vahingoitetaan peruuttamattomasti, millaisen pelastuksen voimme kuvitella saavuttavamme? Ihmiskunta ei voi saavuttaa pelastusta, jos koko muu luomakunta on tuhoutunut. (Keum 2012, 256.)

Tekstin loppu tuo esille yhteistyön tärkeyden. Ainut tapa uudistua on toimia yhdessä: "Voidaksemme saada aikaan syvempää keskinäistä ymmärrystä, sovintoa ja yhteistä työtä hyvän

puolesta, meidän on rakennettava suhteita eri uskontojen välille sekä uskontojen edustajien ja maallikoiden välille."

Yhdessä kohti elämää -asiakirjan sisältämä viesti voi parhaimmillaan edistää yhteistyötä eri ihmisryhmien välillä. Yhtenä konkreettisena esimerkkinä tästä on vuonna 2018 tekeillä ollut asiakirja *Called to Transformative Action: Ecumenical Diakonia* (World Council of Churches 2018). Asiakirja sai alkunsa vuonna 2014 ja sitä on ollut kirjoittamassa Kirkkojen maailmanneuvosto, Luterilainen maailmanliitto sekä Act Alliance. Asiakirjan luonnos esittelee käsitteen ekumeeninen diakonia, jolla viitataan "kirkkojen teologiseen perustaan, joka velvoittaa ne toimimaan kestävä kehityksen puolesta". Asiakirja on saanut osittain vaikutteita uskonpuhdistukseen sisältyvästä yleisen pappeuden ajatuksesta, ja sen ajatuksena on, että ihmiset voivat palvella Jumalaa ja toimia yhteisen hyvän puolesta oman maallisen ammattinsa välityksellä (World Council of Churches 2018, 11). Tämänkaltaisen teologian pohjalta kirkot voivat toimia yhteistyössä tunnustuksettomien järjestöjen kanssa. Yhteistyötä todella tarvitaan, sillä kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet ovat monissa paikoissa vähentyneet, ja tämän vuoksi kirkot muodostavat tärkeän osan kansalaisyhteiskunnan toimintaa: "Tämä on äärimmäisen tärkeää aikoina, jolloin monien kansalaisjärjestöjen ruohonjuuritason päivittäisen työn poliittinen toimintaympäristö on kaventunut." (World Council of Churches 2018, 68.)

Teologisista ja kontekstuaalisista syistä kirkkoja kannustetaan tekemään yhteistyötä laajasti yli rajojen:

Ekumeenisen diakonian parissa työskenteleviä toimijoita kannustetaan tekemään yhteistyötä ja luomaan verkostoja. Tämä merkitsee yhteistyötä maallisten järjestöjen, hallitusten, yksityisen sektorin ja toisiin

uskontokuntiin kuuluvien ihmisten kanssa. Tämän strategian tavoitteena on edistää oikeudenmukaisten, osallistavien ja kestävien yhteiskuntien rakentamista, jossa kaikilla on yhtäläinen oikeus yhteiseen hyvään. (World Council of Churches 2018, 74.)

Kenialaisen filosofian ja uskontojen tutkimuksen professorin Jesse Mugambin käsite jälleenrakentamisen teologia voi tarjota teologista motivaatiota samaan tapaan kuin Jumalan valtakunnan teologia (Mugambi 1995). Käytännössä kirkkojen yhteistyö maallisten toimijoiden kanssa voi olla monille kirkkoille uusi asia, minkä vuoksi yhteistyö voi tuoda mukanaan uudenlaisia haasteita.

Neljäs ajatus, joka motivoi muutokseen, on ekumeeninen käsite diapraksis. Ajatuksen mukaan uskontojen välinen vuoropuhelu voi olla merkityksellistä vain silloin, kun vuoropuhelu on juurrutettu uskontojen yhteisiin käytäntöihin. Diapraksis merkitsee uskonnollista vuoropuhelua, joka tapahtuu yhteisten käytäntöjen ja toiminnan kautta. Yhteisiä käytäntöjä voivat olla esimerkiksi rauhantyö tai sosiaali- ja terveystyö, joissa vuoropuhelu tapahtuu käytännön toiminnassa. Tanskalainen teologi Lissi Rasmussen otti käsitteen käyttöön vuonna 1988, mutta sillä on afrikkalaiset juuret. Käsite perustuu Rasmussenin kokemuksiin Tansaniassa, jossa hän osallistui kristittyjen ja muslimien väliseen yhteistyöhön ujamaa-kylissä (vrt. TANU 1967). Tansanian entinen presidentti Julius Nyerere aloitti ujamaa-politiikan, joka perustui ajatukseen omavaraisuudesta. Ujamaa-politiikka näki kehityksen tavoiteltavana projektina, ymmärsi ihmisen olevan toiminnan lähtökohtana ja hyödynsi uskontojen välistä yhteistyötä toiminnassaan. Kuten Nyerere totesi, ”ei ole välttämättä olla samaa mieltä kaikesta, mihin ihmiset

uskovat tai mitä he sanovat, jotta yhteistyö olisi mahdollista” (Nyerere 1970, 10, 17).

Innostus vuoropuhelun kehittämiseen käytännön työssä kasvoi myös Kirkkojen maailmanneuvoston konferenssissa Mombasassa vuonna 1979. Konferenssi johti seuraavaan suositukseen: ”Kristittyjen ja muslimien tulee kaikin voimin pyrkiä elämään ja toimimaan yhdessä. Yhteistyön avulla voidaan sovittaa konflikte-

ja ja auttaa yhteisöjä kehittämään oikeudenmukaisemmiksi ja osallistavammiksi.” (Taylor 1981.) Samassa konferenssissa myös dialogin eli vuoropuhelun käsite haluttiin korvata suhteen käsitteellä, sillä edellinen nähtiin liian kapeana (Sperber 2000, 36). Alusta asti käytännön työssä tapahtuvan dialogin ajateltiin havain-

nollistavan ensisijaisesti ihmisten välisiä suhteita: ”Suhteemme ihmisiin ovat paljon tärkeämpiä kuin ne käsitteet, joiden avulla kuvaamme näitä ihmisiä” (Rasmussen 1988, 277). Uudistusmielisyys oli tässä ajattelussa ilmeistä:

Afrikassa ja Euroopassa saamieni kokemusten pohjalta ymmärrän vuoropuhelun elävänä prosessina, jossa on kyse yhteiselosta ja muiden vuoksi elämisestä. Tämän takia haluan ottaa käyttöön termin ”diapraksis”. Vuoropuhelun käsite perustuu suhteeseen, jossa puhuminen on keskiössä. Diapraksis sen sijaan painottaa suhdetta, joka perustuu yhteiselle käytännön tekemiselle. Näin ollen diapraksis ei tarkoita pelkästään vuoropuhelua puheen muodossa vaan vuoropuhelua toiminnan ja käytäntöjen muodossa. Tarvitsemme antropologisen ja kontekstuaalisen otteen dialogiin. Meidän tulee ymmärtää diapraksis ihmisten kohtaamisena, jossa ihmisillä on mahdollisuus vaikuttaa jakamaansa todellisuuteen. (Rasmussen 1988, 281.)

”**Diapraksis merkitsee uskonnollista vuoropuhelua, joka tapahtuu yhteisten käytäntöjen ja toiminnan kautta.**

Vuonna 2006 Kirkkojen maailmanneuvoston tuki saattoi uskontojen välisestä vuorovaikutuksesta kiinnostuneet toimijat yhteen. Heille käytäntöön perustuva vuoropuhelu merkitsi vaihtoehtoista tulkintaa perinteiselle vuoropuhelun käsitteelle, jossa vuoropuhelu nähdään varovaisena yhteisen näkökulman etsimisenä (Venema ym. 2006). Vaihtoehtoisen tulkinnan mukaan käytäntöön perustuva vuoropuhelu painottaa eettisempää ja ennakoivampaa lähestymistapaa, jossa diapraksis nähdään elämäntapana (von Sicard 2003). Luterilainen maailmanliitto korosti uskontojen välisen yhteistyön ja toimintaan perustuvan vuorovaikutuksen tärkeyttä esittäessään vuonna 2009 julkaistussa asiakirjassa, että kirkkojen tekemän sosiaali- ja terveystyön ”ei pitäisi tapahtua eristyksissä, vaan yhteistyössä ’muiden hyväntahtoisien ihmisten’ kanssa. Yhteistyötä tarvitaan, koska kohdatut haasteet ja tehtävät ovat niin suuria, että kirkko ja diakonia eivät yksinään voi ratkaista niitä. Jos haluamme ratkaista ihmisten tarpeisiin ja epäoikeudenmukaisuuksiin liittyviä ongelmia, meidän täytyy luoda yhteistyösuhteita tavalla, joka rakentaa kansallaisyhteiskuntaa ja vahvistaa paikallisia yhteisöjä.” (Lutheran World Federation 2009, 90.)

Diapraksis-termiin perustuvalla ajattelulla on mahdollisuus edistää kestävää kehitystä ja muutoksen tapahtumista. Vaikka käsitteellä on historiallinen yhteys kristittyjen ja muslimien väliseen yhteistyöhön itäisessä Afrikassa, käsite on myös saanut inspiraatiota muualta ja se luo lukuisia uusia mahdollisuuksia. Käsitteen ydinajatus liittyy erilaisten toimijoiden väliseen yhteistyöhön yhteisen hyvän puolesta. Tämä samainen ydinajatus pätee myös kestäväen kehityksen tavoitteisiin, jotka peräänkuuluttavat eri toimijoiden yhteistyötä. Muutos voi tapahtua vain, jos eri sidosryhmät työskentelevät yhdessä paremman maailman puolesta. Islamin ja kristinuskon kaltaiset uskonnot voivat tarjota motivaatiota, oikeutusta ja yhteistyömahdollisuuksia, jotka

voivat tukea muutoksen tapahtumista. Myös onnistuneen, käytäntöön perustuvan uskonnollisen vuoropuhelun todistaminen omin silmin voi muuttaa ihmisten ajattelua ja kannustaa uudistusmieliseen toimintaan. Hyvänä esimerkkinä tästä on Sansibar, jossa naisten ompeluprojekti Upendo on saattanut yhteen kristittyjä ja muslimeja. Tämän lisäksi Sansibarin uskontojenvälinen keskus on mahdollistanut lukuisia kristittyjen ja muslimien välisiä yhteiseen hyvään tähtääviä aloitteita (Langås 2017, 56–57). Samaan tapaan Lissi Rasmussen ja Kööpenhaminassa sijaitseva islamilais-kristillinen oppimiskeskus ovat toteuttaneet käytännössä tapahtuvaa dialogia jo vuosien ajan.

Diapraksis-käsite on otettu käyttöön myös kirkkojen välisessä yhteistyössä. Esimerkiksi vuonna 2014 YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), Luterilainen maailmanliitto ja Islamic Relief Worldwide (IRW) allekirjoittivat aiesopimuksen, jonka mukaan ne lupasivat tehdä yhteistyötä humanitaarisen työn alueella (World Council of Churches 2018, 69). Diapraksis on mahdollistanut sen, että eri uskontokuntiin kuuluvat ihmiset ovat alkaneet tietoisesti ja sitoutuneesti toimia yhteistyössä erityisesti paikallistasolla. Käsitteen hienous piilee siinä, miten useilla eri tavoilla sitä on mahdollista soveltaa.

Tämä osion yhteenvetona voidaan todeta, että uskontoon perustuvaa uudistusmielistä ajattelutapaa löytyy sekä Ole ylistetty-, Yhdessä kohti elämää- että Called to Transformative Action: Ecumenical Diakonia -asiakirjoista. Uudistusmielinen ajattelutapa näkyy myös käytäntöön perustuvassa vuoropuhelussa (diapraksis). Käsittelemäni esimerkit kuvastavat sitä tapaa, miten uskonnolliset instituutiot ja erityisesti kirkot voivat toimia uudistusmielisesti sekä muuttaa jopa omaa toimintaansa kirkon ulkopuolelta tulevien kokemusten perusteella. Teologian ja käytännön välinen vuorovaikutus tarjoaa jatkossakin inspiraatiota sekä uusille aloitteille että uusille ajattelutavoille. Nämä

muutokset tapahtuvat kirkkojen sisällä, kirkkojen välillä ja kirkkojen ulkopuolella. Kirkkojen asema hengellisen motivaation ja teologisen oikeutuksen tarjoajana jatkuu tulevaisuudessaakin, minkä lisäksi kirkot tarjoavat tukea myös eettisten valintojen edessä seisoville maallisille toimijoille. Tämä takia kirkot tulee nähdä korvaamattomina yhteistyökumppaneina kehitysyhteistyössä sekä arvokkaina osallistujina uskontojen ja eri instituutioiden välisessä globaalissa vuoropuhelussa. Kirkot ovat sitoutuneita luomaan muutosta ja tekemään yhteistyötä muiden kanssa.

Uskonnollisten asiakirjojen käytännön vaikutukset

Voidaan kysyä, millainen käytännön vaikutus esittelemilläni uskonnollisilla asiakirjoilla on ja kuinka kirkko hyödyntää niitä. Suuressa osassa kirkoista ajatellaan, että uskonnolliset asiakirjat oikeuttavat tällä hetkellä tehtävän työn. Asiakirjat myös innoittavat kirkkoja uudenlaiseen diakonia-työhön. Tästä hyvänä esimerkkinä on tanskalainen lähetys- ja kehitysjärjestö Danmission. Vaikka järjestö ei tulkitse uskonnollisia dokumentteja sanatarkasti, ne toimivat oikeutuksena Danmissionin tekemälle työlle ja antavat järjestölle uusia ideoita. Esimerkiksi Danmissionin yhteistyö muslimien kanssa on ollut järjestön prioriteetti vuosien ajan. Toimintaa järjestetään yhdessä Lähi-idän ja Afrikan lähetystyöjärjestöjen kanssa vuoropuhelun ja käytännön toiminnassa tapahtuvan vuoropuhelun (diapraksis) nimissä.

Danmissionin työssä uutta on yhteistyön tekeminen tunnustuksettomien ja yhteisöperustaisten järjestöjen kanssa. Tällä hetkellä Danmission työskentelee Madagaskarilla ympäristönsuojelun sekä muslimien ja kristittyjen välisten ruohonjuuritason suhteiden parissa. Työn päämäärä, ympäristön suojeleminen,

nähdään yhteisenä hyvänä, sillä Maa on uskonnosta riippumatta kaikille yhteinen. Hanke on saanut innoitusta Ekumeeninen diakonia -asiakirjasta ja sen esiin nostamista ideoista. Riippumatta siitä, onnistuuko vai epäonnistuuko Danmissionin kokeilu, se perustuu teologiseen ideaan, joka pyritään toteuttamaan käytännössä. Danmission kokeilee uusia ajatuksia myös Sansibarilla, missä kirkot eivät tee yhteistyötä vain toisten kirkkojen, muslimiorganisaatioiden ja hallituksen kanssa vaan myös kansalaisjärjestöjen kanssa. Nämä kansalaisjärjestöt tekevät työtä kansalaisyhteiskunnan puolesta esimerkiksi tiedotusvälineiden vastuullisen sananvapauden ja heikompien ihmisten, kuten naisten ja lasten, suojelemisen ja voimaannuttamisen hyväksi.

Ekumeeninen diakonia -asiakirja saattoi osaltaan myös vaikuttaa kahden Danmissionin jaoston yhdistymiseen vuonna 2017. Toinen jaostoista oli edustamani kirkon ja vuoropuhelun jaosto, jolle oli tunnusomaista ”teologinen lukutaito”. Toinen jaosto sen sijaan oli köyhyyden poistamisen jaosto, jolle oli luonteenomaista ”kehityksen lukutaito”. Vaikka jaostot olivat työskennelleet rinnakkain ja samojen yhteistyökumppaneiden kanssa vuosien ajan, vasta yhdistymisen jälkeen ilmeni, että ne toimivat eri kielillä ja eri logiikalla. Kahden osaston yhdistymisen seurauksena on alkanut hienovarainen kamppailu siitä, kumman jaoston käyttämä kieli saa järjestössä johtavan aseman. Tämän selvittämiseksi on tarvittu keskustelua, yhteistyötä ja kielten yhdistämistä. Toisaalta yhteistyö kumppaneiden kanssa on auttanut huomaamaan, että molemmat jaostot työskentelevät yhteisten päämäärien saavuttamiseksi.

Ekumeeninen diakonia -asiakirjan mukaan kahden kielen ei pitäisi sulkea toisiaan ulkopuolelle vaan toimia poikkitieteellisesti ja innoittaa kaksikieliseen ymmärrettävyyteen. Danmissionin kahden kielen yhdistyminen on tehnyt teologeista ”maallisempia” ja tehokkaampia. Koska olen nyt itsekin keskustellut

enemmän kollegojen kanssa, jotka edustavat kehityksen kieltä ja logiikkaa, myös minus-ta on kehittynyt selväsanaisempi puhuja. Meistä on mahdollisesti tullut myös tietoisempia siitä, että eettiset arvomme pohjautuvat uskontoon. Olemme myös tietoisempia kaikista niistä lupauksista, joita hankehakemuksissa ahneesti annamme. Jaostojen yhdistyminen on myös saattanut vahvistaa ymmärrystämme siitä, miksi palvelemme Jumalaa ja ihmiskuntaa. Kielten yhdistymisen myötä olemme saaneet paremman käsityksen siitä, mitä rauha on, ja sitä kautta oppineet avarakatseisemmiksi ja selkeämmiksi Danmissionin sisäisessä ja ulkoisessa vuoropuhelussa. Lisäksi se on kaventanut eroja siinä, kuinka käsitämme roolimme, ja rinnastanut käyttämämme teologiset käsitteet, kuten palvelija, lähetystyö ja Jumala, kehitykseen

liittyvien käsitteiden, kuten läpinäkyvyys ja vastuu, kanssa. Kuten Kirkkojen maailmanneuvosto on ehdottanut, Danmissionin tekemä työ kielten yhdistämiseksi voi palvella myös yhteisen ”diakonisen kielen” kehittymistä:

Diakoninen kieli... tarkoittaa uskonnollisten ja maallisten termien käyttöä yhdessä eikä kahtena erillisenä kielenä. Tämä pyrkimys on dialektinen sen vuoksi, että se huomioi uskonnollisen ja maallisen dialektiikan tärkeänä osana diakonisen ammattimaisuuden saavuttamista. Diakonisella ammattimaisuudella viitataan siihen, että ollaan asiantuntevia ja kyetään analysoidaan, suunnittelemaan, toimimaan, arvioimaan sekä raporttoimaan. (World Council of Churches 2018.)

Lopuksi

Miten maailmaa voidaan muuttaa yhdessä? Mikäli kestävä kehityksen tavoitteisiin sisältyvä, uutta luova sektorien välinen yhteistyö otetaan vakavasti, se voi muuttaa maailmaa sekä tietoteoreettisesti että käytännössä. Modernina aikana länsimaat alkoivat ajatella, että uskonnollisen ja maallisen tulisi olla erillisiä osa-alueita. On tärkeää huomata, että vastaavaa kahtiajakoa ei ollut länsimaissa ennen modernin ajan alkua eikä sellaista ole nykyisinkään länsimaiden ulkopuolella. Vaikka YK:n maallinen työskentelytapa vaikuttaa loogiselta, se on kuitenkin ristiriitainen, sillä suurin osa maailman väestöstä on uskonnollisia.

Kestävän kehityksen tavoitteet edustavat ajatusmallin muutosta ja edellyttävät ”uudistavaa

ajattelutapaa” sekä pyrkimystä osallistaa eri sidosryhmiä. Eri sektoreiden suhtautuminen riippuu monista tekijöistä. Kun tarkastellaan uskonnollista sektoria, monia kysymyksiä nousee esiin. Ensinnäkin suuri osa uskonnollisesta sektorista ei ole tietoinen kestävä kehityksen tavoitteista. Lisäksi uskonnon alue itsessään kaipaa usein muutosta. Toiseksi huomataan, että uskonto on maailmanlaajuista; uskonnoilla on kannattajia kaikkialla. Viimeiseksi on tärkeää huomata, että uskonnollisella sektorilla on ajattelutavan muuttamiseen tarvittavat filosofiset ja yhteisölliset resurssit sekä kyky muuntaa ajattelutapa uskonnollisesti ymmärrettäväksi.

Se, onnistuvatko uskonnolliset toimijat luomaan motivaatiota, energiaa, moraalista

vakuuttavuutta sekä syvällistä tunteellista ja älyllistä ymmärrystä muutokseen, riippuu monista seikoista. Ensinnäkin uskonnollisen sektorin tulee olla avoin muutokselle. Toisekseen sen täytyy haastaa itsensä ja sitoutua YK-järjestelmään sekä muihin muutoksia luoviin ympäristöihin epäitsekäiden lupausten lunastamiseksi. Kolmanneksi sen tulee olla uskollinen kokonaisvaltaiselle maailmankuvalleen ja sanoutua irti sellaisista kahtiajaon ajattelutavoista kuin ”me ja te”, ”hengellinen ja maallinen”, ”menneisyys ja nykyisyys” sekä ”köyhät ja rikkaat”. Holistisen maailmankuvan tulee sisältää sivistyneempi käsitys ihmisten vuorovaikutuksesta. Lisäksi sen tulee olla tietoinen elämälle välttämättömästä keskinäisriippuvuudesta ja löytää työskentelymuotoja, jotka auttavat muuttamaan maailmaa. Jotta uskontokunnat saadaan todella mukaan maailman muutokseen, on muutos ankkuroitava teologiaan ja perusteltava uskonnollisista opinkappaleista käsin. Pyhät tekstit ovat aina jollakin tapaa teologien tulkitsemia kunkin aikakauden haasteista käsin. Vaikka opinkappaleet pysyisivätkin samoina, pitäisi muutosta mahdollistavia ja tuottavia tekstejä ja kertomuksia aktioida aina vain uudestaan.

Mikäli poliittinen sektori ei kiinnitä huomiota uskonnollisiin johtajiin, he jatkavat oman tiensä kulkemista. Mikäli poliittinen sektori ottaa uskonnolliset johtajat huomioon, olisi viisasta osallistaa heidät kumppaneiksi maailman muutokseen. Keskinäisriippuvuuden ja eron tunustaminen maallisen ja hengellisen vallan välillä on hyödyllistä. Poliitikoille tämä tarkoittaa, että he suoriutuvat omista tehtävistään poliittikan alueella eivätkä unohda haastaa uskonnollisia johtajia tekemään työtään uskonnon alueella yhteisen hyvän vuoksi.

Niin tärkeä kuin muutosta kannattava ajatusmaailma onkin, muuttunut maailmankuva on oletettavasti vaikuttavampi, mikäli se on

vaikutusvaltaisen eliitin toteuttama. Ihmiset ilman poliittista vaikutusvaltaa ovat usein tehotomia muutoksen ajamisessa. Sen sijaan paa-
vin kiertokirje ja Kirkkojen maailmanneuvoston lähestymistapa ovat tärkeitä, kun muutosta luovat näkemykset halutaan toteuttaa käytännössä. Sellaiset tekstit ovat usein täynnä käytännön esimerkkejä, jotka vahvistavat esikuvallisia ”parhaita käytänteitä”. Akateemisen diskurssitutkimuksen mukaan diskurssit tulee vahvistaa ja panna käytäntöön materiaalisessa ympäristössä, jotta niistä tulee uskottavia. Toisin sanoen, jotta diskurssit olisivat vakuuttava ja uskottavia, ne tulisi pystyä näkemään (Fairclough 2003, 130). Mikäli muutosta ajava mielentila syntyy, ihmisten tulee nähdä todisteita muutoksista, jotta muutosmyönteinen ajattelumalli voi jatkua. Voidaankin kysyä, pystyvätkö kestävän kehityksen toimijat osoittamaan saavutukset käytännössä. Eri diskurssit, olivatpa ne sitten muutosmyönteisiä tai konservatiivisia, pyrkivät olemaan kaikista vakuuttavimpia ja siten ylläpitämään valtaa määrittellä todellisuutta. Kestävän kehityksen tavoitteiden menestys riippuu ihmisten kyvystä esittää menestys käytännössä. Siksi kestävän kehityksen tavoitteiden edistäjien on hyvä olla tietoisia, että kestävän kehityksen diskurssi kilpailee muiden diskurssien kanssa vallasta ja hegemoniasta.

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että sekä uskonnollisia että ei-uskonnollisia sektoreita tarvitaan maailman muuttamiseen. Vaikka usko-
vaisten näkökulmasta Jumala hallitsee maailmaa, näyttää siltä, että hän on jättänyt paljon valtaa myös ihmisten käsiin. Monet ihmiset maailmassa eivät saa ääntään kuuluville, mutta he ovat uskonnollisia. He rukoilevat, että vallanpitäjät kuuntelisivat Jumalaa ja muuttaisivat maailmaa. Uskonnolliset instituutiot antavat motivaatiota tähän edessä olevaan pelottavan haastavaan tehtävään.

Lähteet

- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.
- Hickel, J., Kirk, M. ja Brewer, J. (2015) The Pope v the UN: Who Will Save the World First? The Guardian. <<https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2015/jun/23/the-pope-united-nations-encyclical-sdgs>> (katsottu 11.2.2018).
- Karam, A. (2016). The Role of Religious Actors in Implementing the UN's Sustainable Development Goals. *The Ecumenical Review* 68(4), ss. 365–77.
- Keum, J., toim. (2012). Together Towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes: A New WCC Affirmation on Mission and Evangelism. *International Review of Mission* 101(2), ss. 250–80.
- Langås, A. (2017). *Unity is Strength – the Joint Committee of Religious Leaders for Peace in Zanzibar, 2005–2013*. Väitöskirja. VID Specialized University.
- Lutheran World Federation (2009). *Diakonia in Context: Transformation, Reconciliation, Empowerment*. Geneva: Lutheran World Federation.
- Lutheran World Federation. (2018). New ecumenical study aims to strengthen diakonia. <https://www.lutheranworld.org/news/new-ecumenical-study-aims-strengthen-diakonia> (katsottu 26.10.2018).
- Mugambi, J. N.K. (1995). *From Liberation to Reconstruction: African Christian Theology after the Cold War*. Nairobi: East African Educational Publishers.
- Nyerere, J. (1970). Speech to the United Nations General Assembly and to the Maryknoll Congress in New York by President Nyerere on 15th–16th October 1970. Dar es Salaam: Ministry of Information and Tourism, Information Services Division.
- Paavi Franciscus (2015). *Laudato Si': On Care for Our Common Home*. Encyclical Letter of the Holy Father Francis. Vatikaani. <http://w2.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html> (katsottu 23.9.2018).
- Rasmussen, L. (1988). *From Diapraxis to Dialogue*. Teoksessa: L. Thunberg, M. Lal Pandit ja C. Vilh. Fogh-Hansen, toim., *Dialogue in Action – in Honour of Johannes Aagaard*. New Delhi: Prajna Publications, ss. 277–93.
- von Sicard, S. (2003). *Diapraxis or Dialogue and Beyond*. Teoksessa: S. von Sicard ja I. Wulffhorst, toim., *Dialogue and Beyond: Christians and Muslims Together on the Way*. Geneva: The Lutheran World Federation, ss. 131–54.
- Sperber, J. (2000). *Christians and Muslims: The Dialogue Activities of the World Council of Churches and Their Theological Foundation*. Berlin: Walter de Gruyter.
- TANU (1967). *Azimio La Arusha Na Siasa Ya Tanu Juu Ya Ujamaa Na Kujitegemea (Arusha Declaration and TANU's Politics Concerning Ujamaa and Self-Reliance)*. Dar es Salaam: TANU, Idara ya Habari.
- Taylor, J. B. (1981). *Christian Presence and Witness in Relation to Muslim Neighbours: A Conference, Mombasa, Kenya, 1979*. Geneva: World Council of Churches.

Thomsen, J. (2017). The Sustainable Development Goals as Space and Sparring Partner for Religious Actors in Development. *Ny Mission* 32, ss. 25–33.

United Nations (päiväämätön, a.). Multi-Stakeholder Partnerships & Voluntary Commitments. <https://sustainabledevelopment.un.org/sdinaction> (katsottu 3.1.2018).

United Nations (päiväämätön, b.). Sustainable Development Goal 17. <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg17> (katsottu 3.1.2018).

Venema, C., Ucko, H. ja Hentsch, A. (2006). *Changing the Present, Dreaming the Future: A Critical Moment in Interreligious Dialogue*. Geneva: World Council of Churches.

World Council of Churches (2018). *Called to Transformative Action: Ecumenical Diakonia*. Revised draft 17.04.2018. <<https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2018/documents/ecumenical-diakonia-document-en.pdf>> (katsottu 23.9.2018).

Kansalaisyhteiskunta ja kestävä kehitys Jordaniassa

Elain Yousef Fandi Omeish

Jordanian yli yhdeksänmiljoonaisesta väestöstä lähes kolmannes on ulkomaalaisia. Alle 18-vuotiaiden lasten osuus väestöstä on noin neljä miljoonaa. Maan bruttokansantulo on vajaat 4 400 USD. Suurimmat Jordanian kohtaamat haasteet ovat köyhyys, pakolaiskriisi ja työttömyys. Jordania on väkilukuun suhteutettuna toiseksi suurin pakolaisten vastaanottaja maailmassa: maa on vastaanottanut pelkästään Syyriasta 650 000 YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n rekisterissä olevaa pakolaista. Jordaniassa asuvien pakolaisten kokonaismäärä vastaa kymmenesosaa maan omasta väestöstä ja

aiheuttaa valtavan paineen julkisille palveluille kuten terveydenhoidolle ja kouluille.

Jordania on ratifioinut kansainväliset naisten, lasten ja vammaisten oikeuksia koskevat sopimukset, mutta näiden haavoittuvien ryhmien oikeuksia poljetaan edelleen. Maan kansallinen politiikka haavoittuvien ryhmien oikeuksien suojelemiseksi on linjassa Suomen kehityspolitiikan kanssa.

Fida Jordania toimii sosiaaliministeriön alaisuudessa yhdessä muiden valtion laitosten kanssa ja tukee paikallisia järjestöjä haavoittuvien kansalaisryhmien oikeuksien toteuttamisessa. Jordanian hankkeen tarkoituksena on

Kuvat: Lasse Petman

Muasa Ilhmida johtaa 80 lapsen tasokasta itäammanilaista esikoulua, jossa toteutuu myös hänen unelmansa integroida vammaiset lapset osaksi keskuksen toimintaa. Fida tukee toimintaa opettajien ammatillisen osaamisen tukemisen kautta.

Fida edistää perheiden ja lasten hyvinvointia muun muassa El Badiassa Itä-Ammanissa yhteistyössä paikallisen naisjärjestön kanssa.

edistää ihmisoikeuksia keskittymällä lasten, vammaisten ja naisten oikeuksien lisäksi koulutukseen ja terveyteen ottaen samalla huomioon sukupuolikysymykset.

Fida joutui lopettamaan lasten hyväksi tehtävän kehitysyhteistyön Jordaniassa Suomen valtion julkisen tuen leikkausten seurauksena. Fida kuitenkin pyörsi päätöksen myöhemmin ja käynnisti työn uudelleen. Sille on tarve nyt, kun myös Syyrian pakolaiset kuormittavat maan resursseja.

Hanketyö on saanut hyvää palautetta maan viranomaisilta. Jordanian yhteisökehitysohjelma naisten ja lasten parissa jatkuu yhteistyössä samojen kansalaisjärjestöjen kanssa kuin aikaisemmin. Järjestöt Outstanding Kids ja Hawd Al Kawthar pitävät yllä kahta esikoulua maan köyhimmillä alueilla.

Kestävä kehitys on hankkeessa sisäänrakennettuna. Siihen tähtäävät esimerkiksi ammattikoulutus ja tulojen tuottaminen sekä ihmisoikeuksiin liittyvä voimaannuttaminen siten, että hyödyn saajat ja kumppanit osaavat jatkossa perätä omia oikeuksiaan. Kestävää kehitystä tuottavat myös johtajien ja aktiivisten naisten kouluttaminen ja tiedon siirtäminen eteenpäin.

Outstanding Kids -järjestön lastentarha

Outstanding Kids -järjestön lastentarha teki aloitteen vammaisten lasten mukaan ottamisesta muiden lasten ryhmään. Lastentarhan opettajat kertoivat ennakkoluuloista, joita yhteisö ja muiden lasten vanhemmat alkuaikoina osoittivat. Yksi päähuolenaiheista oli, että vammaisten lasten uskottiin vaikuttavan negatiivisesti muiden lasten taitojen kehittymiseen. Myös vammaisten lasten väitetty raju käytös muita lapsia kohtaan koettiin uhkaksi. Lastentarhan johtaja ja opettajat halusivat todistaa asian olevan toisin ja ponnistelivat muuttaakseen yhteisön kielteisen

asenteen myönteiseksi vammaisten lasten integraatiota kohtaan. Opettajat havaitsivatkin vammaisten lasten sosiaalisten taitojen parantumista ja parempaa oppimista kuin olisi tapahtunut eristetyissä ryhmissä. Myös muut lapset oppivat erilaisuuden hyväksymistä ja osoittivat kohentuneita sosiaalisia taitoja. Inklusio eli vammaisten lasten ottaminen mukaan ryhmään opetti siis kaikille erilaisuuteen sopeutumista ja suvaitsevaisuutta sekä arvostusta vammaan katsomatta.

Paikallisen hankekoordinaattorin mukaan Fidan hanke on saavuttanut kaksi pääasiallista tulosta. Se vahvisti kumppanin valmiuksia ja tuki sekä oikeuksien haltijoiden että velvollisuuksien kantajien kykyä vaikuttaa yhteisön terveyskysymyksiin. Se myös paransi kumppaneiden ja päättäjien kykyä kohentaa lasten varhaiskasvatusta sekä vammaisten lasten ja tyttöjen mukaan ottamista ja koulunkäynnin aloittamista. Yhteisöjen johtajien ja jäsenten mielestä Fidan hanke on lisännyt yhteisön jäsenten tietoisuutta kulttuurista, koulutuksen tarpeesta ja erityisesti naisten, lasten ja vammaisten ihmisoikeuksista. Paikallisten arvioiden mukaan sukupuolten tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus ovat lisääntyneet kumppanuusalueilla.

Oikeudenmukaisuuden huomioiminen ja mukaan ottaminen on vaatinut sitä, että tunnistetaan poissulkemisen juurisyyt, tuetaan ottamaan kaikki ryhmät mukaan päätöksentekoon ja toteutetaan kestäviä ratkaisuja. Mukaan ottaminen ei tarkoita ainoastaan parempien palvelujen järjestämistä vaan myös syrjittyjen ja marginalisoituneiden ihmisten tukemista. Fida on tukenut kumppaneiden tietoa omista oikeuksistaan sekä antanut ihmisoikeuskoulutusta nais- ja vammaiskysymyksissä.

Paikallisen arvion mukaan Fidan hankkeella on ollut myönteinen muutosvaikutus ihmisten elämään. Alueen naiset kokevat olevansa voimaantuneita ja kykeneviä puolustamaan omia oikeuksiaan, kuten oikeutta maanomistukseen, työntekoon ja asuinpaikan muuttamiseen.

”Ketään ei jätetä” – mutta entä vammaiset henkilöt?

Hisayo Katsui, Marjo Heinonen ja Kalle Könkkölä (†)

Tämä artikkeli on omistettu Kalle Könkkölän ja hänen elämäntyönsä muistolle.

Mitä tarkoittaa ihmisoikeusperustaisuus vammaistyössä?

Ovatko vammaisten henkilöiden tarpeet ja ihmisoikeudet ristiriidassa kehitysyhteistyön prioriteettien kanssa?

Mitä riskejä liittyy kehitysyhteistyön tulosoheutukseen vammaisten oikeudenhaltijoiden kannalta?

Johdanto

Tiedätkö, millaista on olla vammainen henkilö kehitysmaassa? Tiedätkö, miten suomalaiset toimijat pyrkivät edistämään vammaisten asemaa jopa budjettileikkausten aikana? Tämä artikkeli pyrkii vastaamaan näihin kysymyksiin tuomalla esiin Abilis-säätiön kokemuksia suomalaisen kehityspoliittikan ja kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisesta. Vammaisnäkökulman huomioiminen on välttämätöntä, jos kestävän kehityksen tavoitteiden iskulause ”Leaving no one behind” halutaan saavuttaa, sillä 15 prosenttia maailman väestöstä on vammaisia (WHO and World Bank 2011). Vammaisten ja vammattomien henkilöiden välinen eriarvoisuus lisääntyy entisestään, mikäli vammaisia ei oteta huomioon. Kestävän kehityksen tavoitteita edeltävissä vuosituhattavoitteissa ei otettu vammaisia huomioon lainkaan. Tämän seurauksena eriarvoisuus kasvoi ympäri maailmaa (United Nations 2011; 2013).

Suomi on yksi harvoista maista, joiden hallitus ja kansalaisjärjestöt pyrkivät kiinnittämään enemmän huomiota vammaisten asemaan. Hyvänä esimerkkinä tästä on Suomen ja Etiopian välinen projekti, joka keskittyy vammaisten osallistamiseen koulutuksessa. Projekti on tuonut hyvin esiin, millaista paikallisten vammaisten lasten elämä todella on ja että eriarvoisuuden taustalla on monia syitä. Suomen hallitus

on tukenut Ethiopian koulutussektoria jo pitkään ja jo kolmen vuosikymmenen ajan tämä yhteistyö on keskittynyt inklusiiviseen koulutukseen. Suomen työ tällä saralla on ollut urauurtavaa, sillä vain harva alan toimija on kiinnittänyt yhtä paljon huomiota vammaisten osallistamiseen ja koulutussektorin inklusioon (MFA 2018, 19).

Vastikään ilmestyneessä Suomen ulkoministeriön (2018) julkaisussa *Leaving No One Behind* tuodaan esille kehitysyhteistyön tuloksia. Julkaisun mukaan yhteensä 27 etiopialaista on saanut erityisopetuksen maisterin tutkinnon ja 31 kandidaatin tutkinnon opiskelemalla suomalaisissa yliopistoissa. Sen lisäksi Ethiopian valtion koulutussektorin menot ovat kaksinkertaistuneet vuosittain asetettujen tavoitteiden aikana. Peruskouluun ilmoittautuneiden määrä on kasvanut dramaattisesti viime vuosikymmenten aikana, ja nyt yli 90 prosenttia peruskouluikäisistä aloittaa koulun. Kouluun ilmoittautuneiden lukumäärä ei silti kuvaa koulutuksen laatua eikä sitä, kuinka moni oppilaista päättää peruskoulun. Peruskouluikäisistä vammaisista lapsista koulunkäynnin aloittaa vain neljä prosenttia (Katsui ym. 2014). Kouluun ilmoittautuneiden lukumäärä ei kerro sitäkään, onko koulussa tarjolla erityistukea, kuten viittomakielen tulkkeja ja avustajia, sitä tarvitseville lapsille. Etiopialaisten vammaisjärjestöjen edustajat uskovat, että neljäkin prosenttia on yliarviointi, sillä monia vammaisia lapsia ei ole rekisteröity eivätkä he näin ollen ole mukana virallisissa tilastoissa (emt).

Esimerkki Etiopiasta tuo hyvin esille vammaisoikeuksien toteutumisen monimutkaisuuden sekä koulutussektorilla että muualla yhteiskunnassa. Vammaiset henkilöt kohtaavat yhteiskunnassa edelleen monenlaisia ennakkoluuloja. Vaikka koulutukseen liittyvässä kehitysavussa keskityttäisiinkin vammaisten mukaan ottamiseen, hankkeiden toteutuminen ja vammaisten oikeuksien saavuttaminen vaatii suuria ponnisteluja ja lukuisia muutoksia yhteiskunnan eri tasoilla.

Tilanteen monitahoisuus on johtamassa siihen, että vain harva vammainen on päivittäisessä elämässään hyötynyt projektien aikaansaamista parannuksista. Vuosien saatossa eriarvoisuus vammaisten ja vammattomien henkilöiden välillä on lisääntynyt eri puolilla maailmaa. Tämä trendi jatkuu, mikäli kehitysyhteistyön toimijat eivät muuta toimintatapojaan. Tästä johtuen tämän artikkelin keskiössä ovat globaalin eriarvoisuuden vähentämiseen tähtäävät hankkeet. Artikkelin keskittyy tarkastelemaan, kuinka kestävä kehityksen tavoitteet ja suomalainen kehityspolitiikka huomioivat vammaisnäkökulman. Artikkelin heijastelee Abilis-säätiön kokemuksia, sillä säätiö keskittyy erityisesti vammaisiin sekä vammaisjärjestöihin ruohonjuuritasolla. Vammaisten henkilöiden todellisuuden ymmärtäminen ruohonjuuritasolla on erityisen tärkeää, jotta heidän osallistumistaan voidaan edistää globaalisti.

Vammaisliike on jo pitkään pyrkinyt vähentämään eriarvoisuutta globaalilla tasolla. Aiheen ajankohtaisuutta kuvastaa myös se, että kyseessä on yksi kestävä kehityksen tavoitteista. Eräs tärkeimmistä globaaleista saavutuksista on vuonna 2006 voimaan tullut YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, jossa myös Abilikella oli tärkeä rooli. Kyseessä on vammaisoikeuksiin keskittyvä kansainvälinen, laillisesti sitova sopimus, joka on maailman laajimmin ratifioitu YK:n yleissopimus. Vain 18 YK:n jäsenvaltiota ei ole vielä ratifioinut sitä. Yleissopimus on tärkeä, sillä ”se on työkalu, jolla taataan samat oikeudet ja mahdollisuudet vammaisille henkilöille kuin kaikille muillekin ihmisille” (WHO 2018). Toinen kansainvälinen saavutus on se, että kestävä kehityksen tavoitteissa on yhteensä 19 viittausta vammaisuuteen: yksi johdannossa, seitsemän itse tavoitteissa ja yksitoista mittareissa. Tätä voidaan pitää merkittävänä parannuksena vuosittain asetettuihin verraten. Merkittävää on myös se, että vammaisoikeuksien

huomiointi yleissopimuksessa ja kestävän kehityksen tavoitteissa on edesauttanut vammaisten henkilöiden osallistumista yleiseen keskusteluun kehityksestä ja ihmisoikeuksista. Yleissopimus edustaa ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa, joka mahdollistaa kaikista heikoimmassa asemassa olevien ihmisten ihmisoikeuksien toteutumisen (MFA 2018, 9).

Ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan lisäksi toisena ajankohtaisena trendinä voidaan pitää tulosohjausta, jonka toteuttamisesta on tullut tärkeä osa suomalaista kehityspolitiikkaa ja sen käytäntöjä (MFA 2016). Tulosohjaus kannustaa toimimaan resurssi-perustaisen toimintatavan mukaan. Tällöin projektit on suunniteltu ja selkeästi kohdistettu tiettyjen tulosten aikaansaamiseksi. Prosessin keskiössä on kulutehokkuus, minkä lisäksi kehitystoimijoilta odotetaan objektiivisesti mitattavia ja konkreettisia tuloksia.

Todellisuudessa monilla kehitysmaissa elävillä vammaisilla henkilöillä ei ole vain fyysisiä vammoja vaan he kohtaavat myös ympäristöllisiä ja asenteellisia haasteita. Näiden ihmisten kohtaama syrjintä on syvästi juurtunut kulttuuriin ja yhteiskuntaan, minkä vuoksi tavallisten kehitysprojektien kautta on vaikea saavuttaa haluttuja tuloksia vammaisten elämässä. Jos esimerkiksi kuurolla ei ole mahdollisuutta koulutukseen eikä keinoa kommunikoida muiden kanssa, hänen valmiuksiaan on vaikea lisätä ja odottaa hänen saavuttavan samoja tuloksia vammattomien vertaisten kanssa. Kehitysyhteistyössä ja humanitaarisessa avussa huomioidaan harvoin eriarvoisuuden perimmäisiä syitä. Tästä johtuen vammaisia henkilöitä suljetaan jatkuvasti pois monista hankkeista (Katsui ym. 2014).

Kansalaisjärjestöt ja vammaisjärjestöt ovat ainutlaatuisia toimijoita, joiden työ pyrkii saavuttamaan kaikista heikoimmassa asemassa olevat henkilöt ruohonjuuritasolla. Tämä artikkeli tuo esille kehitysmaissa elävien henkilöiden ja vammaisjärjestöjen kokemuksia Abilis-säätiön työn kautta. Samalla tavoitteena on kiinnittää huomiota rakenteellisiin ristiriitoihin ja tarvittaviin muutoksiin, jotta ketään ei jätetä ulkopuolelle.

Johdatus Abilis-säätiön työhön

Abilis-säätiö on projektirahoittaja, jonka tavoitteena on lisätä vammaisten tietoisuutta ihmisoikeuksistaan sekä saattaa heidät tasatarvoiseen asemaan muiden ihmisten kanssa. Abilis työskentelee tiiviisti Suomen ulkoministeriön kanssa. Abilksen työtä johtaa ensiksikin YK:n

vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus ja ihmisoikeusperustainen lähestymistapa ja toiseksi kestävän kehityksen tavoitteet, jotka pyrkivät siihen, että ketään ei jätetä tuen ulkopuolelle. Abilksen työ keskittyy kaikista syrjäytyneimpiin ihmisryhmiin, ja suurin osa rahoituksesta myönnetään ruohonjuuritasolla toimiville vammaisten omille organisaatioille, jotka työskentelevät vähiten kehittyneissä maissa.

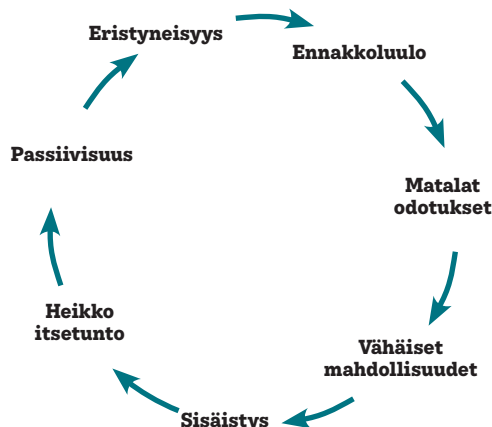
Säätiön työ keskittyy erityisesti vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien toteutumiseen kehitysmaissa. Abilis käyttää työssään kolmitasoisia lähestymistapaa, jonka ulottuvuudet ovat vammaisten ihmisten valmiuksien lisääminen ja voimaantuminen, vammaisnäkökulman valtavirtaistaminen sekä

”Syrjintä on syvästi juurtunut kulttuuriin ja yhteiskuntaan, minkä vuoksi tavallisten kehitysprojektien kautta on vaikea saavuttaa haluttuja tuloksia vammaisten elämässä.

toimintaperiaatteista keskusteleminen politiikka-tasolla. Nämä lähtökohdat ovat myös ulko-ministeriön käyttämiä ja suosimia. Abilis sovel-taa lähestymistapaa seuraavasti:

- *Vammaisten valmiuksien lisääminen ja voimaantuminen: Abilis myöntää rahoituksia vain vammais-ten henkilöiden johtamille ryhmille ja järjestöille, jotka työskentelevät ruohonjuuri-tasolla kehitysmaissa.*
- *Vammaisnäkökulman valtavirtaistaminen: Säätiö edistää vammaisasioiden valtavirtaistamista kehitys-yhteistyöhön jakamalla tie-toa ja tekemällä yhteistyötä eri toimijoiden, muidenkin kuin vammaisjärjestöjen kanssa.*
- *Toimintaperiaatteista kes-kusteleminen: Abilis tekee globaalia vaikuttamistyötä vammaisten oikeuksien puolesta.*

Kahdenkymmenen viime vuoden aikana, perus-tamisestaan lähtien, Abilis on rahoittanut ja hal-linnoinut noin 4 500:aa projektia 80 maassa. Tällä hetkellä Abiliksellä on noin 250 aktiivista projektia 25:ssä eri maassa ja säätiön työ saa-vuttaa yli 25 000 vammaista henkilöä vuosittain. Säätiön toiminta perustuu todistettuun tehok-kuuteen ja projektien hallinnolliset kulut ovat maksimissaan 10 prosenttia kaikista kuluista.

Kuva 1. Noidankehä (Lähde: Katsui 2005, 90)

Abilis-säätiön ainutlaatuisuus

Abilis-säätiön toiminta keskittyy erityisesti 1) vammaisten henkilöiden aktiiviseen osallistumiseen ja päätöksentekoon, 2) ruohonjuuritason vammaisjärjestöjen osallistumiseen, 3) rekisteröimättömien ryhmien tukemiseen ja 4) kannustavien toimintaperiaatteiden huomioimiseen.

Abilis keskittyy työssään vammaisiin henkilöihin, sillä moni heistä kohtaa yhteiskunnan rakenteiden vuoksi paljon syrjintää, joka ilmenee myös yllä esitellystä noidankehästä. Yhteiskunnalla on usein paljon ennakkoluuloja vammaisia henkilöitä kohtaan, ja heidän toimintakykynsä katsotaan vähäiseksi. Matalat odotukset johtavat myös vähäisiin mahdollisuuksiin esimerkiksi opintojen ja ihmissuh-teiden parissa. Vähäiset mahdollisuudet taas johtavat siihen, että vammaiset henkilöt alkavat sisäistämään myös itse tämän negatiivisen ajatusmallin ja kokevat vammansa olevan este yhteiskuntaan osallistumiselle. Sen vuoksi myös heidän itsetuntonsa on usein heikko. Tämä joh-taa passiivisuuteen, joka ilmenee muun muassa

siten, että vammaiset jäävät usein kotiin välttääkseen yhteiskunnan ennakkoluuloja ja syrjintää. He ovat usein eristäytyneitä muusta yhteiskunnasta, mikä taas ruokkii muun väestön ennakkoluuloja heitä kohtaan. Tämä noidankehä lisää syrjintää entisestään. Myönteisen muutoksen aikaansaamiseksi on välttämätöntä, että kehä rikotaan.

Abilis-säätiö on vammaisjärjestö, jonka hallitus ja henkilökunta koostuvat pääsääntöisesti sekä suomalaisista että ulkomaalaisista vammaisista henkilöistä. He ovat siis toiminnan keskiössä ja tekevät myös strategisia päätöksiä: ruohonjuuritason vammaisjärjestöt, jotka saavat rahoitusta Abilikelta, suunnittelevat, toteuttavat, monitoroivat ja arvioivat omat projektinsa. Sen lisäksi paikalliset, vammaisista henkilöistä koostuvat seurantaryhmät myös arvioivat hakemuksia ja antavat suosituksensa Abilikelle. Toisaalta Abiloksen Suomen-hallitus, joka koostuu eri vammaisjärjestöjen edustajista, välittää paikallisten asiantuntijoiden muodostamien seurantaryhmien suositukset Suomen ulkoministeriölle.

Abilis-säätiön päätehtävänä on tarjota rahoitusta vammaisjärjestöjen projekteihin, jotka edistävät vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja itsenäistymistä. Säätiö huomioi jopa rekisteröimättömät ryhmät tarjoamalla heille teknistä apua sekä mahdollisuuden rahoitukseen. Abiloksen paikalliset koordinaattorit ovat vammaisia henkilöitä ja usein myös naisia. Nämä paikalliset työntekijät pyrkivät saavuttamaan projektimaiden maaseudun väestön ja tarjoavat erilaisia projekti- ja rahoituskoulutuksia sekä teknistä apua rahoitushakemusten tekemisessä. Kun järjestöt saavat Abiloksen rahoituksen, säätiö myös auttaa heitä rekisteröimään järjestönsä ja täyttämään paikallisen hallituksen vaatimat raportit. Sekä tekninen apu että Abiloksen ohjeistukset ovat tarjolla paikallisella kielellä. Abilis uskoo vahvasti vammaisjärjestöjen kykyihin ja on rahoittanut sellaisiakin järjestöjä,

jotka eivät ole vielä rekisteröityneet. Tämä toimintamalli tekee Abiliksesta ainutlaatuisen säätiön ja täydentää muiden lahjoittajien toimintaa. Näin saavutetaan parhaimmat mahdolliset tulokset. Myös arvioinnit (muun muassa FCG 2017 ja Fiant Consulting 2016) osoittavat, että vammaisjärjestöjen tukeminen hyödyttää sekä oikeuksien haltijoita että vastuunkantajia ja lisää heidän toimintakykyään.

Tämän lisäksi Abilis-säätiö myös keskittyy tietoisesti työllistämään vammaisia naisia paikallisina koordinaattoreina, sillä säätiö haluaa edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa kehitysmaissa. Hyvin usein paikallisten vammaisjärjestöjen johdossa on vain miehiä, ja tämä voi tehdä naisten osallistumisen toimintaan hankalaksi. Sen vuoksi yksi Abiloksen tavoitteista on lisätä naisia kehitysmaiden vammaisjärjestöjen johtoon ja tarjota heille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua. Nämä naiset toimivat vahvoina roolimalleina vammaisille henkilöille, vammaisjärjestöille ja jopa paikallisille poliitikoille.

Abilis-säätiö varaa rahoitusta myös poliittisen dialogin kehittämiseen eri toimijoiden välillä. Säätiön edustajat osallistuivat esimerkiksi vammaisten asemaa humanitaarisissa tilanteissa koskevan julistuksen (Humanitarian Disability Charter) luonnosteluun muiden samanmielisten toimijoiden kanssa. Julistus hyväksyttiin vuonna 2016 kansainvälisessä humanitaarisen avun huippukokouksessa, ja Abiloksen edustaja oli mukana pääministerin johtamassa Suomen virallisessa delegaatiossa. Tämä julistus asettaa vammaisten sisällyttämisen yhdeksi tärkeimmäksi poliittiseksi toimintamalliksi. Poliittinen dialogi ja vaikuttamistyö ovatkin Abiloksen kantavia perusteemoja. Valitettavasti Abilis-säätiön ainutlaatuisuus paljastaa myös sen, että monet humanitaariset ja kehitysaputoimijat sekä eri maiden hallitukset eivät ole riittävästi huomioineet vammaisten asemaa.

Tulosohjauksen mahdolliset riskit

Ulkoministeriön linjaus (MFA 2016) yhdistää ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan ja tulosohjauksen seuraavalla tavalla:

Tulosohjaus on organisaation johtamisen lähestymistapa ja prosessi, joka auttaa saavuttamaan halutun lopputuloksen sekä raportoimaan sen. Ihmisoikeusperustainen lähestymistapa sen sijaan toimii viitekehyksenä, joka auttaa määrittämään todelliset tulostavoitteet. Lisäksi ihmisoikeusperustainen lähestymistapa on prosessi, jonka kautta tavoitteet saavutetaan.

Suomi näkee ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan ja tulosohjauksen olevan yhteensopivia ja toisiaan täydentäviä. Ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan soveltaminen edellyttää, että ihmisoikeusperiaatteet ja -sitoumukset otetaan huomioon suunnitteluprosessissa sekä määriteltäessä indikaattoreita vaikutuksille ja tuloksille. (MFA, 2016, 7.)

Vammaisten ihmisten oikeuksien toteutuminen jää usein vaillinaiseksi, sillä heidän elinympäristönsä ei tue heidän täysivaltaista osallistumistaan yhteiskuntaan. Tämä ei kuitenkaan oikeuta sitä, että heidän oikeutensa jätetään huomioimatta. Vammaisten ja vammattomien lasten samankaltaisen kohtelun seurauksena vammaisten lasten mahdollisuudet jäävät heikommiksi. Kuten aiemmin mainitusta noidankehästä käy ilmi, vammaisten henkilöiden henkinen tukeminen ja tekninen avustaminen sekä

asumisen järjestäminen vaativat lisähuomiota. Nämä vammaisten lasten ja aikuisten tarpeet ovat ihmisoikeuksia, eikä niiden toteuttaminen voi perustua vapaaehtoisuuteen. Jotta universaalit ihmisoikeudet todella toteutuvat, kaikilla vastuunkantajilla on velvollisuus mahdollistaa näiden oikeuksien toteutuminen myös kehitysmaissa. Vaikka ulkoministeriö on vuodesta 2016 alkaen kiinnittänyt erityistä huomiota vammaisten oikeuksiin, on yhä tärkeää lisätä vammaisten osallistumista, jotta halutut tulokset voidaan saavuttaa.

Yksi tulosohjauksen suurimmista riskeistä on, että se keskittyy saavuttamaan helppoa tuloksia ilman että vammaisia ihmisiä huomioidaan aidosti. Jotta vammaiset henkilöt pystyvät vaatimaan oikeuksiaan, heidän toimintakykyään tulee lisätä kiinnittämällä huomiota heidän erityistarpeisiinsa. Toisaalta vammaisten aseman sisällyttäminen yleiseen keskusteluun on tärkeää, jotta esteellinen ympäristö voidaan muuttaa esteettömäksi.

Kehitysyhteistyöprojektit, jotka keskittyvät heikkoihin oikeudenhaltijoihin, saavuttavat usein vaatimattomalta näyttäviä tuloksia. Sen sijaan projektit, jotka keskittyvät vahvoihin oikeudenhaltijoihin, kuten vammattomiin ihmisiin, saavuttavat näyttäviä, isompia tuloksia. Vastaavasti projektit, jotka pyrkivät valtavirtaistamaan vammaisuutta hyvin esteellisessä ympäristössä, saavuttavat usein

heikkoja tuloksia, kun taas projektit, jotka toteutetaan esteettömässä ympäristössä, saavuttavat parempia tuloksia. Tämän seurauksena projektit, joissa painotetaan tuloksia prosessin sijaan, jättävät usein vammaiset huomioimatta joko tahallisesti tai tahattomasti, vaikka pienet tulokset voisivat olla merkittäviä juuri heikoille oikeudenhaltijoille.

”Jotta vammaiset henkilöt pystyvät vaatimaan oikeuksiaan, heidän toimintakykyään tulee lisätä kiinnittämällä huomiota heidän erityistarpeisiinsa.

Toinen tulosohejauksen riski liittyy tulosten arvioimiseen. Kun ulkoministeriö tilasi laaja-alaisen arvioinnin vuonna 2017 (FCG 2017), kansalaisjärjestöillä oli korkeat odotukset sen suhteen. Järjestöt toivoivat, että tutkimus toisi vihdoin esille, millainen vaikutus kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöllä on. Tulokset tuottivat kuitenkin pettymyksen. Tutkimus epäonnistui selkeästi kansalaisjärjestöjen työn vaikutusten selvittämisessä. Tutkimukseen ja sen tuloksiin vaikuttivat monimutkaiset tekijät, muun muassa se, että köyhyyden ja eriarvoisuuden vähenemistä on vaikea mitata, sekä muuttuvat kontekstit, kuten kansalaisyhteiskunnan kapeneva tila. Nämä korostuvat erityisesti silloin, kun

ympäristö on hyvin esteellinen.

On olemassa suuri riski sille, että toimijat siirtyvät ihmisoikeusperustaisesta lähestymistavasta hyväntekeväisyysperustaiseen lähestymistapaan, kun tulosten mittaaminen on haastavaa jopa arvioinnin ammattilaisille. Esimerkiksi hyväntekeväisyysperustaisen lähestymistavan suositut aineelliset avustukset, kuten elintarvikkeet, tuottavat helpommin nähtäviä ja mi-

”Jos tulosten aikaansaaminen nähdään tärkeämpänä kuin ihmisoikeuksien edistäminen, ”ketään ei jätetä” -periaatteen toimeenpaneminen on haastavaa.

tattavia tuloksia. Jos tulosten aikaansaaminen nähdään tärkeämpänä kuin ihmisoikeuksien edistäminen, ”ketään ei jätetä” -periaatteen toimeenpaneminen on haastavaa. Näiden riskien huomioiminen on tärkeää tulosohejausta käyttävissä projekteissa.

Lopuksi

”Ketään ei jätetä” -periaatteen toimeenpaneminen ja vammaisuuden huomioiminen kansainvälisessä yhteistyössä ja humanitaarisessa avussa on haastavaa. Tämä johtuu siitä, että usein vammaisten henkilöiden akuutit tarpeet ovat ristiriidassa kehitysyhteistyön toimijoiden prioriteettien kanssa. Tämän vuoksi kansainväliset sopimukset – kuten kestävän kehityksen tavoitteet, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja vammaisten asemaa humanitaarisissa tilanteissa koskeva julistus – toimivat tärkeinä muistutuksina kaikille toimijoille. Vammaisjärjestöjen, kuten Abilis-säätiön, antama lisäarvo perustuu niiden käyttämään kolmiulotteiseen lähestymistapaan, joka käsittää vammaisten valmiuksien lisäämisen ja voimaantumisen projektirahoituksella, vammaisuuden

valtavirtaistamisen ja toimintaperiaatteista keskustelemisen. Vammaisille kohdennettu rahoitus on erityisen tärkeää, jotta vammaiset henkilöt voidaan tavoittaa ruohonjuuritasolla. Vammaisjärjestöjen tukeminen korostuu erityisesti, mikäli vammaiset ihmiset jätetään kansainvälisen yhteistyön ja humanitaarisen avun ulkopuolelle. On tärkeää lisätä sekä yleistä että poliittista keskustelua vammaisten osallistumisesta sekä vammaisuuden valtavirtaistamisesta. Kehitysyhteistyön toimijoiden on helppo jättää vammaiset ihmiset ulkopuolelle tahallisesti tai tahattomasti. Sen vuoksi Abilis-säätiön kolmiulotteinen lähestymistapa toimii erinomaisena muistutuksena vammaisten oikeuksien huomioimisesta. Tämä korostuu erityisesti valtion nykyisen tiukan budjetin aikana, kun tulosten

raportoimisesta on tullut entistä tärkeämpää. Abilis-säätiöllä on tärkeä rooli muistuttaa hallitusta kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisesta.

Tämän lisäksi Abilis-säätiöllä ja muilla vammaisjärjestöillä on oiva mahdollisuus kehittää työtään tarkastelemalla omaa toimintaansa. Abilis-säätiö on kehittänyt omia toimintatapojaan työn laadun parantamiseksi. Ensinnäkin Abiliksele on hyvin tärkeää taata luotettavan tiedon saaminen. Siihen pyritään kehittämällä erilaisia indikaattoreita ja aineistonkeruumenetelmiä. Nykyiset indikaattorit, kuten vammaisten lasten ilmoittautumismäärät kouluihin, eivät tuo esiin todellista tilannetta. Koska vain harva vammaisista lapsista pääsee koulutuksen piiriin, tarvitaan muita indikaattoreita mittaamaan muutoksia vammaisten lasten elämässä. Abilis-säätiö on viime vuosien aikana luonut lukuisia erilaisia indikaattoreita, joilla se pystyy mittaamaan muutoksia vammaisten ihmisten elämässä. Säätiö jatkaa työtään parantaakseen aineistonkeruumenetelmiä, jotta muutokset vammaisten elämässä voidaan mitata selkeämmin.

Abilis-säätiö pyrkii myös vahvistamaan tutkimusta työnsä vaikutuksesta, sillä ulkopuoliset arvioijat, kuten ulkoministeriö (FCG 2017), eivät ole pystyneet selvittämään työn todellisia

vaikutuksia. Vuoden 2018 aikana Abilis-säätiö tutkii työnsä vaikutuksia Kirgisiassa, jossa säätiö on rahoittanut 130:tä projektia vuodesta 2002 alkaen. Tutkimus keskittyy erityisesti Abilis-säätiön projektien vaikutuksiin yksilöihin, organisaatioihin, vammaisliikkeeseen ja kansallisiin rakenteisiin. Pitkän aikavälin vaikutusten ymmärtäminen ei onnistu ilman perinpohjaista ymmärrystä vammaisista sekä heidän elämäänsä ruohonjuuritasolla Kirgisiassa. Ilman kyseistä ymmärrystä on haastavaa nähdä projektien todellisia vaikutuksia vammaisiin ihmisiin. Abilis-säätiö pyrkii hyödyntämään tutkimuksessa tuntemustaan vammaisten ihmisten elämästä. Tutkimustulosten uskotaan olevan hyödyllisiä myös muille kehitys- ja humanitaarisen avun toimijoille niin kansainvälisellä, kansallisella kuin kansalaisjärjestöjen tasolla.

Kuten artikkelissa on noussut esiin, kestäväen kehityksen politiikka on vammaisoikeustyön keskiössä. Kyse on valinnoista ja prioriteeteista. Monia toimijoita tulee jatkuvasti muistuttaa vammaisten asemasta kysymällä: "Entä vammaiset ihmiset?" Abilis-säätiö sen sijaan korostaa työssään kysymystä: "Entäpä ne ihmiset, joilla on vakavia tai useita vammoja?" Abilis-säätiöllä on tärkeä rooli näiden kysymysten esiin tuomisessa niin muille toimijoille kuin itselleen.

Lähteet

Fiant Consulting (2016). Evaluation of Abilis Foundation between 2012–2015 with the Case Studies on Cambodia, Vietnam and Ethiopia regarding Income Generating Projects and Projects of Empowering Women with Disabilities. Helsinki: Abilis Foundation.

Finnish Consulting Group, FCG (2017). Evaluation on the Programme-based Support through Finnish Civil Society Organizations III: Abilis Foundation, KIOS Foundation and Siemenpuu Foundation. Helsinki: Finnish Consulting Group.

Katsui, H. (2005). Towards Equality: Creation of the Disability Movement in Central Asia. Helsinki: Helsinki University Press.

Katsui, H., Ranta, E., Alemahu Yeshanew, S., Musila, G., Mustaniemi-Laakso, M., ja Sarelin, A. (2014). Reducing Inequalities: A Human Rights-Based Approach in Finland's Development Cooperation with Special Focus on Gender and Disability. Turku: Institute for Human Rights.
<http://www.abo.fi/fakultet/media/24259/reducinginequalitiesnetversion020414.pdf> (katsottu 28.3.2018).

Ministry of Foreign Affairs of Finland, MFA (2016). Result-Based Management in Finland's Development Cooperation: Concepts and Guiding Principles. Helsinki: Ministry of Foreign Affairs.
<https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwj3dCr5dLXAhUGP5oKHU__DwEQFggIMAA&url=http%3A%2F%2Fformin.finland.fi%2Fpublic%2Fdownload.aspx%3FID%-3D146690%26GUID%3D%257B5B479C3A-0703-45A4-BCDC-C90BC91FE5A4%257D&usg=AOvVaw0zThkGcmqPgAXos3CeDeR5> (katsottu 15.9.2018).

Ministry of Foreign Affairs of Finland, MFA (2018). Leaving No One Behind: The Finnish Approach to Addressing the Rights of Persons with Disabilities in the Development Cooperation and Policy. Helsinki: Ministry of Foreign Affairs. <https://um.fi/documents/35732/48132/finnish_approach__persons_with_disabilities_in_development_cooperation__pdf__1> (katsottu 15.9.2018).

United Nations (2011). Disability and Millennium Development Goals. New York: United Nations.
http://www.un.org/disabilities/documents/review_of_disability_and_the_mdgs.pdf (katsottu 15.9.2018).

United Nations (2013). Outcome document of the high-level meeting of the General Assembly on the realization of the Millennium Development Goals and other internationally agreed development goals for persons with disabilities: the way forward, a disability-inclusive development agenda towards 2015 and beyond. New York: United Nations.

World Health Organization, WHO (2018). Why is the Convention on the Rights of Persons with Disabilities important? Geneva: WHO. www.who.int/features/qa/67/en/ (katsottu 15.9.2018).

World Health Organization and World Bank (2011). Global Report on Disability. Geneva: WHO.

Kuurot pääsevät yliopistoihin Etiopiassa

Kuurojenkoulu Hosainassa, Lounais-Etiopiassa, alkoi vaatimattomissa puitteissa vuonna 1981. Alussa kuurojen ei uskottu pystyvän oppimaan mitään – viime vuosina yliopistojenkin ovet ovat auenneet heille. Suomen Lähetysseuran tukema koulu ja työ kuurojen aseman parantamiseksi laajemminkin ovat kantaneet hyvää hedelmää.

Tällä hetkellä noin kolme prosenttia kuuroista lapsista pääsee kouluun Etiopiassa. Vaikka määrä on edelleen pieni, se on noussut paljon uusien kuurojenluokkien perustamisen ansiosta.

”Vuonna 2003 lähdimme kartoittamaan kuurojen lasten tilannetta koko maassa”, kertovat Lähetysseuran työntekijät Mirja Himanen ja Mekonnen Mulat. ”Kävimme katsomassa,

missä kaikkialla kuurojenkouluja on ja mikä niiden tilanne on. Silloin ei vielä ollut mitään koulutusta kuurojen opettajille.” Lähetysseura otti kartoitus- ja koulutustyön kehitysyhteistyöprojektikseen, ja yhteistyökumppanina hankkeessa on ollut Etiopian evankelinen Mekane Yesus -kirkko. Social and Educational Programme for the Deaf -hankkeen kautta on koulutettu opettajia sekä luotu opetusmateriaaleja. Kymmenen viime vuoden aikana tavallisten koulujen yhteyteen eri puolille Etiopiaa on perustettu 450 kuurojenluokkaa ja noin 10 000 kuuroa lasta on päässyt kouluun.

Syksyllä 2018 Mekonnen Mulat sai Etiopiasa arvostetun Bego Sew -palkinnon humanitaarisesta työstään kuurojen ja huonosti kuulevien ihmisten parissa. Palkinto myönnetään vuosittain poikkeuksellisesta tai erinomaisesta teosta, suorituksesta, työstä tai urasta.

Naiset vievät yhteisvoimin kehitystä eteenpäin Nepalissa

Kuva: Kirsti Kirjavainen

Naisten toimeentulon ja omanarvontunnon parantaminen kehittävät koko yhteisöä. Tämä on nähty monessa tapauksessa Lähetysseuran työssä Nepalissa. Erittäin tehokasta on naisryhmien perustaminen ja niiden kouluttaminen.

Etelä-Nepalissa lähes 6 000 alakastista dalit-naista ja -tyttöä sai vuonna 2016 tietoa naisten oikeuksista, terveydestä, koulutuksesta ja toimeentulokeinoista Lähetysseuran tukemissa naistenryhmissä.

Esimerkiksi Sarlahin piirikunnassa toimii 13 aktiivista naisryhmää. Kansalaisuustodistusten lisäksi ne ovat onnistuneet hankkimaan dalit-naisille maaomikeuksia, mikä on Nepalissa erittäin harvinaista. Alakastisten joukossakin syrjitty mushar-yhteisö rakennutti kyläänsä naisryhmän

voimin ensimmäisen julkisen vessan, mikä on nostanut yhteisön mainetta piirikunnan viranomaisten keskuudessa.

Omat oikeudet tutuksi

Yksi Lähetysseuran nepalilaisista yhteistyöjärjestöistä on SAHAS, jonka vetämässä ruokaturvahankkeessa mukana olevista lähes 70 prosenttia on naisia.

Naiset saavat koulutusta muun muassa omista oikeuksistaan, keittiöpuutarhan pidosta, osuuskunnan perustamisesta tuotteiden myymiseksi sekä vihannesten ympärivuotisesta viljelystä. Yhteisöryhmien kautta naiset pystyvät ottamaan lainan pienyrityksen perustamiseen tai

toimeentulon parantamiseen. Yhdessä valtion viranomaisten kanssa eri yhteisöissä on tuettu esimerkiksi kastelujärjestelmien rakentamista.

Yksi tärkeimmistä toimista, joihin naisryhmät ovat koulutuksen ansiosta ryhtyneet, on valtion myöntämien sosiaalitukien saaminen yhteisöjen ulottuville sekä esimerkiksi invalidikorttien, lesken tai yksinhuoltajan statuskorttien ja henkilöllisyys-, avioliitto-, syntymä- tai kuolintodistusten myöntäminen.

Naisryhmillä on myös tärkeä rooli perheväkivallan tunnistamisessa ja poistamisessa omin toimin ja tarvittaessa poliisin avulla. Äitiysterveys, terveellinen ruokavalio ja hygieniat kuuluvat myös aiheisiin, joita on käsitelty naisryhmissä hyvin tuloksin.

Luterilaiset kehitysyhteistyö- hankkeet osana kansalaisyhteiskuntaa Intiassa

Ville Päivänsalo

Johdanto

**Miten kristillinen
terveystyö voi toimia
moniuskontoisessa
ja väestöpohjaltaan
laajassa Intiassa?**

**Vaikuttaako
hindunationalismi
ja kaventunut
kansalaisyhteiskunta
kristillisten järjestöjen
työhön?**

**Miten kansain-
välisen yhteisön
tulisi suhtautua
terveysalan voitto-
tavoittelemattomiin
toimijoihin?**

Kristillislähtöisellä humanitaarisella työllä ja kehitysyhteistyöllä on pitkät ja vaikutusvaltaiset perinteet Intiassa. Länsimaisten lähetysjärjestöjen toiminnan on kuitenkin usein mielletty olevan kytköksissä brittiläiseen siirtomaa-historiaan. Tämä on osaltaan vaikeuttanut kyseisten järjestöjen toimintaedellytyksiä tässä vuodesta 1947 alkaen itsenäisessä maassa. Väkiluvultaan maailman toiseksi suurimmassa ja kulttuuriperimältään poikkeuksellisen moninaisessa Intiassa on silti edelleen runsaasti protestanttisten järjestöjen ja kirkkojen kehityshankkeita ja satoja sairaaloita (Christian Medical Association India, CMAI 2018; Missionaries Health Services 2018). Tässä artikkelissa huomion kohteena on erityisesti protestanttis-luterilainen terveystyö ymmärrettynä laajasti osana kehitysyhteistyötä. Keskustelen artikkelissa siitä, miten työ on voinut jatkua juuri terveydenhoidon alalla ja millaisia uusia, terveellistä elämää kestäväällä tavalla tukevia hankkeita ja yhteistyön malleja on viime vuosikymmeninä kehitetty.

Kysymys useimpien alan järjestöjen ”uskonnollistaustaisuudesta” on pintapuolisesti katsoen yksinkertainen: vaikka kristillinen usko on tärkeä osa toiminnan motivaatiotaustaa, itse työ on luonteeltaan tavanomaista sairaanhoitoa tai muuta avustus- tai kehitystyötä. Kun kristillistaustainen

työ kuitenkin sijoitetaan laajempaan historialliseen, kulttuuriseen, uskonnolliseen ja poliittiseen kontekstiin, sen ymmärtäminen paljastuu pian varsin mutkikkaaksi haasteeksi. Samalla kristillistaustaisen terveys- ja kehityssektorin toimijoiden laaja kirjo Intiassa alkaa hieman avautua. Tällöin on heti mainittava Äiti Teresan työ Kalkutassa, joka on ollut omiaan juurruttamaan roomalaiskatolisen terveys- ja kehitystyön vankaksi osaksi alueen kansalaisjärjestötoimintaa. Roomalaiskatolinen työ on Intiassa ylipäänsä paljon laajempaa kuin protestanttinen: jopa tuhannet roomalaiskatoliset terveysalan instituutiot ansaitsisivat oman lukunsa (Catholic Health Association India 2018). Tässä kirjoituksessa keskityn kuitenkin muutamiin luterilaisiin ja muihin protestanttisiin taustoihin pohjautuviin työmuotoihin, joista monilla on kiinnostavia pohjoiseurooppalaisia ja nimenomaan pohjoismaisia yhteyksiä. Lisäksi erityisesti uskonnollistaustaisuuden käsite on tavallaan kiinnostava juuri luterilaisessa kontekstissa: toisinaan se vaikuttaa häviävän lähes näkymättömiin, mutta toisinaan se nousee esiin hyvinkin vahvasti toimintaa luonnehtivana tekijänä.

Kun vierailin luterilaisessa Beteshda-sairaalaossa Etelä-Intian Amburissa vuonna 2014, sairaalan johtava ylilääkäri kertoi olevansa uskonnoltaan hindu. Kysyin häneltä, kokevatko sairaalan valtaosin ei-kristityt potilaat jotenkin ongelmalliseksi, että kyseessä on julkilausutus kristillinen sairaala. Minulla ei kuitenkaan ollut vaikeuksia uskoa kieltävää vastausta hindulaisen johtavan ylilääkärin suusta. Tämän lähes 90-vuotiaan, nykyisin noin 200 vuodepaikan sairaalan (Beteshda Hospital 2018) toimintatapoihin näytti juurtuneen varsin syvään ajatus siitä, ettei siellä kohdella sen enempää työntekijöitä

kuin potilaitakaan eri tavoin heidän uskontonsa perusteella. Sairaalan henkilökunnan tehtävänä on hoitaa kaikkia potilaita niin hyvin kuin noissa varsin niukoissa oloissa on mahdollista.

Kyseisen sairaalan uskontotaustaisuus ei toisaalta ole ollut lainkaan piilossa. Hebreankielinen sana sairaalan nimessä tarkoittaa ”armon taloa”. Portilla on puolestaan näkyvästi esillä motto ”Me hoidamme, Jumala parantaa”. Kyseistä sairaalaa voi pitää esimerkkinä varsin pitkälle moniuskontoiseen intialaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sopeutuneesta protestanttisluterilaisesta sairaalasta maan syrjäseuduilla. Samalla sairaala joutuu kuitenkin sinnittelemään varsin niukoilla taloudell

isillä voimavaroilla. Mikään ei takaa, etteikö se joutuisi vähitellen muuntautumaan käytännössä täysin yrityslogiikalla toimivaksi yksityissairaalaksi. Mutta voisiko se tällöin toteuttaa nykyiseen missioonsa kuuluvaa periaatetta tarjota laadukasta hoitoa potilaan maksukyvyistä riippumatta? (Bethesda Hospital 2018, Vision and Mission). Kysymys nivoutuu laajaan kuvaan inhimillisen kehityksen ydinhaas-

teesta yli 1,3 miljardin ihmisen Intiassa. Vaikka taloudellinen kehitys on vienyt laajoja väestönosia myös inhimillisen kehityksen kannalta eteenpäin, jopa sadat miljoonat joutuvat edelleen elämään joko äärimmäisessä köyhyydessä tai sen rajamailla ja juuri heidän oikeutensa laadukkaaseen hoitoon on jatkuvasti uhanalainen.

Seuraavassa luon ensin lyhyen katsauksen alan kirjallisuuteen ja sen katvealueisiin. Tämän jälkeen tarkastelen erityisesti protestanttiskristillisen terveys- ja kehitysyhteistyön kysymyksiä lyhyen historiallisen katsauksen ja viimeaikaisen esimerkkien kautta. Yksi jälkimmäisistä on Lutheran World Service India Trust (LWSIT)

”Vaikka kristillinen usko on tärkeä osa toiminnan motivaatiotaustaa, työ on luonteeltaan tavanomaista sairaanhoitoa tai muuta avustus- tai kehitystyötä.

-järjestö, joka on jatkanut vuodesta 2008 alkaen edeltäjänsä Lutheran World Service India (LWSI) -järjestön työtä. Toinen nykyajan tapausesimerkki on Northern Evangelical Lutheran Church (NELC) -kirkon ylläpitämä Mohulpaharin sairaala ja siihen liittyvät kehitysprojektit köyhässä Jharkhandin osavaltiossa. Sairaalan toiminta on paikallista ja lähes täysin omavaraista.

Näiden esimerkkien pohjalta palaan kysymykseen tällaisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden tulevaisuudennäkymistä. LWSIT:n osalta viittaa sen päivitettyyn strategiaan ja orastavaan yhteistyöhön uskonnollisesti tunnustuksettoman NNEdPro Global Center for Nutrition and Health -keskuksen (Cambridge, UK) kanssa opetuskeittöprojektissa Kalkutan kahdella slummialueella. Mohulpaharin osalta kiinnitän huomiota laajemman yhteisön merkitykseen sairaalan koulutettuja työntekijöitä sitouttavana tekijänä. Lopulta muotoilen kaksi mallia, joiden mukaisesti lääkintälähetyksen perinteestä nouseva työ on voinut jatkua. Niiden päivitetty ymmärtäminen voi myös auttaa esiteltujen järjestöjen taustatraditioita, toimintaa ja kansainvälisiä yhteistyökumppaneita tukemaan inhimillistä kehitystä Intiassa entistä paremmin.

Keskustelua ja kehityspoliittisten linjausten haasteita

Protestanttis-luterilainen terveystyö nyky-Intiassa on aihe, jonka liepeillä on käyty tutkimuksellista keskustelua. Työn historialta on kirjoitettu melko paljon, tosin jokseenkin hajanaisesti. Lääkintälähetyksen ja parantumisen teologian historiaa käsittelevissä tutkimuksissa tarjotaan asiantuntevia katsauksia aiheeseen (Grundmann 2005; Porterfield 2005). Uusimpien kehityskulkujen

osalta tärkeimpiä lähteitä ovat puolestaan käytännön toimijoiden omat raportit ja strategiat, joihin viittaa soveltuvin osin tuonnempana.

1900-lopulla sekä Intiassa että länsimaissa keskusteltiin parantumisen teologiasta, parantavasta yhteisöllisyydestä ja oikeudesta terveyteen (esim. Campbell 1995; Sulmasy 1997; CMAI 1997b). Kristillisen terveystyön kipupisteistä matalan tulotason maissa löytyy niin ikään tutkimusta (esim. Asante 1998). Kirkkojen Maailmanneuvoston (KMN) yhteydessä toimineen Kristillisen Lääkintäneuvoston (Christian Medical Council, CMC), Saksan Kristillisen Lääkintälähetyssseuran (DIFAEM) ja Intian Kristillisen Lääkäriliiton (Christian Medical Association of India, CMAI) julkaisut ovat tässä keskeisiä, samoin esimerkiksi maineikkaan eteläintialaisen Christian Medical College and Hospital, Vellore-järjestön (CMC Vellore) julkaisut. Kristillisen terveystyön painopisteen siirtyminen HIV/AIDS-pandemiaan 1980-luvulta alkaen ja Kristillisen Lääkintäneuvoston toimintaan kohdistuneet rajut leikkaukset Kirkkojen Maailmanneuvostossa (KMN) vuosisadan lopulla johtivat teologiasta keskustelua pois päin terveysalan kehitysyhteistyöstä. Samalla parantamisen teologiasta puhuttiin KMN:ssa yhä enemmän niin globaalisti, että ruohonjuuritason kehitysyhteistyön kysymykset jäivät osin sivuun. Globaalisti nousussa ollut karismaattinen, lähinnä heluntailaisuuteen liittyvä parantumisen teologia on kyllä herättänyt keskustelua (esim. Freeman 2012). Nyttemmin myös ei-karismaattista parantumisen teologiaa on alettu löytämään uudestaan jopa länsimaisten valtavirtateologioiden keskuudessa (esim. Cavanaugh 2016). Uskonnon paluu keskeiseksi kehitysyhteistyöteemaksi kansainvälisessä kehityspoliittisessa keskustelussa on osaltaan tuonut uutta kiinnostusta myös kristillistaustaista terveystyötä kohtaan globaalissa etelässä. Suuret vaihtelut maiden kehitystasoissa, poliittis-yhteiskunnallisissa oloissa ja uskonnollis-kulttuurisissa muuttujissa ovat

kuitenkin vaikeuttaneet aihepiirin systemaattista käsittelyä.

Julkiset terveyspalvelut ovat kyllä parantuneet useimmissa matalankin tulotason maissa. Onkin usein toivottu, ettei kristillistaustaisia kansalaisjärjestöjä enää juurikaan tarvittaisi ainakaan sellaisissa taloudeltaan kasvavissa maissa kuten Intia. Julkiseen terveydenhuoltoon osoitetut summat ovat kuitenkin jääneet siellä hämmentävän pieniksi. Vaikka peruspalvelut ovat periaatteessa tarjolla jopa ilmaiseksi, niiden laadun nostaminen lähellekään länsimaista tasoa on vielä kaukainen tavoite varsinkin syrjäseuduilla. Myös jatkuva väestönkasvu vaikeuttaa inhimillistä kehitystä alituisesti. Maan julkisen terveyssektorin kehityksen hitautta on kritisoinut esimerkiksi talousnobelisti Amartya Sen (Sen 2009; Drèze ja Sen 2013).

Intialaisessa teologiassa yksi suurimpia ajatusmalleja on ollut niin kutsuttu dalit-teologia, jonka keskiössä ovat Intian niin sanotut kastitomat köyhät ja kärsivät (Onesimu 2012, 159). Viime aikoina tällainen näkökulma on nousut esiin monesti HIV/AIDS-teeman kautta (Byamugisha ym. 2012). Merkittävimmit intialaiset teologit ovat jatkaneet parantumisen teologian käsittelyä, kuten luterilaiseen kirkkoon opiiin kohdennetussa teoksesta voidaan havaita (Sahayadhas 2013). Varsinaista heräämistä uskonnon ja terveyden tematiikkaan kansallisena ja ylikansallisena oikeudenmukaisuuskysymyksenä ei ole kuitenkaan ollut näköpiirissä samaan tapaan kuin vaikkapa Etelä-Afrikassa (International Religious Health Assets 2018). Kuten Saksan Lääkintälähetyksen Seuran vuoden 2014 konferenssissa todettiin, Intiassa alan toimijat ovat edelleen suurelta osin omillaan: työtään

jatkaneet järjestöt ovat oppineet tarvittavat itsenäisen selviytymisen keinot, mutta muistamoni on joutunut laittamaan lapun luukulle.

Tällaisissa olosuhteissa herää kehityspolitiikan kannalta vääjäämättä kysymys, miten kansainvälisen yhteisön olisi suhtauduttava omillaan juuri ja juuri sinnitteleviin terveysalan voittoja tavoittelemattomiin toimijoihin. Näiden laatu riittäisi yleensä hyvin kilpailemaan tarvittaessa yksityisellä sektorilla, mutta kut-

”Uskontolähtöisyys on oikeasti oleellista järjestöjen toiminnan motivaation ja myös paikallisen yhteistyön kannalta, eikä järjestöjen voida mitenkään odottaa luopuvan kristillisestä identiteetistään.

sumus köyhien palveleminen ei taivu paljaaseen liiketoimintalogiikkaan. Talouskasvusta nauttivan Intian voisi toki toivoa tukevan kristillislähtöistäkin sektoria, mutta useimmissa osavaltioissa hindunationalistinen suuntaus on sen verran vankka, että laadukkaatkaan hankkeet eivät voi haaveilla merkittävistä julkisesta tuesta. Tässä tilanteessa kristillis-

lähtöiset järjestöt kuten LWSIT voivat yrittää pitää uskonnollisen profiilinsa matalana. Toisaalta uskontolähtöisyys on oikeasti oleellista niiden toiminnan motivaation ja myös paikallisen yhteistyön kannalta, eikä niiden voida mitenkään odottaa luopuvan kristillisestä identiteetistään.

Kristillislähtöisen terveystyön vaiheita

Protestanttinen lääkintälähetys Intiaan sai alkunsa 1700-luvulla Saksasta ja Britanniasta. Ensimmäisenä järjestönä säännöllisen lääkintälähetyksen Intiaan nykyisen Chennain alueelle kykeni 1830-luvulla aloittamaan American Board of Commissioners for Foreign Missions (A.B.C.F.M.). Myös saksalainen protestanttinen,

pääosin luterilaisten kirkkojen tukema lähetyslääkäritoiminta eteni merkittävästi 1800-luvulla. Tämän työn pioneereille modernia lääketiedettä hyödyntävä terveystyö ja naisten oikeuksien puolustaminen olivat yhtä aikaa sekä kaikin vähäosaisimpien palvelua että paikallisten asukkaiden valmistelua evankeliumin vastaanottamiseen (Vethanayagamony 2011: 93–94). A.B.C.F.M.-lähetti, tohtori Ida Scrudder avasi vuonna 1900 Etelä-Intiaan klinikan. Velloren Christian Medical College and Hospitalista (CMC) rakentui pian yksi Intian 1900-luvun tärkeimmistä terveystyön keskuksista (Jeyakumar 2002, 37–40; CMC 2011, 8).

Luterilaiset olivat kasvaneet 1900-luvun puoliväliin mennessä maassa merkittäväksi uskonnolliseksi vähemmistöksi: vuonna 1952 Intiassa arvioidaan olleen jo yli 560 000 kastettua luterilaista (Swavely 1952, iii-v), moninkertaisesti enemmän kuin esimerkiksi noihin aikoihin Tansaniassa, missä luterilaisia oli vuonna 1939 noin 85 000. (Lindquist 1982, 24.) Varsin merkittäväksi luterilaiseksi keskuksiksi muodostui norjalaisten ja tanskalaisten Pohjois-Intian Benagariaan vuonna 1867 perustama lähetysasema. Yhteisö laajeni sittemmin esimerkiksi vuonna 1948 Intiaan saapuneen norjalaisen lääkärin ja lähetystyöntekijän työn vaikutuksesta. Vähitellen kirkon yhteyteen rakennettiin jopa kuusi sairaalaa muun muassa sairaanhoitaja- ja kättilökoulun, neuvolan ja jopa teeviljelmän yhteyteen (Hodne 1967, iv, 105–113). Tällaisissa konteksteissa sairaanhoidon ja parantamisen aiheet ovat toki aivan keskeisiä kristinuskon kasvun ymmärtämiseksi Intiassa.

1900-luvun loppupuolelle tultaessa perinteisten lähetyslaitosten ylläpito alkoi käydä yhä haasteellisemmaksi. Niiden ylläpitokustannukset kasvoivat entistä kehittyneempien teknologioiden myötä ja kansainvälinen rahoitus terveystyölle oli päätyntä laskusuuntaan (CMAI 1997a, 17–19). Vuonna 1947 itsenäistynyt Intia ei myöskään aina tarjonnut viisumeita lähetyslääkäreille

noin vain. On puhuttu 1960-luvun paradigmanmuutoksesta, jossa ”instituutioiden kuokistuksesta” siirryttiin kohti ennaltaehkäisevää hoitoa, terveystoulutusta ja slummityyötä (Valiaveettil ja Paravarakath 2003, 89–91). 1950- and 1960-luvuilla CMAI:n koordinoimia keskeisiä työaloja olivat ennaltaehkäisevä lääketiede, yhteisöllinen terveys, farmaseuttikoulutus ja perhesuunnittelu. Siten tämäkin järjestö siirsi työnsä painopistettä pois kalliista sairaaloitten ylläpidosta terveyden yhteisölliseen edistämiseen, jonka nähtiin tarjoavan terveyshyötyjä monille huomattavasti sairaalahoitoa tehokkaammin (CMAI 1997a, 15–17). Muutoksen taustalla olivat siis kuitenkin myös poliittiset ja rahoitukselliset syyt.

Samoihin aikoihin alkoivat globaalisti katsoen muodostua nykyaikaisen kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avustustyön ajatusmallit. Protestanttiset kristilliset kirkot ympäri maailman alkoivat nähdä kehityskysymykset uudella tavalla merkittäviksi viimeistään Kirkkojen maailmanneuvoston New Delhin yleiskokouksen yhteydessä vuonna 1961. Ceylonilla (sittemmin Sri Lanka) vuonna 1965 kokoontunut Itä-Aasian kristillinen konferenssi (The East Asian Christian Conference) korosti kehitystä innoittavaa ”elävää teologiaa” (living theology), jonka nähtiin syntyneen elävän kirkon ja elävän yhteiskunnan vuorovaikutuksesta. (Thomas 2002, 61.) Luterilaisessa Gurukul-instituutissa järjestettiin puolestaan vuonna 1973 tohtori P. Davidin johdolla konferenssi, jossa inhimillisen kehityksen haasteita kytkettiin entistä ponnekkaammin yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden vaatimuksiin (David 1973). Lopulta vuonna 1974 Luterilainen Maailmanpalvelu perusti maaohjelmakseen Luterilaisen Maailmanpalvelun Intiassa (LWVI), joka rakentui suurelta osin muutamaa vuotta aiemmin alkunsa saaneelle humanitaariselle pakolaistyölle Länsi-Bengalissa.

Luterilainen Maailmanpalvelu Intiassa – osa globaalia paradigmaa

Vuonna 1971 Intian Länsi-Bengalia kohtasi loh-
duton pakolaisten aalto. Itä-Bengalissa sijaitse-
va Bangladesh, joka oli vuoden alussa vielä Itä-
Pakistan, kävi tuolloin veristä itsenäisyysotaansa.
Ruoan, puhtaan veden, suojan ja lääkkeiden
puutteessa pakolaisia kuoli massoittain alueel-
la, jota myös tulvat vaivasivat. Avustustyön-
tekijöitä oli paikalle kutsunut myös Luterilainen
Maailmanpalvelu (The Lutheran World Service)
(LWSI, 1979a). Intian Luterilainen Maailman-
palvelu saikin siten alkunsa tästä akuutissa hä-
dässä olleiden pakolaisten tarpeeseen vastaa-
misesta. Alusta asti se toimi hallituksen kanssa
yhteistyössä.¹

LWSI:n kenttätyö oli luonteeltaan uskon-
nollisesti tunnustuksetonta alusta alkaen, vaika
sen uskontotaustaisuus olikin julkisesti näh-
tävillä. Esimerkiksi järjestön vuosiraportin 1978
alaotsikkona oli ”kadotetun arvokkuuden pala-
uttaminen”, eikä se sisältänyt juuri mitään us-
konnollisia viitteitä. Vuonna 1979 tämä vasta-
viisvuotias järjestö oli jo varsin aktiivinen mo-
nella terveystyön alalla, kuten yhteisöllisen ter-
veyden edistämisessä, ravintolisien tarjoami-
sessa, terveystieteiden koulutuksessa ja kotikäyntityössä
(LWSI 1979b, appendix). LWSI:n kattojärjestön
Luterilaisen Maailmanpalvelun dokumenteista
teologiaa löytyy enemmän (esim. Ries 1978,
13–15).

Vaikka LWSI:n työntekijät pyrkivät kuunte-
lemaan paikallisia toimijoita, siirtomaahistorian
valossa oli kuitenkin Intian hallinnon kannalta
jatkuvasti haasteellista, että kyseessä oli län-
simaista käsin johdettu järjestö. Intiassa on

helpompi toimia intialaisena järjestönä. Vuon-
na 2008 LWSI muuttuikin Intian Luterilaiseksi
Maailmanpalveluksi (Lutheran World Service In-
dia Trust, LWSIT). Vaikka tämä Kalkutasta käsin
johdettu kansallinen kansalaisjärjestö on edel-
leen toiminut merkittävältä osin kansainvälisin
varoin, se on samalla lähentynyt paikallisia lu-
terilaisia kirkkoja.

Intian Luterilainen Maailmanpalvelu – nykyisiä työmuotoja

Intian Luterilaisen Maailmanpalvelun (LWSIT)
mottona on ollut kaikkein viimeisimpien, vähäi-
simpien ja syrjäytyneimpien palvelu ja voima-
nuttaminen. Vaikka järjestön hankkeet ovat ta-
vanomaista humanitaarista työtä ja kehitystyötä,
kristillisuus on ollut sen dokumenteissa selvästi
esillä. Vuoden 2010 raportin esipuheessa tode-
taan muun muassa, että järjestöä on työn vai-
vojen keskellä ajanut eteenpäin visio ”Herran
ja Pelastajan Jeesuksen Kristuksen haluamasta
yhteiskunnasta” ja että kirjoittaja toivoo ja ru-
koilee, että ”kaikkivaltias Jumala tarjoaa työ-
hön kaiken tarvittavan voiman, rohkeuden ja
uskalluksen” (LWSIT 2010, 3). Tällaisista sel-
keästi uskonnollisista sitaateista huolimatta
LWSIT karttaa itse kehitystyön leimautumista
uskonnolliseksi. Järjestön silloinen toiminnan-
johtaja painotti samaisen raportin alkusanoissa
järjestön pyrkimystä ”oikeudenmukaisuuteen,
tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen” kaikissa
hankkeissaan (LWSIT 2010, 5).

Vuonna 2010 LWSIT:n ydinprojektit keskit-
tyivät taloudelliseen voimaannuttamiseen ja ris-
kien vähentämiseen yhteiskunnallisten muutos-
ten keskellä (Social Transformation, Economic
Empowerment and Risk Reduction, STEER)
(LWSIT 2010, 40–41). Tämän ohjelman maa-
seutu- ja kaupunkihankkeisiin käytettiin lähes

¹ Järjestö työskenteli yhteistyössä erityisesti sellaisen hallituksen
ohjelman kanssa, joka onnistui asuttamaan 13 782 maatonta
tai koditonta Intiaan, pääosin pakolaisia Itä-Pakistanista (LWSI,
1979a, *Resettlement of the Landless and Homeless*).

miljoona Yhdysvaltain dollaria. Kustannuksiltaan suuria projektiryhmiä olivat myös katastrofiapu ja toipuminen sekä monet vähemmän kiireelliset hankkeet. Kaikkien kustannukset olivat vuonna 2010 noin 3,3 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria. 2010-luvun mittaan LWSIT on kuitenkin joutunut supistamaan toimintaansa huomattavasti (LWSIT 2016, 39).

Maaseudun STEER-hankkeet olivat edelleen keskeisiä LWSIT:n työssä vuonna 2016 (LWSIT 2016, 8, 17, 43). Gender-projektit olivat entistä näkyvämmiin esillä. Vahvasti esillä oli nyt myös rauhantyö Assamissa ja aiemmin pienimuotoisemmin toiminut yhteisötukihanke kivilouhosympäristössä. Katastrofiavun määrä oli laskenut aiemmasta murto-osaan, vaikka järjestön ohjelmassa olivatkin tulvaprojektit Tamil Nadussa ja Assamissa.

LWSIT toteutti terveystyötä kiinteässä yhteistyössä hallituksen kanssa jo olemassa olevissa tiloissa. Työssä tuettiin pääsääntöisesti perusterveydenhuoltoon ja terveystieteelliseen sekä kaupungeissa että maaseuduilla. Keskeisiä aktiviteetteja siinä ovat olleet esimerkiksi sanitaatio- ja ravitsemuskoulutusleirit sekä HIV/AIDS-työ, samoin veden desinfiointi, kotipuutarhojen hoitaminen ja nuorison terveystieteellisyys. Tapausesimerkissä nostetaan esiin tuberkuloosista toipunut mies, joka pystyy nyt työskentelemään elättääkseen perheensä. (LWSIT 2016, 22–24.)

Hyvä terveys on samalla syytä nähdä keskeisenä päämääränä valtaosassa LWSIT:n kehityshankkeita, aivan läheisesti esimerkiksi kestävästä toimeentulosta ja ruokaturvan hankkeista. Lisäksi vaikkapa yhteisön vastustuskykyisyyttä ympäristön- ja ilmastonmuutokselle, koulutusta,

rauhaa, asumisoloja ja sukupuolten tasa-arvoa edistävät hankkeet tukevat samalla huomattavasti hyvää terveyttä. Onkin perusteltua todeta, että LWSIT:n rooli varsinaisen terveydenhoidon alalla on ollut melko pieni, mutta sen työn terveysvaikutukset ovat olleet varsin suuret. Samalla on hyvä muistaa, että moni luterilainen kirkko pitää Intiassa edelleen yllä myös merkittävää terveydenhoitotyötä.

Mohulpaharin sairaala ja muita kristillisiä terveysinstituutioita

Intian kristillisellä lääkintäjärjestöllä (CMAI) oli alkuvuodesta 2017 yli 330 jäseninstituutiota. Näistä suurin osa on sairaaloita, mutta mukana on myös terveyskeskuksia ja yhteisöohjelmia sekä lääketieteellisiä oppilaitoksia. Eniten terveysinstituutioita oli helmikuun 2017 listauksen mukaan Tamil Nadussa, Keralassa ja Andrapradeshissa. Huomattava osa CMAI:n jäsen-sairaaloista sijaitsee syrjäisillä seuduilla ja palvelee marginaalisia ihmisryhmiä (CMAI 2010; 2018).

Kaikki nämä instituutiot eivät kytkeydy oleellisesti mihinkään tiettyyn protestanttiseen tunnustuskuntaan. Maan luterilaisista kirkkoista suurin, United Evangelical Lutheran Church in India (UEL CI), julkaisi kuitenkin vuonna 2010 esitteen nimenomaan Intian luterilaisista terveyspalveluista. Sen mukaan kaikkiaan kahdeksalla maan luterilaisella kirkolla on yhteensä 33 luterilaista sairaalaa (UEL CI 2010, 2). Kaikki niistä eivät välttämättä pysty toimimaan kunnolla, mutta

”Yhteisön vastustuskykyisyyttä ympäristön- ja ilmastonmuutokselle, koulutusta, rauhaa, asumisoloja ja sukupuolten tasa-arvoa edistävät hankkeet tukevat samalla huomattavasti hyvää terveyttä.

mitään romahdusta alalla ei näytä tapahtuneen. Ajantasaisten tietojen hankkimista vaikeuttaa se, että National Lutheran Health & Medical Board NLHMB (2018) on ollut muutosten keskellä: UELCI on äskettäin eronnut sen jäsenyydestä.

Yksi merkittävimpiä luterilaisten kirkkojen omistamia sairaaloita Intiassa on Mohulpahari Christian Hospital köyhässä Jharklandin osavaltiossa, joitakin satoja kilometrejä Kalkutasta luoteeseen. Se sai alkunsa kahden tanskalaisen lääkärin saavuttua vuonna 1915 tälle alueelle Benagariaan työskentelemään lähetyslääkeinä Ebenezer-kirkon yhteydessä. Varsinaisen sairaalan rakentaminen alkoi jo seuraavana vuonna. Sairaala siirrettiin Mohulpaharin teologisen seminaarin yhteyteen vuonna 1950. Nykyisin se on läheisessä Dhumkan kaupungissa keskustomistoaan pitävän Pohjoisen evankelis-luterilaisen kirkon (Northern Evangelical Lutheran Church, NELC) omistuksessa. Sairaala tarjoaa palveluita varsin monipuolisesti aina kirurgiasta ja gynekologiasta ortopediaan ja tartuntatauteihin. Se toimii myös tukikohtana seurakuntalähtöiselle yhteisöterveysprojektille ja edellä mainitulle yhteisötukiprojektille kivilouhosympäristössä (Soren ym. 2017, 101).

Sairaala tulee nykyisin toimeen jotakuinkin omillaan, pääasiassa potilasmaksurahoituksella. Se joutuu kuitenkin kohtaamaan jatkuvasti taloudellisia vaikeuksia, joihin se saa jonkin verran tukea. Sairaala pyrkii perustamaan erityisen rahaston köyhiä sairaita varten (Soren ym. 2017, 101). Vieraillessani paikan päällä lokakuussa 2017 kysyin keskeisiltä lääkäreiltä ja muun henkilökunnan edustajilta, miten sairaalan taloudelliset haasteet heijastuvat heidän tilanteeseensa. He totesivat, ettei heidän palkkatasonsa ole sama kuin mitä he voisivat saada muualla – varsinkin isommissa kaupungeissa. Erityisesti lääkäreille on monesti myös merkittävä haaste, että pikkupaikkakuntien koulutustarjonta on heidän lapsilleen kovin rajallinen. Hoidon korkean tason ylläpitämiseksi tämänkaltaiset

sairaalat joutuvatkin usein jatkuvasti kamppailemaan houkutellakseen hyviä lääkäreitä työntekijöikseen.

Mohulpaharin sairaalan vastuuhenkilöiden mukaan sen päätarkoitus on ”palvella ihmiskuntaa Jumalan kunniaksi” ja potilaita hoidetaan siellä ”rakastavasti ja välittävästi kuten meidän Herramme ja mestarimme Jeesus Kristus itse opetti” (Soren ym. 2017, 101). Intian kristillisille sairaaloille tyypilliseen tapaan siellä palvelee myös aktiivinen sairaalasielunhoidon osasto, jonka johdolla huolehditaan potilaiden ja sairaalahenkilökunnan hengellisistä tarpeista. Koska fyysistä ja psyykkistä hoitoa tarjotaan kaikille uskonnosta riippumatta, kristillinen sielunhoito ei voi olla kaikille samalla tavalla avuksi – sitä kuitenkin tarjotaan.

Sairaalan yhteydessä toimii sairaanhoitajaopisto. Yhdessä nämä instituutiot muodostavat eloisan kristillisen parantumisen yhteisön, joka palvelee varsin laajasti koko lähiseutua. Ympäri Intiaa lähtevien sairaanhoitajien kautta sen vaikutus on paljon laajempikin. Samalla sairaalakompleksi on osa Pohjoisen evankelis-luterilaisen kirkon yhteisöä. Hengellisen luonteensa ohella kyseessä on myös monia maallisen elämän ulottuvuuksia oleellisesti koskeva yhteisö. Toimintaan kuuluu esimerkiksi teeviljelmä ja erinäisiä muita kehityshankkeita (NELC 2017). Kun myös Intian talouskasvun voi odottaa vähitellen koituvan yhteisön hyödyksi jollain tavoin, voi ulkopuolinenkin kuvitella siihen kuulumisen olevan monelle maalliseltakin kannalta arvokas asia.

LWSIT:n strategisia haasteita ja uusi yhteistyömahdollisuus

Intian Luterilainen Maailmanpalvelu LWSIT julkaisi vuonna 2017 uuden toiminnanjohtajansa Joseph V. Shajun johdolla strategisen suunnitelmansa vuosille 2018–2022. Järjestön motto on edelleen kaikkein viimeisimpien, vähäisimpien

ja syrjäytyneimpien voimaannuttaminen. Sen kuusi painopistealuetta ovat puolestaan keskeinen toimeentulo, yhteisön vastustuskykyisyys, koulutus, terveys, rauha ja gender-kysymykset. Strategisten linjausten osalta järjestö keskittyy edistämään näitä kapasiteetin vahvistamisen, mahdollisuuksien optimoinnin, oppimisen, kannatustyön, verkostoitumisen ja liittoutumisen sekä kirkollisen sektorin kumppanuuk-sien kautta. Arvoina nimetään oikeudenmukaisuus, läpinäkyvyys, tilivelvollisuus, tasa-arvo, arvokkuus, demokratia ja mukaan ottaminen. Kansainvälisessä kehityskontekstissa hyvinkin tavanomaisilta kuulostavat painopisteet, strategiset linjaukset ja arvot eivät kuitenkaan ole Intiassa itsestäänselvyys. LWSIT tuo esiin, että se voi hyvinkin joutua niiden myötä vastakainasetteluihin hindunationalistisen oikeiston kanssa. Esimerkiksi tässä se tarvitsee kumppaneidensa tukea (LWSIT 2017, 4).

LWSIT muotoilee mandaattinsa seuraavasti: "Toimiminen todistuksena Intian kirkkojen sitoutumisesta kumppanuuteen köyhien, marginalisoitujen ja ulosuljettujen kanssa heidän etsiessään oikeudenmukaisuutta, ihmisoi-keuksien täyttämistä ja elämää arvokkuudessa harmonisessa suhteessa luontoon" (LWSIT 2017, 7). Samassa yhteydessä LWSIT korostaa, että se pyrkii muuttumaan pelkäs-tä toteuttamisjärjestöstä yhä enemmän myös teknisen tuen järjestöksi. Tämä liittyy tavoitteeseen vahvistaa yhteistyötä kirkkojen diakoniatyön ja kirkollisten yhteisöjen kanssa luterilaisten ja myös muiden protestanttisten sekä ortodoksisten perinteiden piirissä. Tärkeimpi-nä verkosto- ja yhteistyökumppaneinaan LW-SIT esittelee globaalin tason kirkollisen ACT Alliancen, Aasian kirkollisen verkoston, maailmanlaajuisen humanitaarisen Core Humanitarian Standard Alliancen, Luterilaisen maailmanliiton ja Sphere India -yhteenliittymän kansallisten humanitaaristen järjestöjen kesken (LWSIT 2017, 8).

Kontekstianalyysissaan LWSIT nostaa esiin esimerkiksi sen, että Intia on talouskehityk-sestään huolimatta vasta 97. sijalla Globaalis-sa nälkäindeksissä. Terveysten kannalta erittäin merkittävästi todetaan puolestaan lapsikuol-leisuuden olevan maassa edelleen varsin korkean: Intiassa kuoli yli 13 miljoonaa alle 5-vuotias-ta vuonna 2013, eli lähes 3 700 lasta päiväs-sä. Samalla hallitus on osoittanut edelleen vain 3,8 prosenttia kuluistaan terveydenhuoltoon. Bruttokansantuotteeseen verrattuna vastaa-va lukema oli vain 1,18 prosenttia, mikä on kansainvälisesti vertailtuna erittäin alhainen (LWSIT 2017, 17).

Samalla rauhanomainen kehitys on Intias-sa monin paikoin vaarassa ääriilikkeiden nou-sun myötä. Osavaltiokohtaisissa skenaarioissa LWSIT tuo esille esimerkiksi Länsi-Bengalin ja Odishan haavoittuvuuden tulville ja hirmumyr-skyille. Jharkhandin osalta huomiota kiinnitetään muun muassa huomattaviin lukutaitoeroihin miesten ja naisten välillä. Kuumuus ja siihen liittyvät metsäpalot ovat alueen yksi merkit-tävimmistä riskeistä kehitykselle. Assam, jossa LWSIT tekee rauhantyötä, on samalla erityisen altis monenlaisille luonnonkatastrofeille alkaen tulvista ja maanjäristyksistä. (LWSIT 2017, 21–23.) Tällaisten haasteiden edessä LWSIT joutuu kamppailemaan varsin rajallisen järjös-tökapasiteettinsa sekä kumppanuusriippuvuuten-sa kanssa. Myös esimerkiksi konfliktit monilla työalueilla ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kaventunut tila ovat sille suuria haasteita (LW-SIT 2017, 36–37).

LWSIT:lle on avautunut varsin kiinnos-tava mahdollisuus uuteen yhteistyöhank-keeseen uskonnollisesti tunnustuksettoman NNEdPro Global Center for Nutrition and Health -keskuksen kautta. Tämän hankkeen välityk-sellä LWSIT näyttäisi pystyvän vastaamaan ai-nakin ravitsemuskehityksen haasteisiin merkit-tävällä tavalla. NNEdPro (2018) on pienehkö mutta kuitenkin globaalisti toimiva ajatuspaja ja

kehitysjärjestö. Sen erityisvahvuus on huipputason ravitsemustieteellinen tutkimus, johon liittyen se onnistui myös perustamaan opetuskeittiöt kahdelle Kalkutan slummialueelle vuonna 2017. Vapaaehtoisten tuella NNEdPro tarjoaa slummien asukkaille huipputieteeseen perustuvaa koulutusta terveellisen ravinnon hankkimisesta ja valmistamisesta erittäin köyhissä oloissa. Samalla asukkaita tuetaan muutoinkin terveelliseen ruokavalioon. Koska NNEdPro kuitenkin haluaa suunnata rajalliset voimavaransa pääosin tutkimukseen sekä opetuskeittiöidean varioimiseen ja verkoston laajentamiseen, se tarvitsee paikallisia toimijoita pitämään yllä jo perustettuja opetuskeittiöitä. Opittuaan LWSIT:n työstä tällä seudulla NNEdPro:n johto tiedustelikin syksyllä 2017 mahdollisuutta järjestöjen väliseen strategiseen kumppanuuteen. Nähtävääsi jää, miten juuri tämä kumppanuus kehittyi. Orastava yhteistyö voi palvella kiinnostavana esimerkkinä siitä, miten eri kehitysalojen toimijat voivat omine vahvuuksineen muodostaa toisiaan ja erityisesti kaikkein köyhimpiä hyödyttävää kumppanuuksia nyky-Intiassa.

Tällä hetkellä Mohulpaharin sairaalalla ei tietääkseni ole vastaavaa vireää kansainvälistä yhteistyökumppania, jonka kautta sen työntekijät pääsisivät välittömästi osallisiksi ravitsemus- tai terveystieteen ja kehityspolitiikan globaalin tason osaamisesta. On helposti kuviteltavissa, miten tällaiset yhteydet voisivat innostaa esimerkiksi sairaalan lääkäreitä sitoutumaan toimintaan syrjäseudulla. Toki kyse olisi arvattavasti samalla rahasta. Kansainvälisen näkyvyyden myötä toiminnalle voisi hyvinkin aueta uusia rahoitusmahdollisuuksista, jotka saattaisivat länsimaisittain katsoen pienilläkin summilla auttaa sairaalaa ja siihen liittyviä kehityshankkeita merkittävästi eteenpäin.

Johtopäätöksiä ja toimintasuosituksia

Miten siis protestanttis-luterilainen työ on voinut jatkaa Intiassa juuri terveydenhoidon alalla? Pääsuuntauksia on edellä kuvatun valossa kaksi. Yhdessä mallissa, kuten LWSIT:n tapauksessa, varsinainen terveystyö on vain pieni osa nyky aikaista kehitysyhteistyötä. Tällöin työ lähinnä täydentää julkisen sektorin terveystalvaeluita ja toimii pääosin joko ulkomaisella tai intialaisella kehitysrahoituksella. LWSIT:n kaltaisten järjestöjen muutkin työmuodot kuin erityiset terveystalvaelu projektit kuitenkin tukevat terveellistä elämää varsin monipuolisesti. Tämä on otettava huomioon arvioitaessa toiminnan merkityksellisyyttä kestäväin inhimillisen kehityksen kannalta.

Toisessa mallissa aikanaan pääosin lähetyjärjestöjen perustamat sairaalat ovat onnistuneet jatkamaan toimintaansa omavaraisesti tai lähes omavaraisesti paikallisten kirkkojen yhteydessä. Tällöin ne joutuvat jatkuvasti tasapainoilemaan liiketoiminnan ja hyväntekeväisyyden välimaastossa pystyäkseen sekä keräämään rahaa potilasmaksuista että tarjoamaan laadukkaita palveluita syrjäseutujen asukkaille tulotasosta riippumatta. Oleellista tällaisten instituutioiden toiminnan ymmärtämiseksi – ainakin edellä kuvatun Mohulpaharin sairaalan tapauksessa – on nähdä ne osana pitempää historiaa ja laajempaa kristillistä yhteisöä. Näihin liittyminen luo kontekstin, jossa henkilökunta voi haluta sitoutua työhönsä taloudellisesti niukemmilla ehdoilla kuin mihin heidän koulutustasonsa ja osaamisensa antaisivat mahdollisuuden vapail la markkinoilla.

LWSIT:n ulkoiset olosuhteet, kuten kansainvälisen tuen romahdusmainen lasku ja strategiset linjaukset, ovat omiaan juurruttamaan sitä entistä kiinteämmin osaksi intialaisia yhteistyöverkostoja. Samalla uudet mahdollisuudet kansainväliseen yhteistyöhön ja taloudelliseen tukeen voisivat olla sille erittäin arvokkaita. Nämä

voisivat tukea sitä myös hindunationalismiin liittyvien haasteiden kanssa. Arvovaltaiset kansainväliset kumppanuudet voivat vahvistaa työn asemaa myös kansallisesti.

Kun LWSIT:n toiminnanjohtaja Shaju vieraili Helsingissä helmikuussa 2018, heräteltiin kysymystä myös suomalaisten kehitysjärjestöjen mahdollisuuksista jälleen lisätä tukeaan Intiaan. Samalla keskusteluissa nousi esiin, että LWSIT:n asiantuntemuksesta voisi olla runsaasti hyötyä koko suomalaista Etelä-Aasian kehitysyhteistyötä ajatellen. Terveyden osalta kansainvälisten kumppanuuksien painopistettä ei tarvitsisi välttämättä viedä suoraan terveydenhoidon teemoihin, vaan myös esimerkiksi ravitsemuksen ja kestäväen toimeentulon hankkeet voivat edistää terveyttäkin varsin tehokkaasti.

Varsinainen terveydenhoitokaan ei siis silti ole mitenkään kuihtunut pois Intian luterilaisten eikä laajemminkaan kristittyjen esityslistalta. Tähän asti nähtyjen Intian hallituksen toimenpiteiden ja ennakoitavissa olevien tulevaisuuden haasteiden näkökulmasta myöskään laadukkaiden, kirkkojen omistamien sairaaloiden tarve ei ole poistumassa mihinkään, ei varsinkaan syrjäseuduilla. Siten olisikin erittäin suositeltavaa, että kansainvälisessä kehityspoliittisessa keskustelussakin muistettaisiin kiinnittää näihin huomiota. Tätä kautta sekä sairaaloiden että niihin liittyvien laajempien kehitysprojektien

tukemiseen voisi hyvinkin löytyä uusia muotoja – kenties myös sellaisia, jotka hyödyttäisivät vähitellen yhä enemmän kansainvälisiä kumppaneitakin. Lääketieteen tutkijat voivat saada tietoa sairauksista ja terveyden edistämisestä trooppisissa olosuhteissa, teologian tutkijat kontekstuaalisesta ja kokonaisvaltaisesta hengellisyydestä, esimerkiksi parantavan yhteisöllisyyden näkökulmasta nyky-Intiassa, politiikan tutkijat alueen poliittis-yhteiskunnallisista olosuhteista ja lopulta myös yritysmaailman edustajat alueen liiketoimintamahdollisuuksista.

Oleellista on kuitenkin lähteä siitä, että sekä kehitysyhteistyöhankkeiden että vakiintuneiden kirkkojen omistamien sairaaloiden toimintaa ymmärretään niiden historiallisia taustoja vasten. Tällöin on myös mahdollista sijoittaa sopivasti asiayhteyksiinsä niiden toimintaan aika ajoin liittyvä uskonnollinen kielenkäyttö. Muiden uskonnollisten järjestöjen tapaan myös kristillisissä järjestöissä on vaarana, että uskonnollinen kielenkäyttö menee niin pitkälle, että se alkaa häiritä varsinaisen työn toteuttamista ketään syrjimättömällä tavalla. Varsinkin alalla pitkään toimineet järjestöt, joilla on kumppanuuksia sekä kansainvälisiin järjestöihin että paikalliseen julkiseen sektoriin, ovat kuitenkin yleensä oppineet tuomaan työn uskontolähtöisyyttä esiin siten, etteivät muiden uskontojen edustajat koe sitä syrjiväksi.

Lähteet

Asante, R. K. O. (1998). Sustainability of Church Hospitals in Developing Countries: A Search for Criteria for Success. Geneva: World Council of Churches.

Bethesda Hospital (2018). Home. <http://www.bethesdahospitalambur.org/> (katsottu 1.3.2018).

Byamugisha, G., Raja, J. J. ja Chitando, E., toim. (2012). Is the Body of Christ HIV Positive? New Ecclesiological Christologies in the Context of HIV Positive Communities. Delhi: Selly Oak Centre for Mission Studies (SOCMS).

Campbell, A. V. (1995). Health as Liberation: Medicine, Theology, and the Quest of Justice. Eugene, OR: Wipf & Stock.

Catholic Health Association of India (CHAI) (2018). Home. <http://chai-india.org/?p=1499> (katsottu 17.4.2018).

Cavanaugh, W. (2016). Field Hospital: The Churches Engagement with a Wounded World. Grand Rapids, MI: Eerdmans.

Christian Medical Association of India (CMAI) (1997a). Christian Medical Council of India: Comprehensive Evaluation: Summary of Findings & Recommendations, toim. A. Padmanabha, P. Ramachandran ja S. Singh. New Delhi: Christian Medical Association of India.

Christian Medical Association of India (CMAI) (1997b). Health: Everyone's Birthright, toim. S. Gnanakan. New Delhi: Christian Medical Association of India.

Christian Medical Association of India (CMAI) (2010). CMAI Member – Health Care Institutions: State & Bed Wise Break-Up, March 2010. Delhi: Christian Medical Association of India.

Christian Medical Association of India (CMAI) (2018). CMAI Member Institutes. <http://cmai.org/membership/cmai-member-institutes/> (katsottu 17.4.2018).

Christian Medical College, Vellore (CMC, Vellore) (2011). Christian Medical College, Vellore. Vellore: CMC, Vellore.

David, P. (1973). Welcome Speech. Teoksessa: Seminar on Social Justice, Democracy and Religion, 9–12. Madras: Gurukul Lutheran Theological College and Research Institute.

Drèze, J. ja Sen, A. (2013). An Uncertain Glory: India and Its Contradictions. London: Allen Lane.

Freeman, D., toim. (2012). Pentecostalism and Development: Churches, NGOs and Social Change in Africa. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Grundmann, C. H. (2005). Sent to Heal: Emergence and Development of Medical Missions. Lanham, Maryland: University Press of America.

Hodne, O. (1967). The Seed Bore Fruit: A Short History of the Santal Mission of the Northern Churches 1867–1967. Dumka: The Santal Mission of the Northern Churches.

International Religious Health Assets (IRHAP) (2018). Home. <http://www.irhap.uct.ac.za/> (katsottu 17.4.2018).

Jeyakumar, D. A. (2002). History of Christianity in India: Selected Themes. Delhi: Indian Society for Promoting Christian Knowledge.

Lindquist, I. (1982). *Partners in Mission: A Case-Study of the Missionary Practice of the Lutheran Foreign Mission Agency Involvement in Tanzania since the Early 1960's Seen in a Historical and Theological Perspective*. Åbo: The Research Institute of the Åbo Akademi Foundation.

Lutheran World Service (India) (LWSI) (1979a). *Annual Report 1978: Recovering a Lost Dignity*. Calcutta: LWSI.

Lutheran World Service (India) (LWSI) (1979b). *Annual Report 1979: Preparing the Ground...* Calcutta: LWSI.

Lutheran World Service India Trust (LWSIT) (2010). *Annual Report 2010: Give Her Education, Give Her Future*. Kolkata: LWSIT.

Lutheran World Service India Trust (LWSIT) (2016). *Annual Report 2016*. Kolkata: LWSIT.

Lutheran World Service India Trust (LWSIT) (2017). *Towards Fullness of Life for All: Strategic Plan 2018–2022*. Kolkata: LWSIT.

Missionaries Health Services (2018). *Hospitals*.
<http://mhsglobal.org/index.php/hospital-list-1> (katsottu 17.4.2018).

National Lutheran Health & Medical Board (NLHMB) (2018). *Home*.
<http://www.nlhmb.in/> (katsottu 18.4.2018).

NNEdPro Global Centre for Nutrition and Health (2018). *Home*.
<http://www.nnedpro.org.uk/> (katsottu 18.4.2018).

Northern Evangelical Lutheran Church (NELC) (2017). *Northern Evangelical Lutheran Church: 150 Years Mission Journey (1867–2017) & 500 Years Anniversary of Luther's Reformation (1517–2017)*, toim. E. Murmu, L. Tudu, M. C. Hansdak, I. Murmu ja R. Hembrom. Dumka, Jarkhand: NELC, ss. 100–101.

Onesimu, J. A. D. (2012). *Constructing Dalit Theology for Dalit Liberation*. Delhi: ISPCK.

Porterfield, A. (2005). *Healing in the History of Christianity*. Oxford: Oxford University Press.

Ries, E. (1978). Dr. Ries' (November 20, 1978) Address to UELCI Development Workshop, Gurukul, Madras, India. Teoksessa: *Development Workshop, by the United Evangelical Lutheran Churches in India (UELCI)*, 9-15. Madras: UELCI.

Sahayadhas, R. (2013). *Hindu Nationalism and the Indian Church: Towards an Ecclesiology in Conversation with Martin Luther*. New Delhi: Christian World Imprints.

Sen, A. (2009). *The Idea of Justice*. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press.

Soren, P. E. (2017). *Short History and Report of Mohulpahari Christian Hospital*. Teoksessa: E. Murmu, L. Tudu, M. C. Hansdak, I. Murmu ja R. Hembrom, toim., *Northern Evangelical Lutheran Church: 150 Years Mission Journey (1867–2017) & 500 Years Anniversary of Luther's Reformation (1517–2017)*. Dumka, Jarkhand: Northern Evangelical Lutheran Church, ss. 100–101.

Sulmasy, D. P. (1997). *The Healer's Calling: A Spirituality for Physicians and other Health Care Professionals*. Mahwah, New Jersey: Paulist Press.

Swavely, C. H., toim. (1952). *The Lutheran Enterprise in India*. India: The Federation of Evangelical Lutheran Churches in India.

Thomas, M. M. (2002). M. M. Thomas Reader: Selected Texts on Theology, Religion and Society, toim. T. J. T. Thiruvalla, India: Christava Sahitya Samithi.

United Evangelical Lutheran Churches, UELCI (2010). Caring for Life: Indian Lutheran Healing Ministry. Chennai: UELCI.

Valiaveettil, J. ja Paravarakath, V. (2003). Towards Holistic Health Care: The Medical Mission Experience. Teoksessa: The Community We Seek: Perspectives on Mission, toim. J. M. Athyal. Tiruvalla: Christava Sahitya Samithi, ss. 89–97.

Vethanayagamony, P. (2011). A Deliver on a While Horse: The Pioneering Journey of Dr. Anna Sarah Kugler. Gurukul Journal of Theological Studies 22(2), ss. 93–109.

Vettä ja vessoja Nepalissa

Kalu Ram Chaudhary

Kuva: Ninarose Maoz / Fida

Tharunainen hakee vettä kaivolta, jonka Fida rakennutti yhdessä kansalaisjärjestö NSA:n ja Sapnasivirin kyläyhteisön kanssa Kailalin läänissä. Kylässä on nyt puhdas juomavesi ja kylän jokaisella 43 kotitaloudella on oma käymälä.

Vuodesta 2011 lähtien Fida on työskennellyt yhdessä nepalilaisen New Life Service Associationin kanssa parantaakseen vesi-, sanitaatio- ja hygienia-tilannetta (WASH) sekä ruokaturvaa Kailalin alueella Länsi-Nepalissa. Monien kehityshaasteiden joukosta juuri tämä alue on valittu hanke-alueeksi. Tarve käy ilmi Nepalín valtion kehityssuunnitelmista. Hanke toteutetaan Nepalín valtion kehitystavoitteiden mukaisesti yhteistyössä viranomaisien kanssa. Suurin oivallus on ollut lähestyä

kyliä niin, että niissä muodostetaan vapaaehtoiset WASH-ryhmät, jotka saavat koulutusta ja toimivat muutos-agentteina omilla alueillaan. Koulutamme tavallisia kyläläisiä toimimaan kylänsä vaikuttajina, ja tämä ruohonjuuritason menetelmämme on ollut menestyksen syy.

Kailalin alueella heikko hygienia ja sanitaatiotilanne sekä terveydelle vaarallinen juomavesi ovat yleisiä ja kiireellisiä kehitysongelmia. Ennen hankkeen käynnistymistä paikalliset asukkaat olivat tietämättömiä yksinkertaisistakin sanitaatio- ja

Fida rakennutti yhdessä NSA:n ja Sapnasivirin kyläyhteisön kanssa julkisen käymälän ja kaivon kylän torialueelle. Kylän asukas Hari Sankar Kathariya innostui projektista niin, että lahjoitti tonttinsa käymälälle ja huolehtii käymälän siivouksesta.

hygieniaoheista. Joissakin kylissä ei ollut lainkaan käymälöitä ja asukkaat tekivät tarpeensa maastoon. Tämän lisäksi asukkaan joivat likaista vettä joista ja lammikoista. Tämän seurauksena ripuli ja muut likaisen veden aiheuttaman taudit olivat yleisiä, mikä johti kohonneeseen lapsikuolleisuuteen. Ravintoon ja terveyteen liittyvän tiedon puute, haitalliset kulttuuriset ja perinteiset käytänteet, sukupuolten epätasa-arvo, köyhyys ja poliittinen epävakaus vaikeuttivat vielä tätä kierrettä.

Kehityshaasteiden taltuttamiseksi hanke suunniteltiin ja toteutettiin kahdessa köyhässä ja marginalisoituneessa alkuperäisyhteisössä. Alkuperäisryhmiä on kastittomien ohella pidetty statukseltaan alempiarvoisina hindujen sosiaalisessa järjestelmässä ja kastilaitoksessa. Nämä ihmisryhmät ovat joutuneet syrjinnän ja väkivallan uhreiksi yhteiskunnassa. Kehityshankkeen seurauksena yhteisöt ovat oppineet elämään sovussa keskenään ja tekemään työtä yhdessä paremman hygienian ja sanitaation sekä

puhtaan juomaveden puolesta. Hanke on myös voimaannuttanut valtionhallinnon organisaatioita ja yhteisöjen johtajia tekemään työtä yhdessä näiden yhteisöjen kanssa haitallisten käytäntöjen lopettamiseksi. Tämä on tapahtunut muun muassa mobilisoimalla vesi-, sanitaatio- ja hygieniaryhmiä valvutuneisuuden lisäämiseksi ja valmiuksien kehittämiseksi. Työ on kehittänyt yhteistoimintaa paikallisyhteisöjen, paikallisia aluehallinnon sekä kansalaisjärjestöjen kesken. Tiedotuskampanjat suunnattiin koko väestölle hankealueella, kun taas erityistä tukea kaivojen ja vessojen rakentamiseksi annettiin köyhimmille ja haavoittuvassa asemassa oleville kyläläisille. Kokonaiset yhteisöt ja erityisesti heikoimmassa asemassa olleet ovat hyötäneet suoraan tästä kehityshankkeesta oppimalla parempia sanitaatio- ja hygieniatapoja ja saamalla puhtaampaa vettä ja käymälöitä käyttöönsä. Hanke on suuresti parantanut väestön terveystilannetta. Vuonna 2013 osa hankealueestamme julistettiin Kailissa ensimmäiseksi alueeksi, jossa ihmiset

Fidan paikallisen kumppanin, New Life Service Associationin, hanketyöntekijät kaivolla, joka rakennettiin yhdessä paikallisen yhteisön kanssa Saptasivirin kylään.

eivät enää tehneet tarpeitaan maastoon. Tämän Open Defecation Free -statuksen myöntää Nepalín valtio. Vuonna 2017 kaikki muutkin hankkeen alueet olivat saavuttaneet saman sanitaatiostatuksen. Tänä päivänä jokaisella perheellä on oma käymälä ja turvallista juomavettä käytettävissään. Aikaisempaan verrattuna lapset ovat terveempiä ja käyvät säännöllisesti koulua. Paikallisten terveysasemien raporttien mukaan esimerkiksi ripulia, lavantautia, koleraa ja suolistolaisia esiintyy selvästi aiempaa vähemmän. Myös terveyspalveluiden kysyntä on vähentynyt. Tietoisuuden lisääntyminen ja arkitapojen muutokset ovat merkittäväällä tavalla parantaneet 35 000 ihmisen elämää hankealueen

yhteisöissä. Hanke jatkaa työtä Kailalin terveystilanteen parantamiseksi. Koska kaikissa hankealueen kylissä on onnistuttu pääsemään Open Defecation Free -statukseen, on seuraava tavoite syventää ja laajentaa terveyshanketta niin, että yhteisöt saavuttaisivat Nepalín valtion määrittelemän parhaan mahdollisen hygienian ja sanitaatiotason. Hankkeen edistyminen riippuu ihmisten käyttäytymisen muutoksista. Koska paikallisilla yhteisöillä on ollut aktiivinen rooli tässä muutoksessa, niillä on myös vahva omistajuus tämänkaltaisissa hankkeissa ja ne ovat yhteistyössä paikallishallinnon ja kunnan kanssa. Tässä on kestävän kehityksen avaimet.

OSA II

Uskonnollistaustaiset järjestöt, kansalaisyhteiskunta ja kestävä kehitys

Uskonnollistaustaisten järjestöjen rooli kansalaisyhteiskunnassa

Ari Joensuu

Ari Joensuu avaa uskonnollistaustaisten järjestöjen julkista roolia Afrikassa. Siellä uskonnollistaustaiset järjestöt ovat tärkeä osa koko yhteiskuntaa ja uskonnollisuus on osa ihmisten jokapäiväistä elämää. Se ei ole kielteinen asia, vaan järjestöt nauttivat usein luottamusta yhteiskunnassa. On olemassa kuitenkin monenlaisia järjestöjä, jolloin joudutaan pohtimaan, millaisia uskonnollisia järjestöjä luottamus koskee. Afrikassa niitä ovat usein historialliset kirkkokunnat.

Kirkkokuntien merkitys yhteiskunnassa perustuu muun muassa niiden edustamiin arvoihin. Seurakuntien tekemä työ muuttaa Ari Joensuun mukaan usein arvoja sellaisiksi, että ne ovat keskeisiä yhteiskunnan hyvinvoinnin lisäämiseksi. Tällaisia arvoja ovat esimerkiksi rehellisyys, huomaavaisuus, läpinäkyvyys, lapsista huolehtiminen ja lähimmäisenrakkkaus. Tältä arvopohjalta kristilliset kansalaisjärjestöt voivat olla yksi linkki siinä ketjussa, jossa voidaan vaikuttaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Samanaikaisesti yhteistoiminta toisenlaisten toimijoiden kanssa tähtää esimerkiksi koulutuksen, terveydenhoidon ja elinolosuhteiden parantamiseen sekä vähemmistöjen huomioimiseen. Historialliset kirkkokunnat ovat osoittaneet olevansa luottamuksen arvoisia, ja niillä on valtion toimintaa helpottavia kouluja ja sairaaloita. Kristillisten järjestöjen rikkaus on

yhteisöllisten arvojen kunnioitus. Yhteisöllisyys on Afrikassa hyvin keskeistä. Joensuu kertoo: "Afrikassa olemme oppineet, että emme voi eristäytyä muusta yhteiskunnasta vaan olemme osa suurempaa kokonaisuutta, eikä meidän silti tarvitse hävetä tai piilotella omaa identiteettiämme."

Joensuu ottaa esille Afrikan nopean kaupungistumisen ja sen haasteet kansalaisjärjestötyölle nyt ja tulevaisuudessa: "Afrikassa väestönkasvu on suuri haaste. On arvioitu, että vuonna 2050 puolet maailman lapsista ja nuorista asuu Afrikassa, jossa kaupungistuminen on nopeaa ja suurkaupunkialueet kasvavat valtavalla nopeudella. Maaseutu autioituu ja ihmiset muuttavat kaupunkeihin. Onkin kysyttävä, mitä kristillisillä järjestöillä on suurkaupungeissa tarjottavana. Haaste on, millä tavalla kansalaisjärjestöt voisivat olla kehittämässä slummialueita. Kansalaisjärjestöjen kokonaisvaltainen lähestymistapa on ymmärretty rikkautena sekä Afrikassa että Etelä-Amerikassa."

Uskonnollistaustaiset järjestöt, arvot ja kestävä kehitys

Ari Joensuu yhdistää kristillisen etiikan ja kestävän kehityksen: "Kristillisten järjestöjen rooli kestävässä kehityksessä on se, että me olemme nöyrällä asenteella osa sitä ketjua, joka voi palvella ruohonjuuritasolla siellä, mihin muut eivät pääse. Lähimmäisenrakkauden osoittaminen kätten töin voi olla edesauttamassa kestävää

kehitystä. Monissa muissakin uskonnoissa, kuten buddhalaisuudessa ja islamissa, on sama kultainen sääntö: rakasta lähimmäistäsi kuten itseäsi. Uskonnolliset erot lähimmäisenrakkauden osoittamisessa eri kirkkokuntien välillä eivät lopulta ole hirveän suuria. On joitakin sellaisia ohjeita, kuten älä tapa, älä varasta ja älä valehtele, jotka eivät ole pelkästään kristinuskon omaisuutta, vaan niillä on yhteys myös muihin uskontoihin.”

”Kestävän kehityksen ohjelman ydinviesti on, että ketään ei jätetä ulkopuolelle”, Joensuu toteaa ja jatkaa: ”Se on mielestäni kristillisyyden yksi ydinsanomista. Ei ole mitään sellaista syytä, miksi joku voisi jäädä lähimmäisenrakkauden ja sen osoittamisen ulkopuolelle, oli hänen uskonnollinen, poliittinen tai seksuaalinen taustansa mikä hyvänsä. Uskon, että kristillisyyden korostamat arvot, kuten pyyteetön rakkaus, edellyttävät lähimmäisenrakkauden oikeaa oivaltamista. Sen

takia en usko, että kestävä kehitys syntyy pelkästään sillä, että saadaan bruttokansantuote nousemaan. Se ei ole välttämättä mittarina paras mahdollinen. Kristillistä ydinsanomaa on myös se, että kun tulet autetuksi, jaa se myös muille, mene ja kerro muille se, mitä olet kuulut ja oppinut. Tällainen moninkertaistaminen on osaltaan tiettyjen uskonnollisten suuntausten rajun kasvun takana. Kristillisten järjestöjen rooli on yksilöiden auttamista, yhden vähimmäistä auttamista. Sen takia tulokset eivät ole heti tai helposti mitattavissa. Kristillisen moninkertaistamisen taustalla on ajatus, että jos olen itse kokenut muutoksen, niin tämän muutoksen haluan mahdollistaa niille, jotka haluavat vastaavanlaisen muutoksen. Tällainen moninkertaistaminen voisi olla eräs kestävä kehityksen osatekijä.”

Uskonnon lukutaito vähentäisi jännitteitä Euroopassa

Heikki Huttunen

Isä Heikki Huttunen toimii Euroopan kirkkojen konferenssin pääsihteerinä kolmatta vuotta. Näköalapaikka sijaitsee Brysselissä, EU-instituutioiden varjossa. Huttunen seuraa työssään Euroopan unionin kehitystä ja erityisesti sen siirtolais- ja pakolaispolitiikkaa. Euroopan kirkkojen konferenssissa on jäsenenä 114 protestanttista, luterilaista, anglikaanista ja ortodoksisista kirkkoa. Katolinen kirkko ei ole sen jäsen, mutta se on mukana useimpien Euroopan maiden, kuten Suomen, kansallisessa ekumeenisessa neuvostossa. Lisäksi järjestö on läheisessä yhteistyössä Euroopan katolisten piispainkokousten neuvoston (CCEE) ja Euroopan unionin katolisten piispainkokousten komission kanssa (COMECE).

Euroopan kirkkojen konferenssi perustettiin kylmän sodan aikana liennyttämään ja tuomaan yhteen idän ja lännen kirkkoja rautaesiripun molemmilta puolilta. Nykyään iso joukko entisiä Itä-Euroopan maita on Euroopan unionin jäseniä. Tehtävä on muuttunut ja sitä tehdään erityisesti Euroopan sadan vähemmistökirkon parissa.

Euroopan kirkkojen konferenssin yleiskokouksessa, Novi Sadissa Serbiassa, kesällä 2018 nousivat esiin Euroopan ihmisoikeuskysymykset. Työn keskeisiä teemoja ovat vieraanvaraisuuden, oikeudenmukaisuuden ja kristillisen todistuksen välittäminen.

”Keskusteluissa nousi vahvasti esiin toivon tuominen maailmaan sekä kirkkojen ja ihmisten välille. Kirkot elävät Euroopassa eritahtisesti. Enemmistökirkot pohtivat suhdettaan valtioon ja sen ohjaukseen. Isojen kirkkojen pitäisi kuitenkin kuunnella pienempiä kirkkoja. Ehkä näin voitaisiin yhteisessä vuorovaikutuksessa paremmin nähdä, mihin Euroopassa ollaan menossa”, Heikki Huttunen kertoo.

Siirtolaiskirkot ovat puolestaan jo läsnä eurooppalaisissa yhteiskunnissa, ja muutaman sukupolven aikana niiden jäsenet etabloituvat eli sijoittuvat yhteiskuntaansa.

Kirkon ja erilaisten uskonnollisperäisten järjestöjen rooli vaihtelee Euroopassa paljon. Joissain maissa järjestöt toimivat erillään kirkon yhteydestä, joissain ne puolestaan ovat tiiviissä yhteydessä kirkkoon.

”Konstantinolainen aika on päättynyt. Kirkkojen on löydettävä uusi rooli eurooppalaisessa yhteiskunnassa. Kristinuskon on löydettävä uusi paikka länsimaissa entisten historiallisten kirkkojen roolin sijaan: nyt kirkot eivät ole enää osa julkista valtaa mutta eivät myöskään halua näytettyä kolmannen sektorin tai kansalaisyhteiskunnan toimijoina”, Huttunen sanoo.

”Kirkot siirtyvät tulevaisuudessa osaksi kansalaisyhteiskuntaa Euroopassa”, Heikki Huttunen ennustaa. ”Ne selvittävät suhdettaan järjestöihinsä ja valtioon. Erityisesti katolinen kirkko on halunnut korostaa, että kirkko ei ole järjestö vaan toimija julkisen vallan ja kansalais-toimijoiden rinnalla omana erityisenä itsenään – ei organisaationa. Kirkko ei lobbaa vallanpitäjiä

vain omaa etuaan silmällä pitäen vaan ajaa koko yhteiskunnan yleistä hyvää.”

Eurooppaan on syntynyt erottavia kuluja Euroopan unionin perustamisen jälkeen. Mediassa ruokitaan hyvin stereotyyppisiä viholliskuvia, on kyse sitten eri kirkkojen tai uskontojen ihmisistä tai kokonaisista kansoista. Esimerkiksi Unkarista ja sen kirkoista on maan maahanmuuttovastaisen politiikan takia muodostunut kielteinen kuva. Unkarin isojen kirkkojen nähdään myötäilevän hallintoa ja valtionjohtoa. Silti maassa hoidetaan pakolaisten vastaanotto ja ihmiset saavat apua kirkoilta samalla tavalla kuin muuallakin.

”Muodostetut raja-aidat ja ennakkoluulot ovat erittäin vaarallisia – kirkkojen tulee rakentaa siltoja. Siltoja ei kuitenkaan enää rakenneta julkilausumilla tai yhteisillä dokumenteilla. Kirkkoja tuovat yhteen entistä enemmän käytännön asiat ja yhteinen tekeminen, esimerkiksi se, tuleeko jonnekin rakentaa moskeijaa tai miten huomioidaan turvapaikanhakijat.”

Kirkoilla on myös itsellään kritiikkiä länsimaista kirkkojen välistä yhteistyötä eli ekumeniaa kohtaan. Toisaalta syntyy ymmärrystä siihen, että jokaisen kirkon tarina on erilainen.

Kirkotko hampaattomia?

Euroopan kirkkoja moititaan joskus julkisessa keskustelussa hampaattomiksi.

”Ehkä tämä on sitä postmodernismia – on hyvin monia todellisuuksia, jotka ovat totta yhtä aikaa. Se näkyy eurooppalaisessa järjestökentässä ja yhteiskunnissa eri maissa”, Heikki Huttunen arvelee.

Uudet jakolinjat kirkkojen välille syntyvät ilmastosta ja siirtolaisuudesta. Euroopan tasolla kirkkojen tulee olla tietoisia globaaleista muutoksista. Niihin ei voi vaikuttaa vain Euroopassa. Näitä muutoksia ovat muun muassa ilmastomuutos ja sota Euroopassa – Ukrainan sota ei

saa paljoakaan mediahuomiota, ja toisaalta so-
taa käydään Europan lähialueella Syyriassa. Kristillinen lähetystyö on merkinnyt näiden asioiden ja globaalin todellisuuden tiedostamista.

Kirkoilta kysytään jatkuvasti, kuinka ne voivat välittää toivon sanomaa. Huttunen nostaa esiin yhden yhteisen vahvuuden kirkkojen perhe- ja seksuaalipoliittisten eroavaisuuksien takaa: kirkot tunnustavat vahvasti kaikkien ihmisten ihmisarvon – ”human dignity for all”. Ihmisen näkeminen Jumalan kuvana lakihenkisen lähestymistavan sijaan on ensimmäinen askel yli erimielisyyksien ja lähtökohta sille, että voidaan yhdessä löytää siedettäviä ratkaisuja.

”Merkitsee yhä räikeämpää synnintekoa, kun ihmisarvo kielletään niiltä ihmisiltä, jotka yrittävät paeta sotaa tai toivotonta tulevaisuutta, jossa ei ole työtä tai elämän edellytyksiä. Se merkitsee ihmisarvon kieltämistä. Ovatko poliitikot todella täydessä ymmärryksessä, kun he rakentavat mureja erilaisilla rajoituksilla? Se ei tule toimimaan”, Heikki Huttunen sanoo.

Euroopan kirkkojen siirtolaiskomissio CCME on kriittinen ääni Euroopan pakolaispolitiikassa.

”Nyt on vaikeampaa kuin kylmän sodan aikana. Kirkot eivät ole samanlainen työkalu liennäytöksessä tai yhteisymmärryksen kokoamisessa”, Heikki Huttunen arvioi.

Uskonnon merkitys säilyy mutta muuttuu

Eurooppalaisille on yleensä selvää, että järjestöistä esimerkiksi Punainen Risti ja Punainen Puolikuu ovat uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumattomia.

Uskonto taas on monille pohjois-eurooppalaisille jo vieras käsitteenä ja sisältönsä puolesta. Tieto uskontojen merkityksestä on kauttaaltaan vähentynyt. Asiaan törmätään jatkuvasti erityisesti länsimaissa kirkoissa, missä kirkkoon kuuluvien ja

uskonnonopetukseen osallistuvien määrä vähenee. Tiedollinenkin tunteminen olisi tärkeää, sillä uskontoasiantuntemus on ikään kuin kielitaitoa ja avaa sitä todellisuutta, jossa ihmiset elävät myös tulevaisuudessa. Albanian piti olla ensimmäinen uskonnoton valtio, mutta vuoden 1993 jälkeen uskonto on sielläkin palannut vahvasti ihmisten elämään. ”Uskonottomuus on hyvin muovautuva käsite”, Heikki Huttunen toteaa.

Kirkoilla ja kirkkojen järjestöillä tulisi olla yhteinen tahtotila siihen, että kirkkojen ei tarvitse eristää jäseniään yhteiskunnasta vaan yhteiskunnallisen ja kirkollisen elämän välillä on vuoropuhelua. Karismaattisia yhteisöjä syntyy, mutta myös ne muuttuvat ja kehittyvät koko ajan. ”Voin olla samalla kristitty ja sekulaarin yhteiskunnan jäsen – ei ole samanlaista vastakkainasettelua kuin ennen. Voin olla kokonainen itseni hyvin erilaisten ihmisten kanssa ja kautta”, Heikki Huttunen sanoittaa.

Hän painottaa, että kirkkojen ja kirkon järjestöjen on nähtävä oma identiteettinsä – ne eivät voi olla irrallaan omasta taustastaan.

Lähetysjärjestöjen rooli avun perille viejänä on merkittävä. Luottamus ja avoimuus syntyvät siitä, että varoja seurataan, korruptioon puututaan ja yhteiskunnassa vallitsee luottamus siihen, että apu menee perille.

”Näen erittäin tärkeänä avoimuuden ja hyvin tehdyn työn – on toimittava avoimesti kaikkien kanssa. Toinen, mihin kannattaa kiinnittää huomiota, on mielikuvat. Esimerkiksi paavi Franciscus ei juuri sano puheessaan uutta mutta hänessä on katu-uskottavuutta.

Huttusen mielestä kirkon pitäisi käyttää vanhoja konsteja: uskoa identiteettiinsä ja avoimuuteen – eikä seurata ennakkoluuloja tai luoda kynnyksiä lähestymiselle.

”On oltava aitoutta kommunikaatiossa ihmiseltä ihmiselle. Uskon, että siinä on kirkon ja sen järjestöjen tulevaisuus. Kirkot ja niiden asema muuttuvat. Ne ovat ison haasteen edessä, ja oppia voisi ottaa vaikka karibialaisesta kirkosta Britanniassa tai Puolan luterilaisesta kirkosta. Miten ne pärjäävät muuttuvassa eurooppalaisessa todellisuudessa? Menkää katsomaan vähemmistökirkkoja!” Heikki Huttunen päättää.

Uskonnollistaustaiset järjestöt ja kansalaisyhteiskunta Kolumbiassa

Lorena Rios Cuellar

Kolumbian ensimmäinen uskonnon ja kokoustoiminnan vapautta koskeva kansallinen ja julkinen säädös laadittiin ja hyväksyttiin vuonna 2018. Säädöksen tausta juontaa juurensa Fidan ja Asamblea de Dios kirkkokunnan johdon yhteistyössä hankkimiin kokemuksiin ja oivalluksiin, joita he ovat keränneet vuonna 2004 allekirjoitetun yhteistyösopimuksen jälkeen.

Kokemukset yhteistyöprojekteista avasivat ymmärryksen huomaamaan, että valtion asettamat säädökset ovat tarpeellisia sosiaalisen vastuun vahvistamiseksi seurakuntien roolissa ja uskonnollisen ja kansainvälisen yhteistyön kehittämisessä.

Minut nimettiin Kolumbian hallituksen uskonnollisten asioiden kansalliseksi koordinaattoriksi syyskuussa 2014. Aikaisempi kokemukseni, kirkkoja ja seurakuntia koskevan tematiikan tuntemus ja sisäministeriön tavoitteiden ymmärtäminen mahdollistivat ehdotukseni maksaa historiallinen velka koko maan uskonnolliselle sektorille. Koordinaattorin roolissa ehdotin uskonnollisen ja kokoustoiminnan vapautta koskevan teeman lisäämistä säädökseen ja kansalliseen kehityssuunnitelmaan 2014–2018. Tiedostin uskonnollisten yhteisöjen ja niiden taustaorganisaatioiden avainroolin maan rauhahan rakentamisessa ja sosiaalisten verkostojen jälleenrakentamisessa. Ehdotin suunnitelmaan lisättäväksi myös lauselman, jossa tunnustetaan uskonnollisten järjestöjen ja organisaatioitten osallistaminen ja vahvistaminen sosiaalisina muutosvaikuttajina sekä niiden toiminnan takaaminen kaikissa olosuhteissa.

Kuva: Lorena Rios

Lorena Rios toteaa, että yhteistyö Fidan kanssa avasi hänen silmänsä näkemään sosiaalisen työn merkittävyyden. Samalla hän sai käytännön kokemusta kenttätöiden tekemisestä yhteistyössä kansainvälisen järjestön (Fida) kanssa.

Sisäministeriön ja kansallisen suunnitteluosaston (DNP) kanssa tehdyn tiiviin työskentelyn jälkeen uskonnollisten yhteisöjen ja organisaatioiden sisällyttäminen vahvistui sekä perusyksiköissä että lopullisen kansallisen kehityssuunnitelman 2014–2018 sisällössä. Jälkimmäisessä on maininta tasavertaisuudesta, läpikotaisesta turvallisuusstrategiasta, oikeudenmukaisuudesta ja demokratiasta rauhan rakentamiseksi. Tämän myötä kansallinen kehityssuunnitelma asettaa tavoitteeksi ja strategiseksi linjaukseksi siviiliyhteiskuntaan liittyvien uskonnon, kokoustoiminnan ja omantunnon vapautteen perustuvien ilmaisujen vahvistamisen. Muutos saatiin aikaiseksi yhteistyöllä seurakuntien ja valtion kanssa. Seurakunnissa muutos käynnistyi osallisuuden kautta. Ihmiset pääsivät osallistumaan ja oppivat tunnistamaan lasten, nuorten, ikääntyneiden ja perheiden ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Tänä päivänä uskonnollinen sektori tunnustetaan vastuullisena avaintoimijana sosiaalisen ja

poliittisen verkoston uudelleenrakentamisessa. Tähän kehitykseen johtanut lakimuutos on tärkeä koko maalle, jossa vuodesta 1994 lähtien ei ole ollut valtion taholta instrumentteja, joilla voidaan taata uskonnonvapauden toteutuminen sekä kirkkojen sosiaalisen toiminnan merkityksen tunnustaminen.

Yhteisö on hyvin aktiivinen vaikuttaja uuden muutoksen toteuttamis- ja edistämisprosessissa. Muutosta pidetään yllä koulutusten avulla yhdessä kumppanien kanssa. Tavoitteena on kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen. Koulutuksista tehokkaiksi ovat osoittautuneet temaattiset aiheet, kuten ”Hiljaisuuden rikkominen” (perheväkivallan vastainen koulutus), TUCAN (Ennaltaehkäisevä huumevalistus-ohjelma) ja työpaikan etiikka -koulutus. Nämä koulutukset osana seurakunnallista toimintaa olivat niitä julkista toimintaamme ruokkivia linjauksia, joilla yhteiskunnallinen vaikutustoimintamme mahdollistui.

Uskonnollistaustaisten järjestöjen rooli kestävässä kehityksessä

Henry Mbaya

Kuinka uskonnolliset arvot ja etiikka voivat tukea kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista?

Mikä voisi olla uskonnollistaustaisen järjestöjen rooli kestävä kehityksen ja ympäristöllisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi?

Miten kansalais- ja ympäristöjärjestöt voisivat toimia yhteistyössä uskonnollisten yhteisöjen kanssa kestävä kehityksen puolesta?

Johdanto

Maailmanlaajuisen ympäristökriisin vuoksi ympäristöön liittyvät kysymykset ovat olleet viime aikoina entistä enemmän esillä ja ympäristönsuojelun rooli on korostunut. Kiihkas keskustelu ympäristön tilasta johti vuonna 2009 pidettyyn YK:n Kööpenhaminan ilmastokokoukseen (Deane-Drummond ja Bedford-Strohm 2011, 5). Kokouksessa nousi esiin näkökulma, jonka mukaan ympäristön tuhoutuminen johtuu nykypäivän materialistisesta ja maallistuneesta maailmankuvasta. Ihmiset korostavat oman toimintansa keskeisyyttä ympäristöön nähden ja näkevät luonnon kohteena, jota voivat käyttää hyväkseen. Tämän näkemyksen mukaan ympäristökriisi juontaa pohjimmillaan siitä, että ihmiset ovat vieraantuneet luonnosta (Irawan 2016, 5). Ihmisten asenteet ja tavat tekevät koko luomakunnan elämänlaadun parantamisen vaikeaksi. Näin ollen ympäristökriisi on vaikuttanut merkittävästi luontoon sekä ihmisten ja luonnon väliseen suhteeseen.

Ympäristökriisi on tiukasti sidoksissa myös sosiaaliseen epäoikeudenmukaisuuteen. Voidaan

jopa sanoa, että ympäristökriisi ja sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus ovat erottamattomia. Sosiaalisten epäoikeudenmukaisuuksien vähentäminen edellyttää puuttumista kehittyneiden ja kehittyvien maiden välisiin ilmastollisiin epäoikeudenmukaisuuksiin (Deane-Drummond 2011, 189). Yksinkertaisesti ilmaistuna kysymykset sosiaalisesta ja ilmastollisesta oikeudenmukaisuudesta kulkevat käsi kädessä ja perustuvat ajatukseen, että luomakuntaa tulee kohdella oikeudenmukaisesti sen pyhyyden vuoksi.

Norjan entisen pääministerin ja Brundtlandin komission puheenjohtajan Gro Harlem Brundtlandin mukaan kestävä kehitys merkitsee ”kykyä, jonka avulla kehityksestä voidaan tehdä kestävää sellaisella tavalla, joka ei vaaranna nykyisten eikä tulevien sukupolvien kykyä tyydyttää omia tarpeitaan” (Boff 1995, 22). Kestävän kehityksen käsitteeseen sisältyy oletus siitä, että luonnonresursseja käytetään vastuullisesti siten, että niitä riittää myös tulevien sukupolvien tarpeiden tyydyttämiseen. Käsite on kokonaisvaltainen: Se sisältää elämän kokonaisuudessaan huomioiden sen kaikki eri muodot ja merkitsee tasapainon ylläpitämistä kaikkien eri elämänmuotojen välillä. Kestävä kehitys korostaa ihmisoikeuksia ja ympäristöllistä oikeudenmukaisuutta. Sen vastakohtana voidaan pitää luonnonvarojen hyväksikäyttöä. Moraalinen ja eettinen kysymys onkin se, miten taata, että luonnonvarat ovat tasapuolisesti kaikkien ihmisten käytettävissä riippumatta heidän asemastaan yhteiskunnassa.

Tämä artikkeli käsittelee uskonnollistausten järjestöjen ja uskonnollisten perinteiden sisältämiä eettisiä ja moraalisia arvoja. Artikkelii pyrkii selvittämään, kuinka nämä uskonnolliset arvot ja moraaliset säännöt voivat tukea kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista. Lisäksi artikkeli tuo esille uskonnollistausten järjestöjen roolin kestävä kehityksen ja ympäristöllisen oikeudenmukaisuuden edistämässä. Artikkelii keskittyy erityisesti perustavanlaatui-

ja moniulotteiseen kysymykseen: mitä arvoja ja perinteitä näillä uskonnollistaustaisilla järjestöillä on ja miten nämä arvot näkyvät kestävä kehitystä edistävässä käytännön työssä? Artikkelii pyrkii lisäämään ymmärrystä siitä, kuinka nämä arvot ilmenevät yhteisöjen elämässä ja kuinka suuri vaikutus uskonnollistaustaisilla järjestöillä on kestävä kehityksen edistämässä. Artikkelii korostaa kansalaisyhteiskunnan ja uskonnollistausten järjestöjen ainutlaatuista asemaa kestävä elämäntavan ja ympäristöllisen oikeudenmukaisuuden toteutumisessa.

Käsittelen seuraavassa eri uskontojen julkista roolia luomakunnan varjelemisessa nostamalla esimerkkejä eri maailmanuskonnoista. Tuon ensin esille juutalaisuuden sapatin ja kestävä kehityksen käsitteen välisen yhteyden. Tämän jälkeen esittelen katolisen kirkon ja Englannin kirkon opetuksia ja käytäntöjä luomakunnan varjelemisesta, minkä jälkeen tarkastelen islaminuskon näkemyksiä ympäristöstä käyttäen apuna esimerkkejä Britanniasta. Lopuksi kuvailen eteläafrikkalaisen moniuskontoisen järjestön työtä ympäristöllisen oikeudenmukaisuuden ja kestävä elämäntavan hyväksi.

Uskontojen julkinen rooli luomakunnan varjelemisessa

Yhteiskunnan toimivuus on riippuvaista sekä ihmisten keskinäisistä suhteista että ihmisten ja luonnon välisistä suhteista. Nämä suhteet ovat riippuvaisia eettisistä arvoista. Eettisten arvojen taustalla on lopulta kysymys vastuusta. Näin ollen voidaan sanoa, että ihmisillä on vastuu tehdä maailmasta parempi paikka (Boff 1995, 22). Jokainen uskonto ottaa kantaa ajatukseen oikeasta ja väärästä, ja lähes jokainen uskonto sisältää eettisiä arvoja, jotka vaikuttavat ihmisten ja luonnon suhteisiin. On tärkeää huomata, että moraaliset arvot koskettavat ihmissuhteiden lisäksi kaikkia luomakunnan suhteita. Se, kuinka

ihmiset kohtelevat luontoa, on yhtä lailla moraalinen kysymys. Maailmaa uhkaavan ympäristökatastrofin myötä on alettu pohtimaan sitä, kuinka maailmanuskonnot voivat reagoida tähän kriisiin ja samanaikaisesti edistää ihmiskunnan hyvinvointia ja suojella maapalloa (Golo 2012, 348–361). Aikamme moraaliset haasteet vaativat myös uskontokuntien huomioimista, sillä kaikki kulttuurit ja yhteiskunnat ovat globaalisti vuorovaikutuksessa keskenään (Schweiker 2004, 5). Elämän holistisuus globaalissa maailmassa tarjoaakin uskonnoille mahdollisuuden vastata osaltaan näihin haasteisiin. Joidenkin näkemysten mukaan uskontojen anti liittyy paitsi globaalien eettisten arvojen edistämiseen, myös inhimillistä arvokkuutta koskeviin asenteisiin ja uskomuksiin (Golo 2012, 348–361).

Saksalaisen filosofin Jürgen Habermasin mukaan uskonnollisilla yhteisöillä on merkittävä rooli demokraattisten instituutioiden kehittämisessä (Habermas 2001, 29). Habermas perustelee kantaansa kritisoimalla modernia maallistunutta toimintatapaa, jossa liberaalien valtioiden tekemät poliittiset päätökset perustuvat pelkästään järkeen eivätkä uskoon. Hän näkee tällaisten yhteiskuntien olevan vaarassa menettää ymmärryksensä elämän tarkoituksesta (Habermas 2001, 29). Vaikuttaa siltä, että Habermas pitää uskontoa järjen kaltaisena perusteluna, jonka pohjalta poliittisia päätöksiä tulisi tehdä.

Samaan tapaan Yhdysvaltojen entinen varapresidentti Al Gore oli sitä mieltä, että ympäristökriisiin tulisi vastata huomioiden hengellinen näkökulma. Gore perusteli kantaansa sanoen: ”Mitä syvällisemmin tarkastelen globaalin ympäristökriisin juuria, sitä vakuuttuneempi olen siitä, että kyseessä on oikeasti sisäisen hengellisen kriisin ilmentymä” (Gore 1992, 220–221). Goren mukaan ympäristökriisi ei ole luonteeltaan vain aineellinen vaan mukana on myös hengellinen ulottuvuus. Vaikuttaa jopa siltä, että Gore kritisoi materialistiselle ja ihmiskeskeiselle maailmankatsomukselle annettua

suurta painoarvoa. Vaikka Gore ei suoranaisesti mainitse uskontoa, hänen viittauksensa hengellisyyteen voidaan katsoa liittyvän uskontoon, käsittelee uskonto hengellistä maailmaa. Jotkut tutkijat ovat jopa sitä mieltä, että kristillisellä teologialla on vastuu osallistua globaaliin julkeeseen elämään sekä kritisoida globalisaatiosta aiheutuvia taloudellisia, sosiaalisia, poliittisia ja ympäristöllisiä haittoja (Storarr 2007, 25). Tämän johdannon valossa käsittelen seuraavassa niitä uskonnollistaustaisten järjestöjen arvoja, jotka edistävät ympäristönsuojelua.

Uskonnollistaustaiset järjestöt ja luomakunnan varjeleminen

Juutalaisuus, kristinusko ja islam sisältävät kaikki arvoja, asenteita ja käytäntöjä, jotka tukevat luomakunnan varjelemista. Nämä arvot perustuvat ajatukseen siitä, että luomakunta on lahja Jumalalta. Erityisesti juutalaisuuden ja kristinuskon yksi tärkeimmistä opetuksista liittyy sapatin eli lepöpäivän viettämiseen. Tämä opetus on tiukasti kytköksissä luomakunnan varjelemiseen.

Lepöpäivän tärkeyttä perustellaan muun muassa korostamalla sen yhteyttä ihmisarvoon ja Jumalan luomistyöhön. Lepöpäivä on tärkeä periaate, jonka avulla voidaan tarkastella Jumalan ja luomakunnan välistä suhdetta (Claassens 2011, 71–80). Mooseksen toisessa kirjassa käsky lepöpäivän pyhittämisestä yhdistetään oleellisesti Jumalan luomistyöhön; on tärkeää, että ihmiset pyhittävät lepöpäivän, sillä myös Jumala lepäsi luomistyön seitsemäntenä päivänä (Claassens 2011, 73). Voidaan myös tulkita, että Vanhan testamentin kertomus lepöpäivästä korostaa levon merkitystä erityisesti yhteiskunnan vähemmistöryhmien ja luonnon hyvinvoinnin edistämiseksi. Aivan kuten ihmisiä ja eläimiä, myös maata voidaan ylläpitää ja käyttää hyväksi, jolloin maasta voi tulla hedelmätön.

Tämä tulkinta nostaa esiin kaksi ajatusta: Ensinnäkin vaikuttaa siltä, että lepopäivän perimmäisenä tavoitteena oli taata esimerkiksi eläimille ja orjille heidän tarvitsemansa lepo. Toisekseen lepopäivän voidaan katsoa edesauttavan kestäviä taloudellisia periaatteita, jotka puolestaan edistävät oikeudenmukaisuutta ja myötätuntoa (Claassens 2011, 78). Käsky lepopäivän pyhittämisestä on siis tärkeä elämää säätelevä periaate, joka pyrkii takaamaan elämän uusiutumisen ja luonnon tasapainon.

Kenties lepopäivän käytännöllisen ulottuvuuden vuoksi myös Yhdistyneet kansakunnat on alkanut soveltaa luomakunnan varjelemista kansainvälisissä aloitteissaan. Lepopäivä on tärkeä käytännöllinen ja moraalinen arvo, sillä se mahdollistaa ympäristöstä huolehtimisen. Ehkä juuri sen vuoksi myös YK pyrkii edistämään ajatusta lepopäivästä työnsä välityksellä. Muun muassa YK:n ympäristöjärjestö (UNEP) hyödynsi käskyä lepopäivän pyhittämisestä pyrkiesään lisäämään maailmanuskontojen kiinnostusta ympäristön suojeluun. Vuodesta 1986 lähtien UNEP on kannustanut yhteisöjä viettämään ”ympäristöllistä lepopäivää kesäkuun ensimmäisenä viikonloppuna ja välittämään sen sanomaa messuissa ympäri vuoden” (Hessel 1996, 150).

UNEP:n New Yorkin -toimiston johtaja Noel J. Brown puhui Los Angelesin uskontojen välisen neuvoston tilaisuudessa (Los Angeles Interfaith Council) 2. marraskuuta 1989:

Olen innoissani siitä, että suurimmat uskontokunnat ja hengelliset johtajat ovat edustettuina täällä saman pöydän ääressä, jotta voimme tarkastella vastuuta yhteisesti tulevaisuudestamme. Tämä on vahvasti sidoksissa UNEP:n pyrkimykseen tuoda ympäristölliset kysymykset osaksi kaikkia yhteiskunnan alueita sekä mobilisoida yhteiskunnan eri sektorit. UNEP on työskennellyt yhdistysten, kansanedustajien, nuorisojärjestöjen, taideyhteisöjen, teollisuuden

ja yksityisen sektorin kanssa – eli kaikkien niiden kanssa, joilla on mahdollisuus edesauttaa ratkaisujen löytämistä... (Brown 1990.)

Brown selkeästi tiedostaa, että ihmisistä ja ympäristöstä huolehtiminen on niin suuri vastuu, ettei yksikään julkisen sektorin toimija pysty kantamaan sitä yksin. Uskonnolliset yhteisöt ovat tärkeitä toimijoita, sillä niiden toiminta nojaa vanhoihin eettisiin arvoihin ja periaatteisiin. Näin ollen Brown ehdottaa seuraavaa:

On aika työskennellä läheisemmin uskonnollisten ja hengellisten yhteisöjen kanssa. Meidän täytyy luoda ekumeeninen liike – jota kutsuisin ”ekomeeniseksi” liikkeeksi – ja joka toimisi maan hyväksi. On aika miettiä uudestaan ja uusilla tavoilla... Se, saavuttameko haluamamme maailman, riippuu toimintaperiaatteista, toiminnasta ja hallinnasta. Vastatakseni tähän kysymykseen, meidän on tarkasteltava niitä vaihtoehtoja, jotka ovat meille avoinna. Sen lisäksi meidän tulee lisätä mahdollisuuksia ja kykyämme valita viisaasti. Meidän tulee valita elämä katastrofin sijaan. Tämä vaatii hengellisten voimien ja ihmisen hengellisen viisauden uudelleen järjestämistä. Sen vuoksi vetoamme teihin. (Brown 1990.)

Jo tuolloin Brown ymmärsi uskonnollisten järjestöjen ja arvojen voiman ja näki yhteistyön järjestöjen kanssa tarpeellisena:

...Ensimmäisenä ovat uusi visio ja muutosta tukevat instituutiot, jotka auttavat meitä tämän muutoksen luomisessa. Emme Yhdistyneissä kansakunnissa usko, että voimme ratkaista tulevaisuuden ongelmat pelkästään vanhojen instituutioiden ja mentaliteettien avulla. Tarvitsemme vision, joka huomioi ihmisoikeudet, vapauden, tasa-arvon ja elä-

män edellytykset. Visioon kuuluu myös ympäristö, joka takaa elämän arvokkuuden ja hyvinvoinnin toteutumisen. Tarvitsemme myös uuden oikeutuksen, etiikan ja vertauskuvat. (Brown 1990.)

Vielä merkittävämpää on se, että Brown käytti määritelmiä, jotka ovat yleisimmin käytössä juutalaiskristillisessä teologiassa. Koska Brown ymmärsi, että YK ei pysty ratkaisemaan ongelmaa yksin, hän pyysi avuksi uskonnollisia yhteisöjä: ”Yksi uusista vertauskuvista, joita haluan edistää, on vertauskuva liitosta – uusi liitto maan kanssa. Te uskonnollisten yhteisöjen edustajat voitte auttaa meitä tässä...” On mielenkiintoista, että Brown käytti termiä liitto sen teologisessa merkityksessä. Tämän pyhä liitto on tärkeä, sillä siihen liittyy moraalinen ulottuvuus, jota myös Brown korosti: ”Me myös toivomme, että autatte meitä tuomaan moraalisen ulottuvuuden tähän Maata uhkaavaan kriisiin ja autatte meitä ideoimaan tapoja, joiden avulla ihmiset saadaan näkemään ja ymmärtämään, mistä tässä kriisissä on kyse...” Brown oli vakuuttunut, että uskonto voi edistää positiivisia ympäristöasenteita:

Viimeisimmän ympäristöllisen lepopäivän aikana kuulumme monia tarinoita ympäri maailmaa. Kenties kaikkein dramaattisin tarina tuli Bronxista, missä pastori – yrittäessään dramatisoida tapahtumaa, jota hän itse kutsui ”planeettamme häpäisemiseksi” – avasi roskapussin kesken oman saarnansa ja tyhjensi sen sisältöineen pyhättöön. Seurakunta oli šokissa tämän pöyristyttävän pyhäinhäväistyksen johdosta. Pastori kysyi seurakunnalta, eikö se, mitä teemme Jumalan luomakunnalle, ole yhtä häpäisevää kuin hänen äskeinen tekonsa? Jos todella uskomme siihen, että Maa on Jumalan luoma, miten voimme sanoa palvelevamme Jumalaa samalla kun turmemme Jumalan työn tuloksia? (Brown 1990.)

On ilmeistä, että pasturin käyttämä vertaus teki Browniin suuren vaikutuksen. Uskonnon voima on siinä, että se vetoaa sekä moraaliseen että hengelliseen omatuntoon. Tähän vedoten Brown jatkoi:

Jotta voimme löytää oikeanlaisen tavan elää maapallolla, meidän tulee laajentaa käsitystämme oikeasta ja väärästä. Meidän pitää aloittaa tarkastelemalla omaa elämäämme. Roskat, jotka jätämme jälkeemme, toimivat vertauskuvana moraalille tilanteellemme. Tämä kielikuva kuvastaa moraalista jätettä, jota toimintamme jättää jälkeensä. Toivomme, että uskonnolliset yhteisöt voivat auttaa meitä ratkaisemaan tämän ongelman. (Brown 1990.)

YK:n toimijat ymmärsivät, että uskonnon avulla voidaan muuttaa ympäristönsuojelua koskevia asenteita. Brown korosti uskonnon julkista roolia ympäristönsuojelussa ja yhdisti sen juutalaiskristilliseen ajatukseen lepopäivästä.

Samaan tapaan vuonna 2009 paavi Benedictus XVI kiinnitti huomiota ihmiskuntaa uhkaavaan kriisiin katolisen kirkon piispoille osoittamassaan kiertokirjeessä. Kirjeessään paavi myös kritisoi modernia teknologiaa ja tiedettä (Deane-Drummond 2011, 203): ”Voimmeko pysyä piittaamattomina ongelmien edessä, jotka koskevat ilmastonmuutosta, aavikoitumista, maatalousmaan huonontumista ja tuottavuuden heikentymistä ... luonnonkatastrofien lisääntymistä sekä päiväntasaajalla ja trooppisilla alueilla tapahtuvaa metsien tuhoutumista” (Paavi Benedictus XVI 2009). Paavi toi esille tarpeen uudistaa Yhdistyneiden kansakuntien rakennetta, jotta maailman köyhimmät valtiot voisivat osallistua paremmin heitä itseään koskeviin päätöksiin. Paavin ehdotus perustui vahvasti yhteisöllisen lähestymistavan periaatteeseen. Tämän lisäksi paavi korosti, että kehittyvien ja kehittyneiden maiden luonnonresurssien hallintaan liittyy monenlaisia

moraalisia velvoitteita. On kuitenkin melkein mahdotonta saada selvyttä siitä, kuinka paljon tämänkaltaiset globaalit ja julkiset lausunnot vaikuttavat ihmisten ympäristönsuojeluun liittyviin asenteisiin.

Toinen esimerkki on Englannin kirkosta. Englannin kirkko organisoii lukuisia ohjelmia ja kampanjoita, jotka pyrkivät edistämään ympäristötietoisuutta ja -aktivismia. Kirkon kansalliset ympäristöohjelmat asettavat luomakunnan varjelen yhdeksi kirkon päätehtävistä, sillä luomakunnan varjelemisella nähdään olevan yhteys ilmastomuutoksen hillitsemiseen. Englannin kirkon mukaan ympäristöstä tulee huolehtia, sillä se on lahja Jumalalta. Kirkko myös toteaa, että ”Ilmastomuutokseen vastaaminen on keskeistä, jotta voimme suojella Jumalan luomakuntaa. Samaan aikaan naapurimme rakastaminen – erityisesti sellaisen naapurin, jota emme tunne, mutta jonka jokapäiväistä elämää tämä moraalinen kriisi uhkaa – on Jeesuksen Kristuksen seuraamisen ytimessä” (Church Care, päiväämätön a.). Englannin kirkko myös haastaa ihmisiä toimimaan ympäristöystävällisesti: ”Oletko vähentänyt muovin käyttöä, lisännyt kirkkomaan luonnon monimuotoisuutta, parantanut omaa energiatehokkuuttasi, ottanut yhteyttä kansanedustajaasi tai levittänyt ympäristöystävällistä sanomaa?” (Church Care, päiväämätön, b.)

Yhdistyneessä kuningaskunnassa myös muslimiyhteisöt järjestävät ympäristökampanjoita ja -liikkeitä, joiden toiminta perustuu islamin periaatteisiin. Ympäristöprojekteja järjestäviä liikkeitä ovat esimerkiksi Khatriin muslimien yhdistys (Muslim Khatri Association) sekä Islamilainen ekologian ja ympäristötieteiden säätiö (Islamic Foundation for Ecology and Environmental Sciences, IFEEES), jonka on perustanut islamoppinut Fazlun Khalid (Irawan 2016, 247). Yhdessä nämä kaksi järjestöä ovat kustantaneet Muslimien vihreän oppaan, jonka tarkoituksena on hillitä ilmastomuutosta. Opas

tarjoaa neuvoja kestävämpään elämäntapaan esimerkiksi kiinnittämällä huomiota liikennepäästöihin ja energian kulutukseen kotona. Toimintansa kautta IFEEES kannustaa muslimeja kiinnittämään huomiota ympäristöön (Irawan 2016, 247). 1980-luvun puolivälistä lähtien IFEEES on keskittynyt ”lisäämään tietoisuutta ja kehittämään tutkimusta, opetusmateriaaleja, projekteja sekä koulutusta”. Lisäksi järjestö haluaa ”saavuttaa kaikki ihmiset heidän taustastaan ja sijainnistaan riippumatta”. Kyseessä on kaikille muslimeille suunnattu kehoitus kantaa vastuunsa ja toimia Allahin luomakunnan ja työn suojelijoina, jotta maapallo säilyisi asumiskelpoisena tulevia sukupolvia varten (Irawan 2016, 247). Vihreiden oppaiden julkaisemisen lisäksi IFEEES korostaa luontoon liittyviä islamin opetuksia myös muussa toiminnassaan. Ekoislam-nimisen uutiskirjeen perustamisen lisäksi IFEEES on kampanjoinut Sansibarilla tapahtuvan dynamiittikalastamisen lopettamisen puolesta sekä tukenut puiden istutusta Indonesiassa. Kampanjointi perustuu islamin opetusten seuraamiseen (Irawan 2016, 247).

Teologiset, filosofiset ja eettiset arvot tukevat näitä positiivisia luomakunnan varjelemiseen liittyviä asenteita. Koraani opettaa muslimeille, että Allah on kaikkien elävien ja elottomien lajien luoja. Allah on kaikkivaltias, joka hallitsee luomakuntaa; Allah asetti luonnon järjestyksen, jossa kaikilla elämän muodoilla on jumalallisesti nimetty ja Allahin tahdon mukainen rooli (Timm 1994, 86). Vaikka islamissa ei ole ympäristöä kuvaavaa sanaa, Koraani viittaa ”merkkeihin”, joita Allah on jättänyt maan päälle (Timm 1994, 89). Tässä mielessä luomakunta nähdään jumalallisena ilmestyksenä ja ympäristö nähdään testamenttina Allahin kaiken kattavasta läsnäolosta maailmassa (Timm 1994, 88).

Vaikuttaa siltä, että islam edistää kaikkien elämänmuotojen kunnioittamista ottaen huomioon myös eläinkunnan ja luonnon reilun kohtelun. Uskonnollinen kirjallisuus ja erityisesti

profeetta Muhammedin elämästä kertovat hadith-kokoelmat sisältävät runsaasti aiheeseen liittyviä opetuksia. Islamin oppi painottaa harmoniaa ja tasapainoa ihmisten, Allahin ja luomakunnan välillä. Islamin mukaan Allah omistaa luonnon ja ympäristön mutta ihmiset ovat vastuussa tämän jumalallisen omaisuuden oikeudenmukaisesta kohtelusta (Hope ja Jones 2014, 56). Toisin sanoen islam painottaa kaikkien elämänmuotojen jumalallista alkuperää ja sitä, miten ihmisten ja luonnon välillä olevan harmonian säilyttäminen perustuu uskonnolliseen velvoitteeseen.

Etelä-Afrikka tapaustutkimuksena

Kestävä kehitys Etelä-Afrikassa on tärkeää maan historian vuoksi. Siirtoma-aika ja rotuerottelu eivät ainoastaan jättäneet Etelä-Afrikkaan syvälle juurtunutta eriarvoisuutta rotujen välille vaan vaikuttivat myös maan ympäristöön. Eteläafrikkalainen uskonnollistaustainen ympäristöjärjestö SAFCEI (South Africa Faith Communities Environmental Initiatives) perustettiin vuonna 2005 vastaamaan näihin haasteisiin. Järjestön perustivat Nobelin rauhanpalkinnon saanut kenialainen luonnonsuojelija Wangari Maathai ja afrikkalainen ympäristöjärjestö Green Belt Movement. SAFCEI kertoo olevansa ”moniuskontoinen järjestö, joka pyrkii lisäämään tietoisuutta, ymmärrystä ja aloitteita ympäristölliseen oikeudenmukaisuuteen, kestävään elämäntapaan ja ilmastomuutokseen liittyen. Toiminta tapahtuu uskonnollisten johtajien ja heidän yhteisöjensä avulla eteläisessä Afrikassa” (SAFCEI 2018). SAFCEI:n mottona on: ”Yksi maailma, monta uskontoa luomakunnan puolesta” sekä ”Monimuotoisuutemme yhdistämänä huolehtien Jumalan luomistyöstä” (SAFCEI, päiväämätön a.).

SAFCEI:lla on lukuisia projekteja, jotka keskittyvät ympäristölliseen oikeudenmukaisuuteen,

kuten ilmastomuutokseen, uusiutuvaan energiaan, eläinten hyvinvointiin sekä energian ja veden käyttöön. Projektien avulla järjestö pyrkii sekä lisäämään yleistä tietoisuutta ympäristöstä että tiedottamaan luonnonvarojen kestävästä käytöstä. Järjestön projektien tavoitteena on tuoda ympäristöystävällisyys paikallisten ihmisten arkeen esimerkiksi kannustamalla kestävään veden ja sähkön käyttöön. Lisäksi ne pyrkivät edistämään ympäristöystävällisten materiaalien käyttöä esimerkiksi ruumisarkuissa. SAFCEI:n projektit keskittyvät kolmeen osa-alueeseen: paikalliseen yhteisöön, uskonnollisten johtajien koulutukseen ja yleiseen vaikuttamistyöhön (SAFCEI, päiväämätön a., c. ja d.).

Ensinnäkin SAFCEI toimii paikallisen yhteisön tasolla. Yksi järjestön vahvuuksista on se, että se pystyy hyödyntämään uskonnollisten yhteisöjen olemassa olevia rakenteita ympäristötietoisuuden lisäämiseksi. SAFCEI tiedostaa, että paikallisella yhteisöllä on tärkeä rooli ympäristöön liittyvien mielipiteiden muuttamisessa. Tämän vuoksi järjestö pyrkii osallistamaan paikalliset ihmiset niin kutsuttujen ekoseurakuntien avulla. Ekoseurakunnat pyrkivät ympäristötietoisuuden lisäämiseen ja ympäristökasvatukseen ruohonjuuritasolla. Tämä toiminta tukee myös SAFCEI:n mottoa ”ajattele globaalisti, toimi paikallisesti”. Motto perustuu ajatukseen, että elämä on yksi ja yhtenäinen kokonaisuus, jossa on monia eri ulottuvuuksia; paikallisen yhteisön toimilla voi olla globaaleja seurauksia (SAFCEI, päiväämätön b.).

Moton perusteella voidaan ajatella, että kaikki maailman ihmiset ovat yhtä suurta perhettä. Tietyissä yhteisöissä elävät ihmiset ovat vastuussa toisissa yhteisöissä eläville ihmisille. He ymmärtävät, että mikä vaikuttaa heihin nyt, vaikuttaa vääjäämättä muihin ihmisiin tulevaisuudessa. Ajatus perustuu vastavuoroisuuteen ja molemminpuoliseen vastuuntuntoon. Tämä näkemys pyrkii vähentämään ihmisten itsekyyttä sekä koko maailman kansalle kuuluvien

luonnonvarojen hyväksikäyttöä. SAFCEI kuvaa ekoseurakuntien olevan ”paikallisia uskonnollisia yhteisöjä, jotka sitoutuvat elämään sovussa ja ympäristöystävällisesti pyhiä tekstejä ja uskonnollisia perinteitä seuraten” (SAFCEI, päiväämätön b.). Ekoseurakuntien tavoitteena on istuttaa ihmisten mieleen ajatus yhteenkuuluvuudesta ja yhteisen päämäärän saavuttamisesta; ihmisten halutaan elävän sovussa ympäristön kanssa ja välttävän itsekkyyttä. Lisäksi ekoseurakuntiin kuuluu ajatus ”ekohenkisyydestä”, jonka tavoitteena on saada ihmiset kunnioittamaan luontoa Jumalalta saatuna lahjana.

Toiseksi SAFCEI:llä on myös projekteja, jotka keskittyvät uskonnollisten yhteisöjen johtajien koulutukseen ja pyrkivät lisäämään heidän ymmärrystään luomakunnan varjelemisesta. Tämä on tärkeää, sillä uskonnollisilla johtajilla on tärkeä rooli eteläafrikkalaisissa yhteisöissä. ”SAFCEI uskoo, että uskovoilla ihmisillä on sekä moraalinen velvollisuus että erityinen tilaisuus puhua sosio-ekologisista epäoikeudenmukaisuuksista, joita afrikkalaiset kohtaavat” (SAFCEI 2015a, SAFCEI päiväämätön, e.). Järjestön mukaan ihmisiä yhdistävät ympäristölliset moraaliset arvot ja periaatteet ovat merkittävämpiä kuin uskontojen opilliset tai tunnustukselliset erot. Tämän vuoksi SAFCEI:n toiminta yhdistää eri uskontokuntia. SAFCEI on järjestänyt työpajoja Etelä-Afrikassa, Sambiassa ja Zimbabwessa vuodesta 2014 lähtien (SAFCEI 2015a, SAFCEI, päiväämätön d.). Järjestön visio vaikuttamistyöstä on seuraava:

Hallitusta tulee haastaa muistuttamalla, että hallituksen tulee toimia sellaisten periaatteiden ja arvojen pohjalta, jotka suojelevat maapallon ekosysteemiä mukaan lukien ihmiskuntaa. Lisäksi hallitusta tulee rohkaista pääsemään yli muutosten pelosta ja kannustaa suosimaan edistyksellisiä toimintatapoja. (SAFCEI 2015a.)

Jos visiota tarkastellaan teologisesta näkökulmasta, huomataan, että SAFCEI näkee lähetystehtävänäään muistuttaa maan hallitusta sen tehtävästä kestävästä kehityksen hyväksi. SAFCEI:n mukaan juuri hallituksella on merkittävä rooli kestävästä kehityksen edistämiseksi. Vielä tärkeämpänä SAFCEI kuitenkin pitää tavallisten ihmisten roolia kestävästä kehityksen saavuttamisessa. Juuri tästä syystä järjestö tukee ”uskonnollisten yhteisöjen paikallisia toimia, jotka edistävät luontoa suojelevaa elämäntapaa” (SAFCEI 2015a). Toisin sanoen SAFCEI:n mukaan tavallisiin ihmisiin keskittyvät projektit ovat tärkeitä kestävästä kehityksen edistämiseksi.

Kolmanneksi SAFCEI:n projektit keskittyvät vaikuttamistyöhön. Esimerkiksi vuonna 2014 järjestö huolestui Etelä-Afrikan energiapolitiikan tulevaisuudesta. Vaikutti siltä, että energiapolitiikasta keskusteltiin suljettujen ovien takana pitkälti ulkomaalaisten yritysten intressien pohjalta. Niinpä järjestö pyysi nähtäväkseen luottamuksellista tietoa hallituksen ydinenergiasopimuksesta julkisuusasetukseen perustuen (Promotion of Access to Information Act, PAIA) (SAFCEI 2016). Maan hallitus kuitenkin kielsi kyseisen sopimuksen olemassaolon ja totesi, ettei sillä ”ollut tietoa mistään allekirjoitetusta sopimuksesta” (SAFCEI 2015b). Lokakuussa 2015 SAFCEI ja Earthlife Africa (ELA) (SAFCEI 2016) nostivat kanteen energiaministeriötä, hallitusta ja presidentti Jacob Zumaa vastaan. Haaste koski ydinenergian hankintaprosessiin liittyviä epäkohtia (SAFCEI 2016). SAFCEI:n ja ELA:n haasteen mukaan hallitus ”ei seurannut laillista menettelytapaa hankintaprosessissa eikä se myöskään onnistunut täyttämään perustuslain vaatimuksia reilusta, oikeudenmukaisesta, läpinäkyvästä, kilpailukykyisestä ja kustannustehokkaasta prosessista”. Ensimmäinen oikeuskäsittely oli joulukuussa 2016 Kapkaupungissa (SAFCEI 2016).

Oikeuskäsittelyn jatkuessa SAFCEI ja ELA saivat myös muiden organisaatioiden,

kuten Right2Know ja Green Anglicans, tuen (SAFCEI 2016). Hallituksen ydinenergian hankintaprosessi todettiin Kapkaupungin tuomioistuimessa ”laittomaksi ja perustuslain vastaiseksi, ja tämän vuoksi hylättäväksi”. Tuomioistuimen mukaan hallitus oli ”rikkonut läpinäkyvän ja vastuuvollisen hallituksen edellytyksiä” (SAFCEI 2017a). Päätös tehtiin Etelä-Afrikan Vapauden päivän aattona, Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuuden muistopäivänä huhtikuussa 2017.

SAFCEI näyttää olevan sitoutunut pitkäaikaiseen taisteluun hallituksen kanssa. Se ylläpiti moraalisia ja eettisiä arvoja, jotka ovat Etelä-Afrikan perustuslain perustana samalla estäen hallituksen salaisen ja laittoman ydinenergiasopimuksen. Tuomioistuimen päätöksellä SAFCEI voitti hallituksen, ja tätä päätöstä on pidetty yhtenä järjestön hienoimmista saavutuksista. Verkkosivuilla julkaistussa videossa voikin nähdä järjestön jäsenten juhlihan ja riemuitsevan tästä suuresta voitosta.

Lopuksi

Tämän artikkelin alussa pohdin, onko uskontojen perinteissä sellaisia eettisiä tai moraalisia arvoja, jotka liittyvät ympäristöön. On selvää, että vastaus kysymykseen on myönteinen. Artikkelin ja siinä lainattujen tutkijoiden mukaan uskonnoilla on tärkeä rooli ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Tämä johtuu erityisesti uskontojen opeista ja moraalista arvoista. Artikkelini pyrki erityisesti korostamaan eri uskonnollisten ryhmien ja johtajien vastauksia ympäristökriisiin. Artikkelissa on myös noussut esiin se, että luomakunnan varjeleminen on koko maailmaa koskettava asia, jolla voi olla eettisiä seurauksia. Artikkelini toi esille, kuinka uskonnollistaustaiset järjestöt tekevät yhteistyötä muiden

järjestöjen kanssa ympäri maailmaa eroavista näkemyksistä huolimatta. Koska luomakunnan varjelemiseen liittyy monia ulottuvuuksia, se vaatii eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Kansalais- ja ympäristöjärjestöjen on syytä työskennellä yhteistyössä uskonnollisten yhteisöjen kanssa. Ympäristökriisin pysäyttäminen ei onnistu ilman uskonnollistaustaisten järjestöjen osallistumista, sillä uskonnollistaustaiset järjestöt ylläpitävät perinteitä ja arvoja, jotka edistävät luonnon tasapainoa. Uskonnollistaustaisten järjestöjen vaikutusvaltaisen julkisen roolin vuoksi on tärkeää, etteivät poliitikot ja muut päätöksentekijät unohda näiden järjestöjen merkitystä.

Lähteet

Bedford-Strohm, H. (2011). *Public Theology of Ecology and Civil Society*. Teoksessa: C. Deane-Drummond ja H. Bedford-Strohm, toim., *Religion and Ecology in the Public Sphere*. New York: T & T Clarke International, ss. 39–56.

Boff, L. (1995). *Ecology and Liberation*. New York: ORBIS.

Brown N. J. (1990). *We Appeal To You*. The United Nations Environment Programme calls for assistance from the world's religious and spiritual leaders. Context Institute. <https://www.context.org/iclib/ic24/brown/> (katsottu 24.7.2018).

Church Care (päiväämätön, a.). *Shrinking the Footprint*. <http://www.churchcare.co.uk/shrinking-the-footprint> (katsottu 23.9.2018).

Church Care (päiväämätön, b.). *About ChurchCare*. http://www.churchcare.co.uk/pdf_view.php?id=255 (katsottu 23.9.2018).

Claassens, L.M.J. (2011). *Sabbath Reconsidered: Human Dignity and the Fourth Commandment*. *Scriptura* 106, ss. 71–80.

Deane-Drummond, C. (2011). *Public Theology as Contested Ground: Arguments for Climate Justice*. Teoksessa: C. Deane Drummond ja H. Bedford-Strohm, toim., *Religion and Ecology in the Public Sphere*. New York: T & T Clarke International, ss. 189–207.

Deane-Drummond, C. ja Bedford-Strohm, H. (2011). *Introduction*. Teoksessa: C. Deane-Drummond ja H. Bedford-Strohm, toim., *Religion and Ecology in the Public Sphere*. New York: T & T Clark International, ss. 1–14.

Golo, K. B-W. (2012). *Redeemed from the Earth? Environmental Change and Salvation Theology in African Christianity*. *Scriptura*, 111, ss. 348–361.

Gore, A. (1992). *Earth in the Balance: Ecology and the Human Spirit*. Boston: Houghton Mifflin.

Habermas, J. (2001). *Glauben und Wissen*. Frankfurt: Suhrkamp.

Hessel, D. (1996). *Theology for Earth Community*. ORBIS: NY.

Hope A. ja Jones, R. C. (2014). *The impact of religious faith on attitudes to environmental issues and Carbon Capture and Storage (CCS) technologies: A mixed methods study*. *Technology in Society*, 38, ss. 48–59.

Irawan, B. (2016). *Environmental Protection from the Perspectives of Sufi, Indonesian and United Kingdom Environmentalists*. *Heritage of Nusantara, International Journal of Religious Literature and Heritage*, 5(2), ss. 230–261.

Paavi Benedictus XVI. (2009). *Caritas in Veritate*. <http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20090629_caritas-in-veritate.html> (katsottu 24.7.2018).

SAFCEI (2015a). *Annual Report*. <http://safcei.org/wp-content/uploads/2017/09/2015-SAFCEI-Annual-Report.pdf> (katsottu 24.7.2018).

SAFCEI, (2015b). *Appeal to minister over doe's refusal to reveal nuclear secrets*. <http://www.safcei.ninjadesign.co.za/appeal-minister-refusal-reveal-nuclear-secrets/> (katsottu 24.7.2018).

SAFCEI (2016). SAFCEI and Elajhb's Nuclear Campaign and Court Case. 2018.
<https://safcei.org/safcei-ela-jhbs-nuclear-campaign-and-court-case/> (katsottu 24.7.2018).

SAFCEI (2017a). Civil society uniting against the nuclear deal.
<http://safcei.org/civil-society-uniting-against-nuclear-deal/> (katsottu 24.7.2018).

SAFCEI (2017b). SAFCEI & Earthlife Africa Jhb Nuclear Court Victory.
https://www.youtube.com/results?search_query=SAFCEI+celebrating+court+ruling (katsottu 24.7.2018).

SAFCEI (päiväämätön a.) Who we are. <http://safcei.org/who-we-are/about/> (katsottu 24.7.2018).

SAFCEI (päiväämätön b.) Be Come an Eco-Congregation. <http://safcei.org/wp-content/uploads/2014/01/SAFCEI_Eco-congregations_brochure_and_registration_FILLABLE.pdf> (katsottu 24.7.2018).

SAFCEI (päiväämätön c.) Energy and climate change.
<http://safcei.org/what-we-do/energy-climate/> (katsottu 24.7.2018).

SAFCEI (päiväämätön d.) Faith leader advocacy training.
<http://safcei.org/what-we-do/fleet/> (katsottu 24.7.2018).

SAFCEI (päiväämätön e.) Apply now to join the second round of fleet.
<http://safcei.org/apply-for-second-round-of-fleet/> (katsottu 24.7.2018).

Schweiker, W. (2004). *Theological Ethics and Global Dynamics*. Oxford: Blackwell Publishing.

Storarr, W. (2007). A Kairos Moment for Public Theology. *International Journal of Public Theology* 1(20), ss. 5–25.

Timm, R. E. (1994). *The Ecological Fall Out of Islamic Creation Theology*.
Teoksessa: M. E. Tucker ja J. A. Grim, toim., *Worldviews and Ecology, Religion, Philosophy and the Environment*. New York: ORBI, ss. 83–95.

Ruokaturvaa parantamassa Pohjois-Koreassa

Pasi Pitkänen

Kuva: Pasi Pitkänen / Fida

Nykyaikaiset perunavarastot ovat vähentäneet siemenperunan talvihävikin muutamaa prosenttiin Pohjois-Koreassa.

Fida on saanut olla mukana Pohjois-Korean työssä tavalla ja toisella jo lähes 20 vuoden ajan. Avustustoiminnan jälkeen varsinainen ohjelmaperusteinen hanketoiminta alkoi vuonna 2001 maatalous- eli perunaprojekteilta. Muutama vuosi myöhemmin aloitettiin lisäksi aluesairaalahanke ja sen jälkeen mukana oli useita vuosia myös lasten hammashoittoon ja suun terveyteen liittynyt hanke sekä

kyläklinikkahanke. Hankkeita on toteutettu useissa lääneissä eri puolilla maata. Tuoreimman YK:n julkaisun (Needs and Priorities 2018 DPRK) mukaan Pohjois-Koreassa 10,3 miljoonaa ihmistä kärsii aliravitsemuksesta. Noin 25-miljoonaisesta kansasta se on 41 prosenttia. Pohjois-Korean pinta-alasta valtaosa on vuoristoa, ja vain 17 prosenttia maa-alasta soveltuu hyvin viljelyyn. Lähes jokavuotiset

sään ääri-ilmiöt, kuten rankkasateet ja kuivuus, aiheuttavat haasteita ruoantuotannolle.

Kahta siemenperunahanketta, joista toinen pääosin Suomen ulkoministeriön rahoittama ja toinen pääosin Euroopan Unionin rahoittama, toteutetaan tällä hetkellä Kangwonin läänissä maan itäosassa. Hankkeita toteutetaan Korean maatalousakatemian kanssa neljässä eri piirikunnassa yhteensä kymmenellä yhteistyömaatilalla. Miksi sitten perunaa Pohjois-Koreassa? Perunan on todettu olevan ruokaturvan parantamisessa yksi parhaita viljelykasveja. Se menestyy myös vuoristoisilla alueilla, kuivissa olosuhteissa ja kestää hyvin kylmää. Perunan sato valmistuu ruokaturvan parantamisen kannalta otolliseen aikaan heinäkuussa, kun pääsadot riisi ja maissi valmistuvat vasta lokakuussa. Suomalainen osaaminen perunanviljelyssä on maailmanluokkaa. Pohjois-Korean kontekstissa yhtenä keskeisenä haasteena on ollut siemenperunan laatu ja perunan varastointi. Perunasadosta on talvisin tuhoutunut jopa 35–50 prosenttia, joskus lähes koko sato, puutteellisten säilytystilojen johdosta.

Yksi ulkoministeriön rahoittaman hankkeen kohteista on Pubang-rin maatila Muchonin piirikunnan vuoristoalueella maan itäosassa. Pitkälti omavarainen maatila sijaitsee melko vaikeakulkuisen vuoristotien takana noin 50 kilometriä läänin pääkaupungista Wonsanista. Isolla kuorma-autolla maatilalle ei voida tuoda tavaraa, vaan loppumatka on tehtävä pienemmillä ajoneuvoilla. Parasta onkin, jos käytössä on maastoauto.

Maatila ei voi verrata suomalaiseseen maatilaan, enemmänkin on kyse maaseutukylästä maanviljelysalueiden ympärillä. Pubang-rin yhteistyömaatilan alueella asuu kaikkiaan 1 567 asukasta, joista alle 17-vuotiaita lapsia on 421. Yhteisössä on siis asukkaita saman verran kuin pienimmissä maaseutukunnissa Suomessa.

Virusvapaata siemenperunaa valmiina seuraavaan istutukseen Pubang-Ri maatilalla Muchonin piirikunnassa.

Fida teki alustavat tunnustelut maatilalle vuonna 2016 ja aloitti yhteistyön tilan kanssa varsinaisesti vuonna 2017. Tavoitteena on parantaa koko Muchonin vuoristoalueen asukkaiden ruokaturvaa vahvistamalla osaamista ja kapasiteettia siemenperunantuotannossa. Alueella on kaikkiaan 16 maatilaa tai ”maaseutukylää”, joista Pubang-ri on siis yksi. Tavoitteena on luoda maatilasta perunanviljelyn mallitila alueen muille tiloille.

Pubang-rin maatilan johtajana on noin 60-vuotias toimielias ja iloinen nainen, rouva Jong. Hän johtaa maatilaa tarmokkaasti. Työtä tehdään pitkälti manuaalisesti, koneita ei juuri ole. Kaikkiaan maatilalla on noin 420 hehtaaria viljelystä, laajoja rinneviljelyksiä maissille ja pienemmältä osin perunaa, myös erilaisia vihanneksia kasvatetaan korealaiseen tapaan paljon, kaaleja, erityisesti kiinankaalia, salaatteja, pippureita, tomaattia ja kurkkua. Riisiä ei tämän maatilan alueella kasvateta, koska vuoristoiset olosuhteet eivät ole siihen suotuisat. Sen sijaan vuoristosta kerätään paljon luonnonyrttejä. Ruokaperunan kaksoissatoviljely käynnistyi maatilalla viime syksynä ja tänä vuonna samaa suunnitellaan siemenperunan tuotannolle. Perunan tuotanto oli vuonna 2017 jopa noin 19 tonnia hehtaarilta, mikä on alueen keskiarvotuotantoon nähden kaksinkertainen. Lannoitteet ja hyvälaatuinen

Fidan yhteistyömaatila Munchonin piirikunnassa Pohjois-Koreassa.

virusvapaa siemenperuna parantavat tuotantoa. Siemenperunatuotannolle on aidattu nyt oma alueensa, uusia perunalajikkeita on saatu maatilalle, uutta siemenperunavarastoa suunnitellaan ja maaperälaadun parantamiseksi kestävämmäksi maatilalla kehitetään uuden aikaista kompostointia. Pubang-ri on jo hakenut mallia Sephon piirikunnasta, jossa Fida on työskennellyt myös EU-rahoitteisen ruokaturvahankkeen "Closing the Gap: Community Based Potato Project" avulla viimeiset viisi vuotta viiden yhteistyömaatilalan kanssa. Fida on järjestänyt viime vuosina siemenperunan viljelyyn, perunan jatkojalostukseen ja kompostointiin liittyviä koulutuksia kaikille yhteistyömaatiloille 3–5 kertaa vuodessa. Oppia hakemassa koulutuksissa ja vierailuilla ovat Pubang-rin maatilalta olleet tilanjohtaja ja usein kolmesta viiteen muuta maatilalan keskeistä henkilöä, monet heistäkin naisia. Hyvät opit leviävät!

Rouva Jong on kunnostautunut maatalouspuolen ohella myös lastenkasvatuksessa. Hän on kasvattanut maatilallaan oman perheensä kahden lapsen lisäksi kaikkiaan 27 orpolasta, jotka ovat nyt jo aikuisiässä ja naimisissa. Rouva Jongin saavutuksia arvostetaan paljon. Aktiivinen ote Fidan järjestämissä koulutuksissa ja vierailukäynneillä näkyy ja kuuluu. Syrjäisessä vuoristokylässä ei ole jääty lepäämään laakereilla, vaan ruokaturvan ja ihmisten elintason parantaminen on sydämen asia myös maatilalan johtajalle. Kun Fidan projektityöntekijät tulevat vierailulle maatilalle, pöytään on katettu parhaita paikallisia herkuja: männynsiemenpuuroa, erilaisia kasviksia, ankkua, perunaa eri muodoissaan, hedelmiä ja paikallista teetä. Sydämellisyys näkyy ja kuuluu.

Ja miten kestävää tämä on? Tapa, jolla maatiloja tuetaan, pyritään jo lähtökohdiltaan luomaan kestäväksi. Fida on tukemassa maatiloja alkuun hyvässä kehityksessä, onnistuminen riippuu pitkälti sitoutumisesta. Monissa piirikunnissa on onnistuttu. Perunasta on tullut elintärkeä osa parempaa ruokaturvaa heinäkuun ja loka-kuun välillä ennen vuosittaista maissi- ja riisisaattoa. Ilmakanavilla painovoimaisesti tuulettuvat ja ilman ulkopuolista energiaa toimivat perunavarastot rakennetaan rinteisiin kaivaen, lannoitetuotannossa tuetaan maatilojen omaa työtä oikean kompostin tuottamiseksi, perunan yksinkertaisilla jatkojalostuslaitteistoilla pyritään perunaa jalostamaan myös jauhoksi, jonka säilyvyys kuumen ja kostean kesän yli on parempi. Maatilan väki on aidosti kiinnostunut yhteistyöstä, tilan perunatuotannon kehittämisestä ja suomalaisista ystävästä. Samalla he saavat kuvan ulkomaailmasta, korealaisilla on ystäviä yli maan rajojen. Tästä on hyvä jatkaa, matkaa on vielä tehtävä yhdessä, mutta se on hieno matka upeiden ihmisten kanssa! Onnistumisen edellytykset ovat tämänkin piirikunnan ja yhteistyömaatilalan kohdalla olemassa.

Jätteestä proteiiniruokaa

Tapani Kotisaari

Kehitysmaissa kärsitään yleisesti proteiinien puutteesta. Muutenkin ruoka on usein laadultaan riittämätöntä terveydelle ja lasten hyvälle kasvulle. Sienet sisältävät arvokkaita ravintoaineita, ja niillä voidaan korvata lihaa ja kalaa, joita vain harvoin näkyy köyhien, maalla asuvien ihmisten ruokapöydissä.

Sienten viljely on mahdollista lähes kaikille pienviljelijöille. Osterivinokas ja riisinolkisien kasvatavat hyvin yksinkertaisella alustalla. Olki, heinä, sahanpuru ja lähes kaikki orgaaninen jäte voidaan käyttää niiden kasvualustaksi.

Vuonna 2016 Lähetysseura ja Fida International kouluttivat yhteistyössä Kambodžassa 17 kansalaisjärjestöjen ja kirkkojen työntekijää ja avainviljelijää sieniviljelijöiksi ja sieniviljelyn neuvojiksi. Koulutus jakaantui kahteen intensiivijaksoon ja niiden välillä ohjattuun käytännön työskentelyyn kotona.

Ensimmäisen intensiiviviikon kuluessa kurssilaiset oppivat sieniviljelyn keskeiset asiat laboratoriotyöskentelystä sienten viljelyyn ja niiden prosessointiin. Sitten he palasivat koteihinsa aloittamaan viljelyä. Kuukauden kuluttua kurssin opettajat kävivät tapaamassa jokaista kurssilaisista nähdäkseen heidän edistymisensä ja neuvomassa vaikeimmissa kysymyksissä. Vähän myöhemmin opiskelijat palasivat vielä parin päivän intensiivikurssille. Kaiken aikaa kurssilaiset olivat yhteydessä toisiinsa, vaihtoivat kuulumisia ja kyseivät neuvoja toisiltaan.

Kuva: Ari Kotisaari

Toinen sieniviljelykouluttajista kokeilee kaikki viljelyn vaiheet kotonaan. Kuvassa Tapani Kotisaari, joka käyttää kehittämäänsä minisienikasvihuonetta kotonaan Phnom Penhissä.

Kurssi todellakin tuotti tulosta. Sieniviljely on levinnyt kovasti noiden 17 koulutetun sienineuvojan työn tuloksena. Kun sieniviljely onnistuu oikein hyvin, voidaan saada hetkellistä ylituotantoa. Viljelijöitä opetettiin kuivattamaan maataloustuotteitaan yksinkertaisilla ja halvoilla aurinkokuivureilla, jotta ne säilyvät hyvinä jopa yli vuoden. Moni maaseudun asukas kärsii huonoimpien kuukausien aikana heikosta ravinnosta ja suoranaista nälästä. Kuivatut sienet ovat erinomainen lisä ruokapöytään, ja jos niitä edelleen on liikaa, ne voi myydä hyvällä hinnalla ja käyttää tulot esimerkiksi lasten koulukuluihin.

Kestävä kehitys kristillisen etiikan valossa

Modestus Lukonge

Mitä annettavaa kristillisellä etiikalla on taloudelliselle oikeudenmukaisuudelle ja kestäväälle kehitykselle?

Miten kristillisellä etiikalla voitaisiin edistää vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeuksia?

Miten kristillisellä etiikalla voidaan tukea rauhaa ja sovittelua?

Johdanto

Vuonna 2015 Yhdistyneiden kansakuntien jäsenmaat sopivat globaaleista kestävästä kehityksen tavoitteista. Kehitys viittaa yleisesti ihmisten elämänlaadun parantamiseen resursseja ja verkostoja hyödyntämällä. Kestävään kehitykseen sen sijaan liittyy ajatus köyhyyden poistamisesta ja hyvän elämän takaamisesta kaikille ihmisille sekä luonnonvarojen käyttö niin, että myös tulevat sukupolvet pystyvät tyydyttämään omat tarpeensa (United Nations 2015). Tästä syystä kestävä kehitys korostaa erityisesti sellaisten luonnonvarojen käyttöä, jotka uusiutuvat ihmisten elämän aikana.

Kehitys on vahvasti sidoksissa arvoihin (Holenstein 2005, 23). Emme useinkaan tiedä kehitysprosesseista ja niihin liittyvistä eettisistä kysymyksistä tai arvoista niin paljon kuin luulemme tietävämme (Vernon 2007, 68). Tämän vuoksi on tärkeää, että eettisyys huomioidaan kaikissa kehitykseen liittyvissä keskusteluissa. Siksi myös kestävästä kehityksestä koskevassa keskustelussa olisi huomioitava kirkon eettinen rooli. Kirkoilla ja uskonnollistaustaisilla järjestöillä on kuitenkin edessään haastava tehtävä: millaisen julkisen roolin ne ottavat kestävästä kehityksestä edistämiseksi? Kirkot ovat pitkään tehneet työtä

kehityksen parissa ja niiden rooli on vuosien aikana muuttunut. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa kirkkoilla on ollut tärkeä rooli koulutuksen, sairaaloiden ja maatalouden kehittämisessä siirtomaa-ajoista lähtien. Kirkot jatkoivat toimintaansa alueella myös siirtomaa-ajan jälkeen, itsenäistymisen ja kylmän sodan aikana.

Käsittelen tässä artikkelissa kolmea eri ajatusmallia, joita kirkko on käyttänyt työssään ja suhteissaan tansanialaiseen yhteiskuntaan siirtomaa-ajoista nykyhetkeen. Lisäksi käsittelen kirkon edustamaa etiikkaa ja sen roolia kestävän kehityksen tavoitteiden, taloudellisen oikeudenmukaisuuden ja vähemmistöjen oikeuksien sekä rauhan ja sovinnon edistämisessä.

Kolme ajatusmallia kehityksestä

Kirkoilla on ollut tärkeä rooli Tansanian kehityksessä varhaisista edelläkävijöistä aina itsenäisyyteen ja sen jälkeiseen aikaan. Esimerkiksi monet Tansaniassa olevat koulut ja sairaalat ovat eri kirkkojen perustamia. Näihin lukeutuvat niin katoliset, luterilaiset, anglikaaniset ja adventtikirkot kuin mennoniitat ja myöhemmin helluntailaisetkin (Lema 1976, 37–38; von Sicard 1970, 83–89). Vaikka kirkkojen edistämisen koulutuksen motiveina on saattanut olla käännyttäminen tai siirtomaahallinnon edistäminen, kirkkoilla on ollut aktiivinen rooli Tansanian kehityksessä (Neil 1966, 413; Nyagava 1979, 15; Omari 1976, 13; Wright 1971, 17).

Kirkon edistämisen kehityksen voi Tansaniassa jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäinen on siirtomaa-ajan ajatusmalli, jolla oli sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia Tansaniassa (Neil 1966, 413; Omari 1976, 13). Positiivisena kehityksenä voidaan nähdä se, että lähetystyöntekijät tekivät töitä paikallisen yhteisön kehittämiseksi ja samalla paransivat paikallisten

elinolosuhteita. Negatiivisena puolena sen sijaan oli, että kirkon edustajat toimivat siirtomaavallan edistäjinä esimerkiksi silloin kun lähetysasemia ja lähetystyöntekijöitä käytettiin oikeudenkäytön tarpeisiin (Nyagava 1979, 15; Wright 1971, 15). Kuten esimerkiksi Mwankeja on nostanut esiin, lähetystyöntekijät eivät myöskään pitäneet siirtomaavaltaa lainvastaisena eikä heidän mielestään kristinuskon levittämisen ja siirtomaavallan laajentumiskäytön välillä ollut merkittäviä ristiriitoja (Mwankenja 2008a, 24). Näyttääkin siltä, että siirtomaavaltaan liittyneitä moraalisia kysymyksiä ei pidetty tärkeinä. Lähetystyöntekijät joutuivat ajoittain sulkemaan silmänsä siirtomaahallinnon epäoikeudenmukaisilta menettelytavoilta ja työskentelemään yhteistyössä siirtomaavirkailijoiden kanssa.

Tansanian itsenäistymisen jälkeen kirkon ajatusmalli muuttui. Kirkko ryhtyi kannattamaan ujamaa-politiikkaa eli Tansanian sosialistisen mallin mukaista politiikkaa. Evankelis-luterilainen kirkko kannatti ujamaa-politiikkaa kolmenkymmen vuoden ajan ja yhdisti sen kristillisiin arvoihin (Mwankenja 2008a, 25–27). Kuten Tansanian evankelis-luterilaisen kirkon tapaamisessa vuonna 1968 todettiin, kirkon piirissä valtion ajamaan ujamaa-politiikkaan suhtauduttiin myönteisesti (Mwankenja 2008a, 26).

Kolmas ajatusmalli sai alkunsa uusliberaaliseen markkinatalouteen johtaneesta politiikasta. Uusliberalismi korostaa markkinoiden ylivaltaa (Sandel 2012, 6). Tällä viitataan taloustieteilijöiden ja poliitikkojen käsitykseen siitä, että markkinoilla on kyky säädellä itse itseään. Oletetaan siis, että markkinat pystyvät itse korjaamaan taloudellisiin voittoihin ja tappioihin sekä markkinoiden ulkopuolelle jäämiseen liittyvät ongelmat. On kuitenkin tärkeää muistaa, että markkinat ovat tiukasti kytköksissä poliittiseen valtaan ja siksi yhtä lailla alttiina korruptiolle (Cockroft 2012, 2–3; Goodchild 2009, 31–36, 67; Lukonge 2017, 50–53). Tansanian evankelis-luterilainen kirkko on vastannut

markkinoiden ylivaltaan korostamalla, että uusliberaaleja menettelytapoja tulee muuttaa: ”Mitä tulee vapaisiin markkinoihin, me piispat olemme huomanneet, että vapaakauppa ei ole auttanut ihmisiä vaan lisännyt heidän taloudellista taakkaansa...” (Evangelical Lutheran Church in Tanzania 1994).

Tansanian luterilainen kirkko esitti kriittisen kantansa vapaakauppaan jo ennen kuin Maailman kauppajärjestö (WTO) perustettiin vuonna 1995. Pitkien neuvotteluiden seurauksena WTO:n perustamisen jälkeen vapaakauppa on saanut nykyisen muotonsa; WTO:n tehtävä on asettaa ja valvoa vapaakauppaa koskevia sääntöjä (Held ja McGrew 2007, 81). Nykyisessä muodossaan vapaakauppaa vahvistetaan keinoilla, joita on syytetty epäluotettaviksi ja kaikista vaikutusvaltaisimpia tahoja hyödyttäväksi (Jawara ja Kwa 2004, xii, 99). Tämän seurauksena WTO:ta on vaadittu muokkaamaan taloudellista päätöksentekojärjestelmää demokraattisemmaksi (Buckman 2005, 233–255). Tämä huoli heijastuu myös WTO:n omien verkkosivujen julkaisuissa (World Trade Organization 2006).

Ennen vuosituhannen vaihdetta esiin nousi lukuisia globaaleja kysymyksiä ja huolenaiheita, kuten kestävä kehitys, ilmaston lämpeneminen, demokratia sekä vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeudet. Lisäksi huolenaiheena ovat korruptoituneiden ja laitonta kauppaa käyvien toimijoiden investoinnit, jotka aiheuttavat ympäristöuhkia. (Rose-Ackerman ja Paflika 2016, 33, 34, 105). Toisaalta myös yritysmaailma ja globaalit lainajärjestelmät aiheuttavat paineita hallitusten toimijoille ja lainsäätäjille sekä uhkaavat ympäristöä (Scholte 2005, 286; Duchrow ja Hinkelammert 2004, 90; Cockroft ja Wegener 2017, 54–56). Käsittelen seuraavaksi kristillisten arvojen merkitystä kestäväälle kehitykselle, erityisesti taloudelliselle oikeudenmukaisuudelle, vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeuksille sekä rauhalle ja sovittelulle.

Kristillinen etiikka, taloudellinen oikeudenmukaisuus ja kestävä kehitys

Kehitys on tiukasti sidoksissa omaisuuteen, sillä kehitys luo omaisuutta ja muuta varallisuutta. Toisin sanoen, kun luomme kehitystä, luomme samalla joko yksityistä tai julkista omaisuutta. Omaisuuden luominen luo toisinaan myös kitkaa kilpailevien yhteiskuntaluokkien välille (Duchrow ja Hinkelammert 2004, 50). Kristilliset eettiset perinteet, jotka käsittelevät kehitystä, keskittyvät yleensä siihen, kuinka omistamme ja käytämme omaisuutta. Kristillisen käsityksen mukaan kaiken, mitä omistamme, on tarkoitus kunnioittaa Jumalaa joko omassa käytössämme, palvellessamme Jumalaa tai palvellessamme muita ihmisiä.

Kuten edellä toin esille, tämänhetkinen globaali talousjärjestelmä perustuu markkinoiden ylivaltaan ja itsesäätelyyn. Tämän mallin mukaan kaupankäyntiä tulee edistää minimoimalla sääntöstyä ja verotusta. Uusliberalismista on tullut yleisesti käytetty talousmalli, jota myös WTO toiminnallaan edistää (WTO 2006). Tuloksena on ollut sellaisen talouspolitiikan käyttöönotto, joka edellyttää kaupan, maatalouden, ihmisten, investointien ja henkisen omaisuuden mahdollisimman vähäistä säätelyä.

Uusliberaali talousmalli on kuitenkin saanut osakseen paljon kritiikkiä, sillä se ei huomioi paikallisia erityispiirteitä eikä kehitysmaiden oikeudenmukaista kohtelua. Lisäksi talousmallia on kritisoitu siitä, että se köyhdyttää paikallista väestöä entisestään (Duchrow ja Hinkelammert 2004, 90–95; Scholte 2005, 14, 29, 83; Rose-Ackerman ja Paflika 2016, 5). Toisin sanoen nykyinen talouspolitiikka pyrkii kansalliseen ja kansainväliseen taloudelliseen kehitykseen kiinnittämättä huomiota taloudelliseen oikeudenmukaisuuteen, sosiaaliin arvoihin, kulttuuriin normeihin ja paikallisiin yhteisöihin. Tämän

talouspolitiikan harjoittaminen on johtanut ”minimaaliseen hallintoon”, joka vähentää yhteiskunnan heikoimpien suojelua. Kristillisen etiikan avulla on mahdollista lisätä tietoisuutta talouspolitiikan epäkohdista ja suojella vähemmistöryhmiä, alkuperäiskansoja ja muita ihmisiä, joilla on vähäiset mahdollisuudet kerryttää omaisuutta tai hankkia koulutus. Esittelen seuraavaksi mahdollisia eettisiä lähestymistapoja, jotka perustuvat kristinuskon opetuksiin. Nämä lähestymistavat eivät suinkaan ole vastaus kaikkiin kestävä kehityksen ongelmiin, mutta havainnollistavat, mitä kristillinen etiikka voi antaa kestävälle kehitykselle. Keskityn erityisesti kolmeen aiheeseen: vähemmistöryhmien ja alkuperäiskansojen oikeuksiin, kirkon työhön kestävä kehityksen puolesta sekä rauhaan ja sovitteluun.

Vähemmistöryhmien ja alkuperäiskansojen oikeudet

Globalisaation nimissä edistetty vapaakauppa perustuu vahvasti ihmisten, pääoman ja hyödykkeiden vaivattomaan liikkumiseen sekä ihmisten väliseen sähköiseen yhteydenpitoon (Held ja McGrew 2007, 21). Globalisaatiolla voidaankin nähdä olevan poliittisia, taloudellisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia (Mwankenja 2008b, 20–30). Globalisaation ja vapaakaupan tavoitteena on saavuttaa vahvimpien ja vaikutusvaltaimpien valtioiden määrittelemä taloudellinen kehitys ja poliittiset ihanteet. Vähemmistöryhmien ja alkuperäiskansojen voi kuitenkin olla vaikeaa saada ääntään kuuluville.

Koska vähemmistöryhmät muodostavat usein vain murto-osan väestöstä, on enemmistön helppo sivuuttaa näiden ryhmien rooli päätöksenteossa sekä resurssien ja etuuksien jaossa. Tällaisilla ryhmillä on usein myös vaara joutua kokonaan lainsäädännön,

turvallisuuskysymyksien ja kehitysprojektien ulkopuolelle. Tämän lisäksi ryhmien uskonnolliset ja kulttuuriset oikeudet saatetaan unohtaa. Tästä ajankohtaisena esimerkkinä ovat Myanmarin rohingya-muslimit. Alkuperäisyhteisöt ovat yhteisöjä, jotka ovat säilyttäneet kulttuurinsa ja elämäntapansa koskemattomana tai lähes koskemattomana jopa sen jälkeen, kun he ovat olleet vuorovaikutuksessa yhteisön ulkopuolisten ihmisten kanssa. Tansanian alueella elävä maasai-paimentolaiskansa ja hadza-metsästäjä-keräilijäkansa ovat hyviä esimerkkejä alkuperäisyhteisöjen säilymisestä globalisaation aikakaudella. Kirkon eettisillä periaatteilla voi olla annettavaa, jos vähemmistö- ja alkuperäisryhmien edut halutaan ottaa kehityskysymyksissä paremmin huomioon.

Väitän, että yhteiskunnallisia ongelmia ratkaistaessa liian yleisluontoiset lähestymistavat voivat johtaa moraalisiin haasteisiin. Kuten Held ja McGrew (1987, 21) esittävät, yleisluontoiset lähestymistavat eivät kiinnitä tarpeeksi huomiota alueiden ainutlaatuisuuteen ja erityispiirteisiin. Moraaliset haasteet liittyvät erityisesti siihen, että alkuperäiskansojen ja vähemmistöryhmien identiteetit, taloudelliset oikeudet ja sosiaaliset rakenteet saatetaan sivuuttaa, kun ajetaan niin kutsuttuja oikeanlaisia poliittisia ja taloudellisia rakenteita sekä globaalia kulttuuria. On tunnustettu tosiasia, että maailma on täynnä taloudellista epäoikeudenmukaisuutta (Buckman 2005, 134–139; Held ja McGrew 2007, 119; UN 2015). Globalisaatio lisää riskiä, ettei tähän taloudelliseen epäoikeudenmukaisuuteen puututa. Väitänkin, että vähemmistöryhmien ja alkuperäiskansojen oikeudet eivät ole saaneet ansaitsemaansa huomiota. Oikeudet tullaan todennäköisesti sivuuttamaan myös jatkossa, ellemmme muokkaa moraalisia periaatteita, poliittista toimintaa ja lainsäädäntöä paremmaksi. Jos haluamme puuttua näihin epäoikeudenmukaisuuksiin, meidän tulee edistää kestävä kehitystä ja varmistaa, että

vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeudet, toiveet, kulttuurit ja arvot otetaan huomioon. Kestävän kehityksen on kuljettava käsi kädessä vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeuksien kanssa.

Globalisaation kannattajat edistävät ajatusta "maailmankylästä" eli näkemystä siitä, että maailma on kutistunut yhdeksi suureksi kyläksi kehittyneen teknologian myötä. On kuitenkin kyseenalaista, onko "maailmankylää" edes olemassa. Perinteisissä kylissä kaikki tuntevat toisensa ja yksilöiden huolet nähdään koko kylän yhteisinä huolina; kenelläkään ei ole lupaa ostaa tai myydä kylän yhteisiä resursseja, kuten vettä, metsää ja viljelykelpoista maata kenellekään ulkopuoliselle sijoittajalle. Kukaan kyläläisistä ei myöskään häätä muita yhteisön jäseniä pois kylästä, jotta saataisiin tilaa sijoittajan liiketoiminnalle. Tämän lisäksi keneltäkään kylän asukkaalta ei kielletä kylän yhteisten resurssien käyttöä (Lukonge 2017, 176). Kaikki kyläläiset ovat naapureita keskenään ja tukevat toisiaan. Afrikkalaisissa ja aasialaisissa maaseutuyhteisöissä tällaista tilannetta pidetään ihanteellisena. Vaikka ihmisten keskinäinen yhteydenpito on lisääntynyt modernissa maailmassa, ihmiset ovat vieraantuneet toisistaan. Tämän seurauksena muiden ihmisten kanssa sovussa eläminen voi osoittautua haastavammaksi kuin ennen. Ongelmia voi muodostua jopa naapuruston sisällä:

...emme enää elä yhteiskunnissa, joissa on helppo erottaa ne, jotka ovat "tulleet tänään ja viipyvät huomiseen". Myöskään etnisyys tai muut erilaisuuden merkit eivät enää välttämättä määritä sitä, kuka ei kuulu yhteisöön. Näistä syistä johtuen vierauden globalisaatio merkitsee muutosta siinä, mihin kiinnitämme huomiota. Vieraan ihmisen ulkoisen olemuksen sijaan pohdimme vierauden muita yhteiskunnallista ehtoja. (Rumford 2013, 6.)

Olen samaa mieltä Rumfordin kanssa siitä, että vierauden tunnetta voi esiintyä myös niiden keskuudessa, jotka asuvat lähellä toisiaan. Kun ajatusta soveltaa kehitysyhteistyöhön, vierauden tunnetta esiintyy erityisesti silloin, kun kehityspyrkimykset eivät ota huomioon paikallisia olosuhteita, sääntöjä ja arvoja. Vierauden tunteesta voidaan päästä yli siten, että asetetaan kaikille yhteisiä taloudellisia tavoitteita, jotka huomioivat kaikki yhteiskunnan luokat. Myös kestävän kehityksen tulee kiinnittää huomiota paikallisiin olosuhteisiin ja moraaliin arvoihin. Seuraavaksi esittelen kolme kristilliseen näkökulmaan perustuvaa eettistä ohjetta, joita voi soveltaa kestävän kehityksen toteuttamisessa. Näitä eettisiä ohjeita ovat lähimmäisenrakkaus, veljeni vartijan periaate ja kultainen sääntö.

Kirkon eettiset periaatteet, vähemmistöt ja kestävä kehitys

Ensimmäinen periaatteista löytyy Luukkaan evankeliumista, jossa on kuvattu Jeesuksen opetuksia. Kyseessä on lähimmäisenrakkauden periaate, jota kutsutaan myös laupiaan samarialaisen periaatteeksi. Jos periaatetta sovelletaan ajatukseen kestävästä kehityksestä, tulee kehitys nähdä kaikkien ihmisten yhteisenä tavoitteena, riippumatta ihmisten välisistä maantieteellisistä, kulttuurisista tai taloudellisista eroavaisuuksista. Vaikka juutalainen, jota samarialainen auttoi, halveksi häntä, samarialainen ei välittänyt siitä vaan halusi pelastaa juutalaisen hengen. Samaan tapaan kristillisen etiikan avulla voidaan edistää kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista. Ihmiskunta tulisi mieltää yhtenä globaalina yhteisönä, jossa ihmiset ovat toistensa naapureita eroavaisuuksista ja välimatkoista huolimatta. Vastaavanlainen ajatus lähimmäisenrakkaudesta esiintyy myös useissa muissa uskonnoissa kuten

islamissa, buddhalaisuudessa, hindulaisuudessa, sikhiläisyydessä ja jainalaisuudessa. Tämänkaltaiset yhteneväisyydet eri uskontokuntien opetuksissa luovat kosketuspintaa ekumeeniselle toiminnalle kestävän kehityksen haasteiden edessä.

Lähimmäisenrakkauteen nojaten ihmisten tulisi nähdä muut ihmiset naapureinaan riippumatta heidän välisistään kulttuurisista, maantieteellisistä, taloudellisista, tiedollisista ja etnisistä eroista. Ihmisten tulisi muodostaa yhteisöjä, jotka pyrkivät muuttamaan globaalia maailmanjärjestystä tasa-arvoisemmaksi (Msafiri 2008, 2). Toisin sanoen huolehtivat yhteisöt kannustaisivat pohtimaan uusia ja kestäviä lähestymistapoja, jotka takaisivat sen, että yhteisöt tukisivat ja auttaisivat toisiaan selviytymään. Tämä puolestaan johtaisi uuteen ajatusmalliin, joka yhdistäisi ihmiskunnan.

Toinen kristinuskossa esiintyvä periaate liittyy kertomukseen veljeni vartijasta. Kristillinen etiikka kehottaakin meitä olemaan toistemme vartijoita. Velvoite tulee esille ensimmäisessä Mooseksen kirjassa, kun veljensä tappanut Kain kysyy: "Olenko minä veljeni vartija?" Kristillisen etiikan vastaus Kainin esittämään kysymykseen on myönteinen, sillä kaikille vaikeassa asemassa oleville tulee tarjota apua. Kehittyneiden maiden hallitukset ja sijoittajat globaalissa pohjoisessa voisivat kysyä itseltään tämän saman kysymyksen: "Olenko minä globaalin etelän kehittyvien maiden vartija" tai "Olenko minä tämän alkupe räiskansan vartija? Eikö työni ole vain tehdä voittoa ja poistua alueelta?" Ihmiskunnan yhteisen suunnan löytäminen on tärkeää, sillä ilman sitä ihmiset unohtavat solidaarisuuden ja päätyvät kilpailemaan luonnonvaroista ja omaisuudesta.

Veljeni vartijan periaate kehottaa meitä kaikkia toimimaan eettisesti toisiamme kohtaan. Meidän tulee olla toistemme vartijoita, jotta voimme saavuttaa kestävän kehityksen. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat eroavaisuudet tuotantoa koskevan lainsäädännön noudattamisessa. Kehittyneissä maissa on tarkka lainsäädäntö,

joka koskee sijoittamista, tuotantoprosesseja, työntekijöiden oikeuksia, ympäristön suojelua ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä. Näitä sääntöjä noudatetaan usein tiukasti ja sääntöjen rikkojia rangaistaan. Vaikka kehitysmaissa onkin vastaavanlainen lainsäädäntö, lakeja seurataan harvoin yhtä tarkasti. Tämä johtuu usein korruptiosta ja kehittyneiden maiden suuryhtiöiden painostuksesta.

Voi siis väittää, että olemme kaikki "veljemme vartijoita", sillä selvittääksemme globaalissa maailmassa meidän tulee toimia yhdessä. Sen sijaan että kilpailemme toisiamme vastaan, meidän tulee kiinnostua aidosti toistemme kohdaloista, saavutuksista ja kärsimyksistä. Menneisyys on kuitenkin näyttänyt ihmisten toimivan toisin. Esimerkkinä tästä voimme käyttää Tansaniaa, jossa epäluottamus on varjostanut sekä paikallisten yhteisöjen keskinäisiä välejä että yhteisöjen ja sijoittajien välejä kaupan vapautumisen jälkeisillä 1990- ja 2000-luvuilla. Asiat eivät ole paljoakaan muuttuneet niistä ajoista. Epäluottamuksen juuret juontavat vapaakaupasta ja ulkomaalaisten sijoittajien kyseenalaisesta toiminnasta Tansanian kaivosteollisuudessa. Paikallisten kokemusten ja hallituksen tietokantojen mukaan 1990- ja 2000-luvuilla kaivosteollisuuden tuotot olivat huomattavasti suurempia kuin mitä virallisista raporteista kävi ilmi. Todisteet viittasivat myös siihen, että ulkomaalaiset kaivosyhtiöt hyödynsivät kaivosalueita ja niiden yhteydessä toimineita lentoliikenteeseen soveltuvia alueita salakuljetukseen (TMAA 2015, 3). Vaikka kaivostoiminta tuotti voittoa, toiminnan tuotot eivät hyödyttäneet paikallisia yhteisöjä. Kaivostoiminnassa on syyllistytty myös veronkiertoon. Näiden haittojen lisäksi toiminta aiheutti ympäristötuhoja ja alkupe räiskansojen pakkosiirtoja ja lisäsi taloudellista eriarvoisuutta sekä sosiaalisia ongelmia. Kuten historia on osoittanut, kaivosyhtiöt saastuttavat ympäristöä, jos ne tietävät selviävänsä tilanteesta ilman seuraamuksia (Basssey 2012, 31–32).

Yllä mainitsemassani tilanteessa toimitaan selkeästi kestävästä kehitystä vastaan. Kaivostointi aiheuttaa useita sosiaalisia ongelmia isäntämaille ja ruokkii epäluottamusta osapuolten välillä. Tilannetta voitaisiin parantaa seuraamalla veljeni vartijan periaatetta, joka muuttaisi toiminnan yhteisvastuullisemmaksi ja läpinäkyvämmäksi. Näin ollen sijoittajille tulisi määritellä selkeät investointeja koskevat säännöt ja konfliktien ratkaisussa tulisi käyttää osallistavampia menetelmiä. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että uusliberaaleja kauppa- ja sijoitusperiaatteita muutettaisiin siten, että vähemmistöillä ja paikallisyhteisöillä olisi mahdollisuus osallistua aktiivisesti sijoitustoimintaan. Yhteisöjen aktiivista osallistumista tulisi lisätä myös päätöksentekoprosesseissa. Tämä muutos on mahdollista vain, jos sijoittajat hyväksyvät myös lähimmäisenrakkauden periaatteen ja paikallisten yhteisöjen etiikan. Kyseinen etiikka vaatii vähemmistöjen oikeuksien ja elämäntavan turvaamista, vaikka tämä tarkoittaisi sijoitustoiminnasta luopumista tai toiminnan muuttamista radikaalisti erilaisten vaikuttavuusarviointien seurauksena.

Kolmas kristinuskon opettama periaate perustuu kultaiseen sääntöön, joka tunnetaan myös monissa muissa uskonnollisissa ja eettisissä perinteissä. Matteuksen evankeliumista löytyvä kultainen sääntö kuuluu seuraavasti: ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille.” Tämä sääntö voi auttaa meitä vastaamaan nykyisen globaalin talousjärjestelmän ongelmiin. Yksi näistä ongelmista on se, että hallitusten ja yksityisten sijoitusyhtiöiden suorat ulkomaan investoinnit huomioivat harvoin eettisen näkökulman vaan keskittyvät ihmisten, hyödykkeiden, pääoman ja palveluiden liikkuvuuteen. Kultainen sääntö kuitenkin kannustaa huomioimaan tämän eettisen näkökulman ja huolehtimaan oman yhteisömmen jäsenten lisäksi myös toisten yhteisöjen jäsenistä.

Lähimmäisenrakkauden periaatteen mukaan meidän tulee tehdä hyviä tekoja myös

niille, jotka eivät ole lähellämme. Periaate ottaa myös kantaa kiistanalaiseen kysymykseen: Miksi meidän pitäisi välittää kehitysmaiden epäoikeudenmukaisuuksista ja heikoista hallintojärjestelmistä? Yksi vastaus voisi olla, että jos jatkamme kehitysmaiden luonnonresurssien hyväksikäyttöä piittaamatta paikallisten työntekijöiden oikeuksista ja turvallisuudesta, emme voi sanoa noudattavamme lähimmäisenrakkauden periaatetta. Kehitysmaiden asukkaista piittaamaton toiminta tekee meistä hyväksikäyttäjiä, alistajia ja teeskentelijöitä, jotka toimivat kultaisen säännön vastaisesti. Lisäksi meidän tulee muistaa, että jos emme huomioi myös kaukana olevia yhteisöjä, kärsimme lopulta itsekin.

Lähimmäisenrakkauden periaate ja kultainen sääntö tarjoavat meille eettisen perustan, jota voidaan hyödyntää kestävästä kehityksen edistämiseksi. Näiden periaatteiden avulla voidaan taata paikallisille yhteisöille oikeus omaan elämäntapaansa sekä elintärkeiden palveluiden ja hyödykkeiden, kuten puhtaan veden, terveyspalvelujen ja koulutuksen, saatavuus. Näiden oikeuksien takaaminen yksinään ei riitä, sillä paikallisten yhteisöjen tulee myös päästä osaksi päätöksentekoa, vaikkei niillä olisikaan pääomaa ja erilaisia taitoja. Kristillisen etiikan mukaan ihmisten välistä eriarvoisuutta voidaan vähentää lisäämällä paikallisten yhteisöjen merkityksellistä osallistumista. Tämä vaatii myös uusliberaalin talousjärjestelmän periaatteiden korvaamista uusilla periaatteilla, jotka mahdollistavat paikallisten yhteisöjen aktiivisen osallistumisen sijoitustoimintaan ja ympäristöä sekä sosiaalista hyvinvointia koskevaan päätöksentekoon. Uusliberaalin talousjärjestelmän periaatteiden muuttaminen ei ole pelkästään moraalisesti ja sosiaalisesti välttämätöntä vaan myös taloudellisesti kannattavaa.

Oivana esimerkkinä tästä toimii käytäntö kotikylästäni. Kasvoin seudulla, jossa karja oli merkki vauraudesta ja taloudellisesta hyvinvoinnista. Karjanomistajat antoivat usein lehmä

lainaksi sukulaisille tai naapureille, jotka tarvitsivat niitä ja pystyivät huolehtimaan niistä. Lehmän antaja omisti yhä lainatun lehmän sekä joka toisen syntyneen vasikan. Lehmän lainaaja sen sijaan sai pitää lehmän tuottaman maidon sekä vastaavasti joka toisen vasikan. Järjestely siis hyödytti molempia osapuolia, sillä lehmän omistaja sai apua karjan hoidossa ja toisaalta lainattu lehmä paransi sen vastaanottajan taloudellista asemaa. Järjestelyn voidaan siis katsoa olevan esimerkki toisista huolehtimisesta.

Tämä esimerkki karjan lainaamisesta kuvastaa hyvin lähimmäisenrakkauden, veljeni vartijan ja kultaisen säännön edustamaa taloudellista etiikkaa. Tämän taloudellisen etiikan soveltaminen nykypäivään vaatisi kuitenkin useiden tämänhetkisten kaupankäynnin tapojen hylkäämistä ja uusien inhimillisten tapojen omaksumista. Jos vanhoista tavoista luovutaan köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kasvun nimissä, on myös mahdollista sisällyttää talouteen idea ”moraalisista osuuksista”. Paikallinen yhteisö omistaisi nämä osuudet valtion takaa-mina. ”Moraalisia osuuksia” ei kuitenkaan voida luoda perinteisten taloudellisten käytäntöjen kautta, vaan ne voisivat muodostua vain sijoitus-osapuolten ja omistajien aidosta huolesta. Paikallinen yhteisö pääsisi käsiksi näihin ”moraalisiin osuuksiin” luottamushenkilöiden kautta, kun investoinnit alkavat tehdä tuottoa. Tällainen talousmalli takaisi sen, että paikallinen väestö hyötyy ulkopuolisista investoinneista myös sen jälkeen, kun toiminta alueella on loppunut.

Yksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteista on rauha ja oikeudenmukaisuus sekä vahvat institutiot. Tavoitteen voidaan katsoa olevan välttämätön, sillä nykypäivän talous ja investoinnit keskittyvät usein öljyn ja muihin arvokkaisiin mineraaleihin luoden väkivaltaa ja riitoja luonnonvaroja tuottaville alueille. Seuraavassa osiossa käsitellään rauhaa ja sovittelua kristillisen etiikan näkökulmasta.

Rauha ja sovittelu

Yksi kristinuskon tärkeimmistä arvoista on rauha ja väkivallattomuus. Valitettavasti tämä arvo ei ole kuitenkaan kantanut läpi historian, vaan kristityt ovat sotineet niin toisiaan kuin muitakin uskontokuntia vastaan. Tästä huolimatta ajatus rauhasta on kristityille hyvin tärkeä. On mahdollista pyrkiä aktiivisesti kohti rauhan ideaalia, joka on läsnä sekä kristinuskossa että muissa maailman uskonnoissa kuten islamissa, hinduismissa, juutalaisuudessa, buddhismissa ja sikhiläisyydessä.

Rauha ja rauhan luominen ovat oleellinen osa kristinuskoa. Vuorisäärnassaan Jeesus itse kehotti seuraajiaan aktiivisesti toimimaan rauhan eteen ja sovittelemaan konflikteja. Myös Paavali korosti rauhan ja sovittelun tärkeyttä kirjeessään roomalaisille ja rohkaisi kansaa edistämään rauhaa kaikin keinoin. Kristinuskossa esiintyvät rauhan ja sovittelun periaatteet voidaan tiivistää kolmeen ideaaliin. Ensinnäkin rauhaa tulee edistää kaikin keinoin, vaikka se tarkoittaisi luopumista joistakin eduista. Toiseksi väärintekijän tulee kokea tekonsa hyvittäminen velvollisuutenaan näyttääkseen katumusta ja tuodakseen rauhan takaisin yhteisöön. Kolmantena seikkana kristinuskossa korostaa, että vääryyttä kohdanneen ihmisen tulee arvostaa rauhan ja hyvien suhteiden palautumista eikä haitella materiaalista korvausta. Nämä kolme ideaalia ovat läsnä toorassa, psalmeissa, evankeliumeissa ja epistolassa.

Näiden kolmen ideaalin mukaan nykypäivän rauhantyön tulisi ensimmäiseksi huomioda vääryydet, joita alkuperäiskansat kuten aboriginaalit, maorit, intiaanit ja hererot ovat kokeneet. Maailman tulisi seurata tässä Afrikan asettamaa esimerkkiä, sillä Afrikan kulttuureissa ja uskonnoissa sovinnonteko ja rauhan palautuminen saavat suuremman arvon kuin materiaallinen hyvitys vääryyksistä. Monissa afrikkalaisissa yhteisöissä pelkän hyvityksen tarjoaminen vakavan

rikoksen uhrille voidaan kokea loukkaavana ja elämänarvoa vähättelevänä. Pelkän hyvityksen tarjoaminen voidaan myös kokea merkinä siitä, että väärintekijä ei kunnioita yhteisöä. Afrikkalaisissa kulttuureissa katsotaan usein, että vääritys ei ole vain yhden ihmisen tekemä, vaan koko hänen yhteisönsä on vastuussa siitä. Sen vuoksi onnistuneissa rauhanneuvotteluissa on aina läsnä koko yhteisöt tai niiden vanhimmat edustajat. Tällaiset rauhanneuvottelut päättyvät aina sopimukseen, jossa rikollisen yhteisö tai perhe sovittaa tehdyn rikoksen.

Kristinuskon edistämä rauha seuraa osittain Afrikan asettamaa esimerkkiä. Rauhan ja sovittelun tulee koskettaa molempia osapuolia. Tämä korostuu etenkin silloin, kun tehty rikos kohdistuu kokonaisesti yhteisöihin tai luontoon, jolloin myös rikoksen tehnyt osapuoli kärsii sen seurauksista. Tällaiset rikokset luovat yhteisöön valtasuhteita ja väkivaltaa, jotka puolestaan johtavat siihen, että väärintekijät eivät enää koe olevansa osa samaa yhteisöä. Nykypäivän globaalissa taloudessa ja politiikassa on lukuisia esimerkkejä tästä. Monet suuret maailmanlaajuiset toimijat, kuten konservatiiviset poliittiset vallanpitäjät ja suuryritykset, käyttäytyvät usein kuin heillä olisi oikeus saastuttaa maailmaa esimerkiksi ”taatakseen elämänlaatunsa”, ”pysäyttääkseen terrorismin” ja ”saavuttaakseen ylivoimaisen aseman kansainvälisessä taloudessa”. Sen vuoksi yhteisymmärryksen löytämisestä muun muassa ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi on tullut lähes mahdotonta. Lisäksi nämä toimet ovat horjuttaneet lukuisia rauhassa eläneitä yhteisöjä tai jopa ajaneet heidät pois asuinalueiltaan, kun suuria maa- ja metsäalueita on tuhottu ”kehityksen” tieltä.

Kristinuskon ja afrikkalaisten uskontojen mukaan sovinnonteko vaatii, että väärintekijä ottaa ensimmäisen askeleen. Tämä tarkoittaa, että väärintekijän tulee myöntää tekemänsä rikos, kuten tappo, kansanmurha tai muu rikos. Väärintekijän tulee myös lähestyä

sovinnontekoa kunnioittaen yhteisön tapoja ja uskonnollisia arvoja. Sen vuoksi kirkkoilla on potentiaalisesti tärkeä rooli sovittelussa, sillä kirkot ovat työskennelleet vuosia paikallisen väestön kanssa ja tuntevat heidän tapansa ja arvonsa. Sovinnonteko myös edellyttää, että väärintekijä on valmis maksamaan hyvityksen rikoksestaan. Nykypäivänä hyvityksen ei tule kuitenkaan olla vain rahallinen korvaus vaan jotain, joka edistää kestävästä kehitystä alueella. Sovittelun tulisi sisältää muun muassa sopimuksia investoijien, maiden hallitusten, kehitysjärjestöjen sekä alkuperäisväestöjen välillä. Sen lisäksi sovittelu vaatii väärityksien tunnustamista ja anteeksiantoa sekä sitoutumista uusien konfliktien ehkäisemiseen.

Tällaisen sitoutumisen konfliktien ehkäisemiseen tulisi sisältää lupaus puhtaan energian käyttämisestä ja nykyisten investointien muokkaamisesta ympäristöystävällisemmiksi, jotta maanpäällinen ja vedenalainen elämä voidaan turvata. Lisäksi on tärkeää, että sitoumus takaisi rahoituksen tutkimukselle, jonka avulla puhdas energia ja veden kierrättäminen ovat jokaisen kotitalouden saatavilla. Sitoumuksen tulisi myös huomioida metsien uudelleenistuttaminen ja saastuttavien materiaalien, kuten muovin, käytön vähentäminen kansainvälisellä tasolla. Viimeisenä seikkana sopimuksen tulisi myös taata, että yhteisöön investoivat tahot edistävät uutta ajatusmallia, joka huomioi myös moraalisten arvojen tutkimisen, josta keskustelen lisää seuraavassa loppukappaleessa.

Moraalisten arvojen tutkiminen ja kestävä kehitys

Aiemmin esittelemieni kristinuskon arvojen lisäksi kestävä kehitys saavuttaminen edellyttää, että ymmärrämme alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen moraaliset arvot. Valitettavasti jopa kaikkein positiivisimmat paikalliset arvot ymmärretään usein väärin ja tuomitaan

takapajuisiksi sekä investoijien että paikallisten hallitusten toimesta, koska nämä arvot eivät edusta länsimaista ajattelua. Kuitenkin nämä paikalliset arvot ovat suojelleet juuri sitä arvokasta luontoa, joka houkuttelee maahan kohdistuvia investointeja. Paikallisten arvojen sivuuttaminen lisää väärinymmärryksiä hallitusten, investoijien ja alkuperäiskansojen välillä. Sen vuoksi nykyinen projektien arviointijärjestelmä vaatii radikaalin muutoksen. Tällä hetkellä käytössä oleva järjestelmä arvioi projektien vaikutuksen luontoon ja yhteiskuntaan, mutta mielestäni projektien suunnitteluun ja arviointiin tulee lisätä myös kolmas ulottuvuus, joka huomioi paremmin alkuperäiskansat ja vähemmistöt. Luonnon ja yhteiskunnallisen vaikutuksen lisäksi jokaisen projektin suunnitteluvaiheessa tulisi tulevaisuudessa huomioida moraalisten arvojen tutkiminen.

Talousasiantuntijat ja projektin arvioijat jättävät moraalisen näkökulman yleensä hyvin vähälle huomiolle. Erityisesti talousasiantuntijat kohtelevat moraalisia arvoja ”ulkoisina seikkoina”. Kestävän kehityksen tavoitteita on kuitenkin vaikea saavuttaa, jos talousasiantuntijat,

poliittiset päättäjät ja suunnittelijat pitäytyvät perinteisessä lähestymistavassaan. Mielestäni he eivät huomioi kehitykseen linkittyviä moraalisia seikkoja ja arvoja alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen näkökulmasta. Sen sijaan on ilmeistä, että alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen arvot, oikeudet ja arvokkuus sivuutetaan usein kehityksen nimissä. Sen vuoksi ehdotan, että moraalisten arvojen tutkiminen tulisi sisällyttää jokaiseen projektiin, joka tapahtuu alueella, jossa asuu vähemmistöjä tai alkuperäiskansaa. Kirkoilla on oiva mahdollisuus kantaa kortensa kekoon. Monilla alueilla kirkot ovat työskennelleet alkuperäiskansojen kanssa vuosikymmeniä tai jopa vuosisatoja. Kirkkojen läsnäolo ja yhteistyö paikallisten kanssa sai joissakin tapauksissa alkunsa jo ennen siirtomaa-aikaa ja jatkuu yhä. Kirkot voivat siis tarjota elintärkeää tietämystä paikallisten kulttuurista ja eettisistä normeista. Sen lisäksi kirkot voivat työskennellä suoraan alkuperäiskansojen kanssa, sillä pitkään kestäneen yhteistyön vuoksi moni paikallinen luottaa kirkkoon enemmän kuin hallitukseen tai kehitysjärjestöihin.

Lopuksi

Esittelin tämän artikkelin alussa kolme ajatusmallia, jotka ohjasivat kirkon kehitysyhteistyötä Tansaniassa. Ensimmäinen malli mukautui kolonialismiin ja toinen taas itsenäistymisen jälkeeseen ujamaa-politiikkaan. Kolmannessa eli nykyisessä ajatusmallissa kirkko kritisoi aktiivisesti globalisaatiota ja uusliberaalia talouspolitiikkaa sekä peräänkuuluttaa oikeudenmukaisempaa talousjärjestelmää. Kestävä kehitys pyrkii muun

muassa lopettamaan köyhyyden ja takaamaan rauhan sekä sosiaalisen vakauden. Se myös peräänkuuluttaa moraalisia arvoja ja jokaisen ihmisen arvokkuuden säilyttämistä. Uskon, että kirkon pitkän historian ja eettisten periaatteiden vuoksi kirkolla on paljon annettavaa keskusteluun kestävästä kehityksestä. Tärkeimpinä näistä periaatteista nousevat esiin lähimmäisenrakkauden, veljeni vartijan ja kultaisen säännön

periaatteet. Näitä kolmea tärkeää eettistä ajatusta tulee soveltaa myös nykypäivään, sillä ne voivat auttaa huomioimaan alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen oikeudet sekä tarjoamaan mahdollisuuden sovinnontekoon. Esitän myös, että kestävän kehityksen projektien tulee

kiinnittää erityishuomiota moraalisiin arvoihin yhtenä pakollisena osana projektien suunnittelua ja arviointia. Alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen kulttuuristen sekä moraalisten arvojen huomioiminen on elintärkeää kestäväälle kehitykselle.

Lähteet

Bassey, N. (2012). *To Cook A Continent: Destructive Extraction and The Climate Crisis in Africa*. Capetown: Pambazuka Press.

Buckman, G. (2005). *Global Trade: Past Mistakes, Future Choices*. London: Zed Books.

Cockroft, L. (2012). *Global Corruption: Money, Power and Ethics in the Modern World*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Cockroft, L. ja Wegener, A. (2017). *Unmasked: Corruption in the West*. London: I.B. Taurus.

Duchrow, U. ja Hinkelammert, F. (2004). *Property: For People, not for Profits*. London: Zed Books.

Evangelical Lutheran Church in Tanzania. (1994). *The Bagamoyo Statement: Bishops' Summit on Economic and Political democracy 9–13 March 1994*. Arusha: np.

Goodchild, P. (2009). *Theology of Money*. Durham and London: Duke University Press.

Held, D. ja McGrew, A. (2007). *Globalization/Anti-Globalization: Beyond the Great Divide*. Cambridge: Polity.

Holstein, A.M. (2005). *Role and Significance of Religion and Spirituality in Development Cooperation: A reflection and Working Paper*. Bern: Swiss development Co-operation.

Jawara, F. ja Kwa, A. (2003). *Behind the Scenes at the WTO: The Real World of International Trade Negotiations – Lessons of Cancun*. London: Zed Books.

Lema, A. (1976). *Historical development of Christian Education in Tanzania*. Teoksessa: C.K. Omari, toim., *Essays on Church and Society in Tanzania*. Soni: Vuga Press, ss. 28–64.

Lukonge, M. (2017). *An Examination of Ethical Implications of Rent-seeking in Tanzania's Neoliberal Socioeconomic Transformation with Reference to the Period 1985-2005*. PhD Thesis. Open University of Tanzania.

Msafiri, A. (2008). *Globalization of Concern*. Dar es Salaam: Dar es Salaam University Press.

Mwankenja, G. (2008a). *Revisiting a Conformist Trend in the History of Church-State Relations in Tanzania*. Teoksessa: Benjamin Simon, toim., *Society and Church in African Christianity*. Usa River: Makumira Publications, ss. 12–39.

Mwankenja, G. (2008b). *The ethical dimension of economic globalization in Tanzania: An African communal perspective*. PhD Thes. Makumira University College.

- Neill, S. (1966). *Colonialism and Christian Missions*. London: Lutterworth Press.
- Nyagava, S. (1979). Problems of German Colonial Rule and the Role of Missionaries in the Colonisation of Southern Highlands of Tanzania: The Case of Berlin Missionary society. *Esitelmä. Afrikan tutkimuksen laitos, Karl Marx -yliopisto, Leipzig, Saksan Demokraattinen Tasavalta* 30.5.1979.
- Omari, C. K. (1976). *Religion and Society in Perspective*. Teoksessa: C.K. Omari, toim., *Essays on Church and Society in Tanzania*. Soni: Vuga Press, ss. 11–27.
- Rose-Ackerman S. and Paflika, B. (2016). *Corruption and Governance: Cases, Consequences and Reform*. New York: Cambridge University Press.
- Rumford, C. (2013). *The Globalization of Strangeness*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Sandel, M. (2012). *What Money Can't Buy: The Moral Limits of Markets*. London: Penguin.
- Scholte, J. (2005). *Globalization: A Critical Introduction*. New York: Palgrave MacMillan.
- von Sicard, S. (1970). *The Lutheran Church on the Coast of Tanzania 1887–1914: With Special Reference to the Evangelical Lutheran Church in Tanzania, Synod of Uzaramo Uluguru*. Uppsala: Almqvist and Wiksells Boktryckeri AB.
- Tanzania Minerals Audit Agency, TMAA (2015) Annual Report 2015.
http://www.tmaa.go.tz/uploads/TMAA_Annual_Report_2015-4.pdf (katsottu 12.7. 2018).
- United Nations (2015). Sustainable Development Goals.
<https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs> (katsottu 12.7.2018).
- Vernon, M. (2007). *After Atheism: Science, Religion, and the Meaning of Life*. New York: Palgrave Macmillan.
- World Trade Organization (2006). WTO Public Forum.
http://www.wto.org/english/forums_e/public_forum_e/forum_06_e.htm (katsottu 12.7.2018).
- Wright, M. (1971). *German Missions in Tanganyika: Lutherans and Moravians in Southern Highlands*. Oxford: Clarendon Press.

Lähetysyhteistyön muisto Ambomaan kulttuurissa

Kim Groop

Kenellä on
kehityksen
omistajuus?

Miten muisti
välittää kehityksen
historian
osaksi modernia
identiteettiä?

Lähetysyhteistyön
vaikuttava menneisyys
– miten nykyinen
kehitysyhteistyö
tullaan muistamaan?

Lähetystyön alku Ambomaassa

Lähetystyö Ambomaassa sai alkunsa vuonna 1870, kun ensimmäiset Suomen Lähetysseuran lähetystyöntekijät ja kirvesmiehet saapuivat Ambomaan alueelle, joka tunnetaan nykyisin pohjoisena Namibiana ja eteläisenä Angolana. Ensimmäisten tapaamisten aikana Lähetysseuran edustaja Pietari Kurvinen esitti Ondongan kuninkaalle Shikongo shaKalululle puheen, jossa hän ilmaisi tyytyväisyytensä alka-
vaan yhteistyöhön:

Ollessamme vielä kotimaassamme, kaukana täältä merien takana, me kuulumme, että te haluatte lähetyssaarnaajia. Sen vuoksi me jätimme rakkaat omaisemme, isänmaamme ja ystävämme ja kiiruhdimme tänne. Jumala auttoi meitä vaikealla matkalla ja mahdollavalla merellä, ja nyt olemme iloisia, kun saamme olla teidän luonanne. Me kysymme vain, iloitsetteko tekin siitä. Emme me etsi mitään maallisia, vaan sitä, että teidän sielunne tulisivat autuaiksi, sillä älkää luulko, että ihmisissielut häviävät ihmisten kuollessa. Ei, vaan ne, joihin Jumala, hän, josta te käytätte nimeä Kalunga, on mielistynyt, tulevat hänen luoksensa iäiseen iloon... (Peltola 1958, 41).

Kurvisen puhe kuninkaalle nostaa esiin useita kysymyksiä lähetystyöntekijöiden ja paikallisen yhteisön kohtaamisista 1800-luvun Afrikassa. Ensinnäkin lähetystyö Ambomaassa sai alkunsa paikallisten hallitsijoiden pyynnöstä, sillä kuningas sekä paikalliset hallitsijat kutsuivat Kurvisen ja muut Lähetysseuran edustajat alueelle. Ambomaan hallitsijat olivat hyvin kiinnostuneita kehittämään paikallista yhteisöään ja näkivät Lähetysseuran edustajat, kuten muutkin ulkomaalaiset, mahdollisuutena kehittyä. He olivat erityisen kiinnostuneita materiaalisesta ja sotilaallisesta kehityksestä ja janoivat "eurooppalaisia" kauppavaroita ja taitoja, kuten sepän taitoa, aseita, tupakkaa ja alkoholia (Tolonen, MTF 1872, 136; Rautanen, MTF 1874, 144). Ei siis tullut yllätyksenä, kun kuningas Shikongo shaKalulu pyysi ruutia ja lyijyä jo toisen tapaamisen aikana. Kuninkaalle tärkeintä oli edistää omaa ylempiävoimisuuttaan, vaikutusvaltaansa sekä varallisuuttaan muihin paikallisiin hallitsijoihin nähden, ja hän toivoi suomalaisten lähetystyöntekijöiden tarjoavan hänelle siihen tarvittavan kaupallisen, sotilaallisen ja muun avun (Paunu 1909, 146, 173). Hallitsijoilla oli suuri vaikutusvalta paikalliseen väestöön ja hallitsija sekä määrittänyt rajoittanut väestön mielipiteitä lähetystyöstä. Suomalaiset raportit kuitenkin osoittavat, että paikallinen väestö oli hyvin kiinnostunut Lähetysseuran toiminnasta. Tästä huolimatta on mahdotonta määritellä, millaista kehitystä paikallinen väestö oikeasti kaipasi.

Toisaalta Kurvisen puheesta voi myös havaita epäluulon, joka suomalaisilla lähetystyöntekijöillä oli kuninkaan motiiveita kohtaan. Puheessaan Kurvinen korostaa kuninkaan ja Suomen Lähetysseuran toisistaan poikkeavia suunnitelmia ja näkee lähetystyöntekijöiden työskentelevän enemmän Jumalan sanansaattajina kuin kuninkaan palvelijoina. Yhteisen suunnan löytäminen kesti 42 vuotta, siihen asti, kunnes ensimmäinen Ondongan kuningas kastettiin kuolinvuoteellaan vuonna 1912 (Notkola ja Siiskonen 2000, 37).

Käsittelen tässä artikkelissa Suomen lähetystyön kehittymistä Namibiassa vuodesta 1870. Lähestyn aihetta keskittyen siihen, millaisen jäljen Suomen Lähetysseuran työ on jättänyt ovambojen kulttuuriseen muistiin: Kuinka Ambomaan kansa näkee suomalaisten läsnäolon ja lähetystyön saavutukset? Mitä voimme oppia suomalaisten ja ovambojen kohtaamisista?

Historia ja kulttuurinen muisti teoreettisena näkökulmana

Tämä artikkeli keskittyy siihen, millaisen muiston Suomen Lähetysseuran läsnäolo jätti Ambomaahan, joka tunnetaan nykyisin pohjoisena Namibiana. Suomen Lähetysseuran työ nähdään usein kehitysyhteistyönä osana suurempaa kehitystä ja edistystä. Vaikka lähetystyö koki vaikeuksia Etelä-Afrikan vallan alla, sen tuottaman kehityksen nähdään osaltaan johtaneen Namibian itsenäistymiseen vuonna 1990.

Olen erityisen kiinnostunut siitä, kuinka Ambomaan kansa muistaa Suomen Lähetysseuran työn enkä niinkään lähetystyön todellisista saavutuksista. Se, mitä menneisyydessä todella tapahtui, ja se, mitä ihmiset muistavat menneisyydestä, eroavat toisistaan merkittävästi, sillä erityisesti muistot ovat epätarkkoja ja herkkiä muutoksille. Tämä korostuu etenkin silloin, kun käsittelemme aiheita, joista meillä ei ole henkilökohtaisia muistoja. Pohjaan ajatukseni kulttuurisen muistin teorioihin. Kulttuurisessa muistissa erityisen tärkeää on yhteisöllinen muisti, joka tarkoittaa kaukaisia muistoja, jotka on jaettu sukupolvelta toiselle esimerkiksi kirjallisuuden, taiteen, musiikin tai juhlallisuuksien välityksellä (kts. A. Assmann 2011 ja Erll 2011). Yhteisölliseen muistiin sekoittuu jaettujen muistojen lisäksi henkilökohtaisia muistoja ja samalla tavalla henkilökohtaisiin muistoihin sekoittuu

jaettuja muistoja. Käsittelen tässä artikkelissa sekä kulttuurista muistia että uudempia niin sanottuja kommunikatiivisia muistoja, tapahtumia joista kollektiivissa on edelleen henkilökohtaisia muistikuvia (J. Assman 2011). Suurin osa muistoista katoaa ajan saatossa. Kulttuurinen muisti käsittelee niitä muistoja, joilla on ollut tarpeeksi suuri positiivinen tai negatiivinen vaikutus yhteisöön, jotta niitä on välitetty sukupolvelta toiselle.

Muisto suomalaisesta lähetystyöstä Namibiassa on tällä hetkellä muutostilassa. Sukupolvien vaihtuessa paikallisen väestön henkilökohtaiset muistot Lähetysseuran työstä hiipuvat ja muisto alkaa hiljalleen perustua kulttuuriin jääneeseen muistijälkeen, joka välittyy sukupolvelta toiselle esimerkiksi kirjallisuuden ja museoiden välityksellä (Groop 2017, 74–85). Muistojen muutosprosessi on vahvasti sidoksissa eri kulttuurien yhteensulautumiseen (Erll 2010; Bond ja Rapson 2014). Ajan kuluessa kulttuurit muuttuvat ja samalla myös muistot muokkautuvat. Ovambojen kulttuurissa on edelleen runsaasti merkkejä suomalaisesta kulttuurista. Oivana esimerkkinä tästä on muun muassa se, että moni ovambo saa syntyessään suomalaisen nimen ja se, että paikallisten naisten yllä voi yhä nähdä suomalaisten lähetystyöntekijöiden 1900-luvulla suunnittelema mekkoja. Vaikka monilla näillä kulttuurisilla elementeillä on suomalaiset juuret, paikallinen kansa on muovannut ne omaan kulttuuriinsa sopiviksi. Kulttuurisilla muistoilla ei ole merkitystä, elleivät ne vakiinnuta paikkaansa yhteiskunnassa; ilman muistojen muokkaantumista yhteiskuntaan on epätodennäköistä, että muistoja kerrotaan tuleville sukupolville. Kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta syntyneet muistot pitää ottaa huomioon silloin, kun tarkastellaan ovambojen muistoja Suomen Lähetysseuran tekemästä työstä heidän maassaan. Suomi on ollut näkyvässä roolissa Ambomaassa jo vuodesta 1870 alkaen ja on osa Namibian ovambojen yhteiskuntaa, joka on sulautunut paikoittain

yhteen suomalaisen kulttuurin kanssa. Kun ovambot tarkastelevat omaa historiaansa, he kiinnittävät huomiota myös suomalaiseen menneisyyteen. Samaan tapaan ovambojen kritiikki tai arvostus suomalaista kirkkoa ja Namibiasa tehtyä kehitystyötä kohtaan ovat yhteydessä heidän omiin sukusiteisiinsä ja namibialaisten osallisuuteen.

Muisti on myös altis erilaisille vaikuttaville tekijöille. On tärkeää ottaa huomioon, että Lähetysseuran yhä aktiivinen läsnäolo Namibiassa saattaa vaikuttaa positiivisesti ovambojen kulttuuriin muistoihin suomalaisten työstä. Toisin sanoen suomalaisen lähetystyön jatkuva positiivinen vaikutus Namibiassa saattaa myös vaikuttaa väestön näkemyksiin menneisyydestä. Lisäksi niillä namibialaisilla, jotka ovat olleet vuorovaikutuksessa suomalaisten kanssa, on usein positiivisempi muisto suomalaisista, kuin niillä, joiden kanssakäyminen suomalaisten kanssa on ollut hyvin vähäistä.

Kristillisen lähetystyön alku ja kehityksen tärkeys

Tässä osiossa käsittelen Suomen lähetystyön edistymistä ja sen tuomaa kehitystä Amboomaan alueelle. Keskityn etenkin lähetystyöhön Ondongan kuningaskunnassa 1800-luvun lopusta 1900-luvun alkuun.

Vaikka lähetystyöntekijöiden työ Amboomaan alueella oli ajoittain hankalaa, se kuitenkin tarjosi lähetystyöntekijöille mahdollisuuden henkilökohtaiseen kehitykseen. Useat lähetystyöntekijät tulivat vaatimattomista olosuhteista ilman kunnollista koulutusta. Lähetystyöntekijöinä he kuitenkin saivat huomattavasti vastuuta ja valtaa paikallisen väestön keskuudessa. Lähetystyöntekijöiden työ Ambomaassa pyrki välittämään viestiä kehityksestä paikalliselle väestölle. On kuitenkin tärkeää huomata, etteivät

he keskittyneet maalliseen ja materiaaliseen kehitykseen vaan ensisijaisesti hengelliseen kehitykseen. Kun suomalaiset lähetystyöntekijät välittivät viestiä kehityksestä, he keskittyivät mahdollisuuden tuoda pelastus Ambomaan pakanalliselle kansalle (Penttinen, MTF 1900, 169).

Ambomaan kansa oli kiinnostunut lähetystyöntekijöiden työstä ja kehityksestä, jonka he tekivät mahdolliseksi. Ovambot halusivat kuitenkin varmistaa, että yhteistyö oli heille edullista. Lähetystyöntekijät olivat harvoin valmiita antamaan paikallisille hallitsijoille heidän haluamiaan kauppatavaroita, kuten aseita ja alkoholia, mutta sen sijaan he tarjosivat paikallisille usein tupakkaa (Peltola 1996, 220–225). Huomattuaan että lähetystyöntekijöistä ei ollutkaan suurta hyötyä, paikalliset hallitsijat olivat hyvin tyytymättömiä. He määräsivät suomalaiset poistumaan alueeltaan; ainoana poikkeuksena oli Ondongan kuningas Shikongo shaKalulu. Muista kuningaskunnista poiketen suurin osa Shikongo shaKalulun jälkeisistä kuninkaista koki Lähetysseuran läsnäolon tärkeänä. Hyödyntämällä suomalaisten vieraidensa tietämystä ja taitoja muuan muassa terveydenhuollossa, politiikassa ja rakentamisessa, Ondongan kuninkaat kasvattivat kuningaskuntansa alueellista ylivoimaa. Lähetystyöntekijät tarjosivat kehitysmahdollisuuksia myös paikalliselle väestölle, sillä parantunut koulutus tarjosi heille väylän parempaan elämään. Myös kristinusko kasvatti suosiotaan, kun sanoma pelastuksesta ja paremmasta elämästä saavutti paikallisen väestön.

On selvää, että lähetystyön tarjoamista kehitysmahdollisuuksista terveydenhuolto oli Ambomaan kansalle kaikista tärkein (Saarisalo 1971, 97). Kun Martti Rautanen saapui Olu-kondaan vuonna 1880, hän pesi ja hoiti kuninkaan jalkoja jo ensimmäisenä päivänä (Rautanen, MTF 1881, 4). Rautanen jatkoi hoidon tarjoamista myös seuraavalle kuninkaalle aina kuolemaansa saakka vuoteen 1909. Lyhyessä ajassa

Rautasesta tuli kuninkaan opettaja ja neuvonantaja. On siis selvää, että vaikka kukaan 1800-luvun kuninkaista ei halunnut kristillistä kastetta, heidän luottamuksensa lähetystyöntekijöihin kasvoi. Lähentyneet välit näkyivät myös kristillisten seurakuntien kasvuna.

Suomalaisen lähetystyön jälki ovambojen kulttuurisessa muistissa

Tässä osiossa keskityn siihen, millaisena ovambot näkevät suomalaisten lähetystyöntekijöiden läsnäolon ja työn pohjoisessa Namibiassa. Yli kymmenen vuoden aikana keräämäni haastattelut ovambojen keskuudessa osoittavat, että kansalla on hyvin positiivinen näkemys suomalaisten työstä Ambomaassa. On kuitenkin mahdollista, että haastatteleman ovambot korostivat positiivisia muistojaan minulle sen vuoksi, että olen itse suomalainen. Vaihtoehtoisesti he saattavat kokea lähetystyön positiivisena myös siksi, että heillä on suomalaisia ystäviä. Koska halusin minimoida mahdolliset vääristyneet vastaukset, haastoin ovambojen muistoja tuomalla itse esiin myös yleisesti negatiivisena koettuja seikkoja lähetystyöstä. Harva haastateltavani kuitenkaan muutti mielipidettään. Positiivinen ajatusmaailma suomalaisten työstä alueella ilmenee myös muissa samankaltaisissa tutkimuksissa (mm. Fairweather 2006).

Kun haastattelin paikallisia vuosien 2016 ja 2018 välillä, tavoitteenani oli ymmärtää paremmin ovambojen muistoja heidän menneisyydestään. Keskustelut paikallisen väestön kanssa käsitteivät sekä alueen yleistä kehitystä, että lähetystyön Ambomaahan jättämää perintöä. Tässä osiossa käsitelen viittä haastattelua, jotka keskittyivät erityisesti kehitykseen. Viidellä haastattelemallani henkilöllä on toisistaan poikkeavat taustat ja he edustavat eri ammattiryhmiä;

he työskentelevät politiikan, koulutuksen, lääketieteen, lain ja teologian parissa.

Filemon Amaambo on yli 60-vuotias professori ja kirurgi, joka työskentelee Onandjokwen sairaalassa Oniipassa. Suomen lähetystyöntekijät rakensivat sairaalan vuonna 1911 tohtori Selma Rainion johdolla. Keskusteluni Amaambon kanssa ei juurikaan keskittynyt Lähetysseuran hengelliseen työhön, vaan hän korosti muita muutoksia ja kehitystä, joita lähetystyö toi paikalliseen yhteiskuntaan. Amaambo antoi neljä esimerkkiä positiivisesta kehityksestä: alueelle perustetut postipalvelut, kehittyneen rakennustekniikan, laajentuneen tieverkoston ja kehittyneen lääketieteen. Hän korosti etenkin länsimaista lääketiedettä, jonka yhtenä pysyvänä muistona on Onandjokwen sairaala. Amaambo tarkasteli Lähetysseuran työtä hyvin käytännönläheisesti. Hänen näkemyksensä mukaan lähetystyö ja sen tuoma kehitys saivat alkunsa paikallisten hallitsijoiden toiveiden mukaisesti. Hallitsijat halusivat kehittää aluetta ja lähetystyöntekijät tekivät sen mahdolliseksi. Amaambon mukaan jotkut paikalliset kokevat, että lähetystyöntekijät pakottivat kehitystä alueelle, mutta hän on asiasta eri mieltä. Amaambo kokee kehityksen olevan elintärkeää ja korostaa positiivisia lopputuloksia (Amaambo 2016).

Tohtori Hertha Pomuti työskentelee kansallisen koulutuksen kehityksen instituutin (National Institute of Educational Development) ohjaajana. 50-vuotiaalla Pomutilla on kokemusta kehitysyhteistyön projekteista kansainvälisellä tasolla ja hän on ollut mukana myös Suomen Lähetysseuran työssä. Pomutin kokemukset Suomen ja Namibian välisestä kehitysyhteistyöstä ovat sekä positiivisia että negatiivisia. Sen sijaan Suomen Lähetysseuran työn hän näkee erittäin positiivisena. Haastattellessani Pomutia hän korosti lähetystyön kolmea eri osa-aluetta. Ensinnäkin Pomutin mukaan suomalaiset korostivat työssään paikallisia

kieliä ja opetus kouluissa tapahtui oshiwambon kielellä. Pomuti kertoi, että eteläisessä Namibiassa Britannian ja myöhemmin Etelä-Afrikan vallan alla tilanne oli toinen:

Afrikaansin ja englannin kielen vaikutus tuhosi paikallista kulttuuria ja johti paikallisen identiteetin katoamiseen. Suomalaiset lähetystyöntekijät sen sijaan opettelivat paikallisen kielen ja työskentelivät tiiviisti paikallisen väestön kanssa. He eivät pakottaneet suomen kieltä paikallisille ja sen vuoksi he onnistuivat työssään. Eteläafrikkalaiset eivät opetelleet oshiwamboa. (Pomuti 2018.)

Toisekseen Pomuti painotti myös suomalaisten harjoittamaa kokonaisvaltaista opetustapaa, joka sisälsi muutakin, kuin tietopohjaista oppimista:

Lähetystyöntekijöiden harjoittama koulutus sisälsi taidetta, musiikkia ja käsitöitä. Koululaineet ja -tehtävät, kuten korien punonta, yhdistivät sekä kehittivät oppilaiden sosiaalista, fyysistä ja älyllistä osaamista. Koulutus yhdisti paikallista yhteisöä ja koulua painottamalla erityisesti niitä taitoja, joita tarvitaan jokapäiväisessä elämässä. (Pomuti 2018.)

Kun Pomuti muistelee Suomen Lähetysseuran työtä alueella, hän painottaa kulttuurista yhdenytymistä sekä lähetystyöntekijöiden osallistumisessa ovambojen yhteisölliseen elämään että koulutuksen nivoutumisessa paikalliseen yhteisöön. Kolmantena osa-alueena Pomuti puhui Suomen ja Namibian välisestä vahvasta siteestä, joka vahvistui pitkän lähetystyön aikana. Pomutilla on vahva yhteenkuuluvuuden tunne suomalaisten kanssa ja hän puhuu paljon ovambojen ja suomalaisten välisestä ystävytyksestä sekä kiintymyksestä ja toivoo sen jatkuvan (emt). Pomuti näkee tämän ystävytyden pohjana, jolle on hyvä rakentaa.

77-vuotias Nangola Mbumba on Namibian varapresidentti. Haastatteluhetkellä vuonna 2016 hän toimi Namibian johtavan poliittisen puolueen Swapon (South West Africa People's Organisation) pääsihteerinä. Aivan kuten Amaambo ja Pomuti, myös Mbumba tarkastelee menneisyyttä ja muistojaan ammatillisesta näkökulmasta. Haastattelussani Mbumban kanssa hän nosti esiin jännitteitä kristinuskon ja paikallisen kulttuurin välillä. Mbumba on hieman pettynyt, ettei kirkko hyväksynyt perinteisiä tyttöjen aikuistumisrituaaleja, mutta kunnioittaa lähetystyöntekijöiden päätöstä. Hän kuitenkin toivoo, että tyttöjen rituaaleista keskustellaan uudestaan. Kristinuskon muutti myös paikallista pukeutumistyyliä. Mbumba koki lähetystyöntekijöiden tuoman uuden länsimaalaisen vaatetuksen hyväksyttävänä, sillä se paransi muun muassa hygieniää. Haastattelussa keskeisimmäksi teemaksi nousi kuitenkin lähetystyön suhde taisteluun vapaudesta:

Suomalaisen lähetystyön saavutukset eivät ole vain hengellisiä, terveydellisiä ja koulutuksellisia. Työ myös eheytti namibialaisten kansallismielisyyttä. Lähetystyöntekijät olivat ylpeitä meistä, teoistamme sekä uhrauksistamme ja näkivät meidät oleellisena osana uutta Namibiaa. (Mbumba 2016.)

Mbumba tarkastelee suomalaisten lähetystyötä Ambomaassa poliittisesta näkökulmasta ja kokee, että lähetystyö lisäsi alueen poliittista vapautta. Hänen mielestään ainakin osalla lähetystyöntekijöistä oli merkittävä rooli maan itsenäistymisprosessissa. Haastattelussa Mbumba käsitteli lähetystyön aikakautta ensimmäisten lähetystyöntekijöiden saapumisesta vuodesta 1870 aina 1960-luvulle hänen omaan koulutukseensa saakka. Lisäksi hänen mielestään silloisella YK:n erityislähettiläs Martti Ahtisaarella oli tärkeä rooli maan itsenäistymisprosessin kannalta. Keskustelun aikana Mbumba korosti

luterilaisia kouluja ja niiden roolia uusien, nuorten johtajien kouluttamisessa. Kouluissa työskennelleet lähetystyöntekijät olivat kuitenkin huolissaan nuorten lisääntyneestä kiinnostuksesta politiikkaa kohtaan ja heidän aktiivisesta osallistumisestaan itsenäisyystaisteluihin. Opiskelijoiden ja opettajien eri näkemyksistä huolimatta heidän välisensä side pysyi Mbumban mukaan vahvana vuoden 1990 itsenäistymiseen saakka ja myös sen jälkeen. Hyvien välien taustalla oli hänen mielestään täysin järkiperäinen syy. Swapolaiset ymmärsivät, että voittaakseen ensimmäiset vaalit he tarvitsivat hyvät välit luterilaiseen kirkkoon, eikä puolue tämän vuoksi koskaan muuttunut radikaalisti sosialistiseksi. Hyvät välit poliittisen liikkeen ja lähetyskirkon välillä säilyivät, koska sosialistiset periaatteet jätettiin sivuun poliittisen ja materiaalsen kehityksen vuoksi.

Hannu Shipena on viidennellä kymmenellään oleva mies, joka työskentelee valtiosihteerinä korruption vastaisessa komiteassa (Anti-Corruption Commission of Namibia). Hän on pastorin poika, joka on käynyt koulunsa Lahja Lehtosen oppilaana. Haastattelussa Shipena korosti kahta tämän artikkelin kannalta mielenkiintoista asiaa. Ensinnäkin ovambot ovat olleet haluttomia kritisoimaan suomalaisia. Erityisesti vanhemman sukupolven luterilaiset eivät hyväksy kritiikkiä suomalaisia lähetystyöntekijöitä kohtaan:

Kun ulkopuoliset kritisoivat suomalaisia lähetystyöntekijöitä, heistä tulee hyvin, hyvin vihaisia. Uskon vihan juontavan siitä, että he ymmärtävät lähetystyön kokonaisuuden. He punnitsevat kaikkia asioita ja hahmottavat suuremman kuvan, eivätkä he halua ulkopuolisten kritisoivan suomalaisia. Puhun toisaalta isästäni [Pastori Petrus Shipena], Kaulingen piispasta, mutta ehkä vielä enemmän äidistäni. Jos olisin erehtynyt sanomaan jotain huonoa suomalaisista hän [äitini] olisi luultavasti sulkenut oven nenäni edestä ja

sanonut etten saa nukkua hänen talossaan sinä yönä. (Shipena 2017.)

Toisaalta Shipenan tärkein viesti hänen haastattelussaan koskee kuitenkin työetiikkaa, -kulttuuria ja -käytäntöjä. Hänen kuvauksensa perusteella suomalaiset lähetystyöntekijät ovat jättäneet syvän jäljen paikalliseen työkulttuuriin:

Uskon, että ne ihmiset, jotka kävivät suomalaisesta koulua, ovat erilaisia kuin ne, jotka kävivät muita kouluja. Sairaanhoidajat, jotka ovat kouluttautuneet suomalaisissa kouluissa, ovat erilaisia kuin muualla koulutetut sairaanhoidajat. En usko, että tämä välttämättä johtuu kristinuskosta vaan enemmän tietynlaisista kulttuurisista tavoista. Lahja Lehtosen tyyli on hyvä esimerkki suomalaisesta opetuksesta, joka oli tiukkaa eikä antanut myönnytyksiä. Toisaalta suomalaisessa opetuksessa oli myös tietynlainen ilmapiiri, jota oli vaikea löytää muualta. (Shipena 2017.)

Shipena myös pohti esittämääni kysymystä siitä, kuinka kehitysapu olisi parasta toteuttaa. Hän pohti aihetta heijastaen omia kokemuksiaan työskentelystä Namibian hallitukselle ja UNICEFille (YK:n lastenavun rahasto). Shipena korosti kriittisyyttään suoraan rahalliseen apuun. Hänen mielestään Suomen Lähetysseuran työ toimii hyvänä esimerkkinä muusta kuin rahallisesta kehitysavusta:

Mutta mitä suomalaiset tekivät täällä [...] he pysyivät ovambojen yhteisössä. He tarjosivat apua Ambomaahan monien vuosien ajan, enkä usko sen olleen rahallista apua. Ennemminkin apu oli kehitystä koulutuksen ja ammatillisten asioiden kuten rakentamisen kautta. He olivat vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa ja opettivat, kuinka asioita tehdään. Tällaisena minä näen suomalaisten

antaman avun. En rahana! Raha [Lähetysseuran työssä Ambomaassa] on merkityksentöntä. (Shipena 2017.)

Shipena antoi havainnollistavan esimerkin kriittisyydestään kehitysavun suoraan budjettitukeen ja kohdennettuun kehitysapuun viitaten opettaajaansa Lahja Lehtoseen:

Epäilen, että se [suora budjettituki] ei saisi aikaan haluttua muutosta! Kannatan vahvasti kehitysapua, joka annetaan teknisenä apuna. Voit antaa 40 miljoonaa, mutta voit myös työllistää ihmisiä ja saada aikaa pysyvää kehitystä, joka lopulta tuottaa tämän 40 miljoonaa. Työllistämäsi ihmiset asuvat paikallisten kanssa ja pyrkivät parantamaan tilannetta vuorovaikutuksen ja tekemisen kautta, koska jos annat rahaa, se tuo vain hetkellisen avun. Kun raha loppuu, ihmiset jatkavat elämäänsä samalla tavalla kuin he ovat aina eläneet, koska mukana ei ollut minkäänlaista muutosprosessia. Minulla on yksinkertainen esimerkki muutosprosessista. Sen sijaan että antaisit 200 miljoonaa koulutukseen, tuo ennemmin Lahja Lehtosen tarjoama koulutus kahdelle sadalle tuhannelle [sic?]. Voit vielä viidenkymmenen vuoden jälkeen nähdä sen, mitä he ovat onnistuneet muuttamaan. Mutta jos annat vain rahaa, et näe mitään jälkeä kahdenkymmenen vuoden päästä. (Shipena 2017.)

Johannes Haufiku on noin 40-vuotias luterilainen pastori ja luennoitsija Namibian yliopistossa. Haastatteluhetkellä hän viimeisteli tohtorin tutkintoaan KwaZulu-Natalin yliopistossa. Shipenan tavoin myös Haufiku kritisoi suoraa rahallista apua. Haufiku, joka on työskennellyt kehitysyhteistyöprojektien parissa kirkossa ja diakoniatyössä, korostaa paikallisen kulttuurin ymmärtämisen tärkeyttä kehitysprojektien suunnittelussa:

Namibiassa on ollut lukuisia projekteja, jotka ovat keskittyneet valmiuksien lisäämiseen, mutta näiden projektien suunnittelijat eivät ole ymmärtäneet ihmisten kulttuurisia taustoja. Kuinka ihmiset käyttäytyvät? Milainen on heidän seksuaalinen ymmärryksensä? Mikä on heidän sukupuolinen orientaationsa? He ovat epäonnistuneet tässä. He yrittävät tuoda jotain uutta ihmisten elämään ymmärtämättä ensin, kuinka nämä ihmiset käyttäytyvät [...] Jos seisot tuolla [osoittaa kaukaiseen pisteeseen] ja minä istun tässä, kuinka voit opettaa minua? Kulttuurini ulkopuolella et voi opettaa minulle mitään. Sinun täytyy tulla sisään. Jos haluat työskennellä oikein hyvin, sinun täytyy tuntea sisään [kulttuuriin]. (Haufigu 2017.)

Haufigu havainnollisti kulttuurin ymmärtämistä käyttämällä esimerkkinä Suomen suunnittelemaa ja rahoittamaa kehitysyhteistyöprojektia Namibiassa:

Eräessä diakonia projektissa [jossa olin mukana] heräsi ajatus vanhainkodeista. Mutta he eivät olleet tehneet läpikotaista tutkimusta. Vanhukset eivät halua mennä vanhainkotiin vaan jäädä omaan kotiinsa. On hyvin tärkeää tehdä kunnollinen taustatutkimus ennen kuin alkaa tehdä mitään. [...] Mitä nämä ihmiset tarvitsevat? Minkä asioiden kanssa he kamppailevat? Voimmeko auttaa heitä pääsemään yli näistä haasteista sen sijaan, että kehittäisimme jotain uutta, minkä kanssa ihmisillä ei lähtökohtaisesti ole ongelmia? (Haufigu 2017.)

Kaikki, mitä suomalaiset toivat lähetystyön mukana Ambomaahan, ei kuitenkaan ollut kaikkien mielestä tarpeellista. Haufigu antaa esimerkiksi sen, että kesti kolmetoista vuotta ennen kuin suomalaiset onnistuivat kastamaan ensimmäisen kristinuskoon kääntyneen. Sen sijaan ihmiset

ottivat ilomielin vastaan tupakkaa jo ensimmäisinä päivinä lähetystyöntekijöiden saavuttua. Haufigu kuitenkin korostaa, että on eri asia antaa ihmisille jotain, mitä he tietävät haluavansa, kuin jotain, mikä ei ole heille entuudestaan tuttua. Haufigun mielestä Suomen Lähetysseura on hyvä esimerkki siitä, kuinka organisaatio voi oppia tuntemaan yhteisön ja keskittyä paikallisten todellisiin tarpeisiin sen sijaan, että he ajaisivat raadollisesti omaa asiaansa.

Mitä kehitysyhteistyöjärjestöt voivat oppia Suomen Lähetysseuralta?

Kristilliseen lähetystyöhön on usein suhtauduttu epäillen, sillä liikettä on pidetty kiihkoilijoiden keinona tuhota kulttuuria ja tyrkyttää omia kulttuurisia arvojaan. Tästä huolimatta lähetystyötä on tyypillisesti kritisoitu enemmän ”kotona” kuin ”lähetystyön kentällä”. Kuten useat haastateltavat toivat esille, Namibiassa on tyypillistä, että juuri poliitikot väittävät suomalaisten tuhonneen kulttuuria. Samalla voidaan kuitenkin kyseenalaistaa, miksi nämä samaiset poliitikot eivät itse elä kaipaamiensa kulttuuristen perinteiden mukaisesti. Vaikka emme voi kieltää länsimaiden jättämiä kulttuurisia jälkiä, toivon, että voin haastaa tätä yksipuolista kritiikkiä, jota lähetystyö on saanut osakseen. Kritiikistä puuttuu usein historiallinen ja kulttuurinen myötätunto, sillä kritikoilla ei ole tietoa eikä kykyä asettaa itseään siihen kulttuuriseen ja ajalliseen tilanteeseen, jossa varsinaista lähetystyötä tehtiin. Eurooppalaisten imperialismi Afrikassa jätti alueelle niin merkittävän jäljen, että meidän on vaikea erottaa sen tuomat hyödyt sen jättämästä yleisestä tuhosta. Meidän on haastavaa oppia menneisyydestämme, sillä emme usko sen sisältävän mitään hyvää. Kun olin tutkijana Pohjois-Namibiassa, havaitsin kiitollisuutta

suomalaisten tekemää työtä kohtaan. Kirkkohistorioitsijana kuitenkin epäröin, voinko antaa tuleville kehitystyöntekijöille suoria ehdotuksia havaintoihin perustuen. Epäröinnistäni huolimatta voin koota yhteen niitä keskeisiä elementtejä, joita haastateltavat mainitsivat.

Ensinnäkin haastateltavat painottivat toistuvasti lähetystyöntekijöiden sitoutuneisuutta. He toivat esille sen, kuinka lähetystyö alkoi jo vuonna 1870 ja jatkuu yhä tänä päivänä. Useimmat lähetystyöntekijät tekivät työtään monia vuosia elämänsä loppuun asti. Paulinumin teologisessa pappisseminaarissa yli 10 vuotta luennoitsijana toiminut Paulus Ndamanomhata korosti tämän sitoutuneisuuden kahta eri osa-aluetta. Ndamanomhatan mukaan ovambot arvostavat suomalaisten yhä jatkuvaa läsnäoloa alueella. Sen lisäksi hän korosti, että Suomen Lähetysseura tarjoaa vieläkin rahallista tukea esimerkiksi rahoittamalla tulevien kirkkotyöntekijöiden opintoja (Ndamanomhata 2018).

Toisekseen haastateltavat korostivat sitä, että entisaikoina ihmiset näkivät lähetystyöntekijät roolimalleina. He olivat ”mallikristittyjä”, joiden kautta ihmiset oppivat, miten elää hyvinä kristittyinä. Tämän lisäksi lähetystyöntekijät muistettiin myös siitä syystä, että he esittelivät ihmisille uuden säntillisen työkuulttuurin. Hannu Shipena toi esille sen, miten lähetystyöntekijät opettivat uuden ”tekemisen kulttuurin”. Tämä näkyi muun muassa siinä, että suomalaiset opettajat eivät ikinä jättäneet oppitunteja väliin. Myös Hannu Shipenan sairaanhoitajana työskennellyt äiti inspiroitui suomalaisten työkuulttuurista, eikä hän ikinä lähtenyt töistä kotiin ennen kuin kaikki potilaat oli hoidettu.

Kolmantena elementtinä haastateltavat toivat esille Suomen Lähetysseuran laajan vuorovaikutuksen paikallisen kulttuurin kanssa. Heidän mukaansa suurin osa suomalaisista lähetystyöntekijöistä oppi perinpohjaisesti tuntemaan Ambomaan kulttuurin ja kielet. Hertha Pomuti korosti, että suomalaisten tuoma koulutus otti

huomioon paikallisen väestön tarpeet. Hänen mukaansa tämä katosi Etelä-Afrikan vallan alla. Myös Hannu Shipena korosti tätä toteamalla: ”Ajattelimme, että kieleemme oppineet välittivät meistä enemmän.”

Neljäs elementti, jota haastateltavat korostivat, liittyi heidän näkemykseensä siitä, että suomalaisten lähetystyöntekijöiden työ perustui paikallisten tarpeille. Kaikkein tärkeimpinä lähetystyön saavutuksina he korostivat terveydenhuoltoa ja koulutusta. Suurin osa haastateltavista muisteli kristinuskon saapumista Pohjois-Namibiaan hyvin positiivisesti. Ihmiset näkivät lähetystyöntekijöiden tuoman uuden uskonnon ja yhteiskunnallisen kehityksen varsin erottamattomina. Yksinkertaisesti ilmaistuna suomalaiset lähetystyöntekijät toivat mukanaan kristinuskon ja yhteiskunnallisen edistyksen. Tämän lisäksi kahdessa haastattelussa korostui lähetystyön tärkeä panos maan itsenäistymiselle.

Viides haastatteluissa esille noussut elementti liittyy suomalaisten lähetystyöntekijöiden työn osallistavuuteen ja tasa-arvoisuuteen, joita ovambot arvostivat erityisesti rotuerottelun aikana. Lähetystyöntekijät asuivat ovambojen keskuudessa eivätkä heistä erillään. Nangolo Mbumba toi esille sen, miten Oshigambon lukion opiskelijat kokivat saaneensa tukea suomalaisilta lähetystyöntekijöiltä rotuerottelua vastustavien kamppailuiden aikana. Haastateltavilla oli kuitenkin eriäviä mielipiteitä lähetystyöntekijöiden sopeutumisesta Ambomaahan. Vaikka Shipena ja Ndamanomhata näkivät lähetystyöntekijät eräänlaisena eliittinä, he olivat kuitenkin muiden haastateltavien tapaan sitä mieltä, että vaikka täydellisen integraation saavuttaminen oli mahdottomuus, suomalaiset lähetystyöntekijät kuitenkin osallistuivat erinomaisen aktiivisesti paikalliseen yhteiskuntaan.

Kuudentena teemana useat haastateltavat toivat esille sen, miten vielä tänäkin päivänä Suomen ja Namibian hallitusten välillä on erityinen

suhde. Namibian hallituksen jäsenillä sekä maan evankelis-luterilaisella kirkolla on hyvät välit Suomen Lähetysseuraan ja lukuisiin suomalaisiin. Tämä välittyi Swapo-puolueen pääsihteerin ja Namibian nykyisen varapresidentin Nangolo

Mbumban puheesta; kiittäessäni Mbumbaa taapaamisen järjestämisestä hänen lomansa aikana Mbumba vastasi: "No, Suomen kansalaisuudesta on hyötyä Namibiassa."

Lopuksi

Keskityin tässä artikkelissa Suomen Lähetysseuran työhön Pohjois-Namibiassa ja korostin lähetystyöhön liittyviä kehityksen näkökulmia. Artikkelin varsinaisena tavoitteena oli selvittää, millä tavoin ovambot käsittävät suomalaisen lähetystyön. Kun tarkastelemme lähetystyön varhaisia vaiheita, voimme huomata, että sekä ovambot että suomalaiset tavoittelivat kehitystä. On kuitenkin huomattava, että ovambojen ja suomalaisten käsitykset kehityksen määritelmästä erosivat toisistaan. Ovambo-hallitsijat arvostivat kehitystä, sillä he näkivät sen keinona päästä käsiksi eurooppalaisiin taitoihin ja hyödykkeisiin, jotka taas auttoivat heitä pärjäämään tiukassa geopolitiisessa kilpailussa. Hallitsijoiden ajatuksista poiketen muu paikallinen väestö oli avoin myös muulle kehitykselle – kunhan se edisti heidän elämänlaatuaan. Näin ollen luterilaiset koulut, terveysasemat ja kirkot alettiin nähdä väylänä kehitykseen. Tämän lisäksi monet suomalaiset lähetystyöntekijät tulivat vaatimattomista olosuhteista, ja siksi työ lähetystyöntekijänä nähtiin "siunattuna" uramahdollisuutena. Sekä paikallinen väestö että siirtomaahallinnon työntekijät kunnioittivat heidän ammattitaitoaan, ja jotkut lähetystyöntekijöistä saavuttivat kohtalaista menestystä.

Ambomaassa 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa työskennelleet suomalaiset lähetystyöntekijät näkivät kehityksen ennen kaikkea hengellisenä ja väylänä pakanuudesta pelastukseen. Hengellinen kehitys nähtiin siis materiaalista kehitystä tärkeämpänä. Tästä huolimatta hengellisen kehityksen lisäksi ovambolaiset kristityt osallistuivat koulutukseen, joka mahdollisti monen miehen ja naisen osallistumisen poliittiseen kamppailuun Etelä-Afrikan hallintoa vastaan 1900-luvun jälkipuoliskolla.

On selvää, että ainakin lähetystyön alkuvaiheissa ovambojen käsitys kehityksestä oli ristiriidassa lähetystyöntekijöiden elämää ja ikuisuutta koskevien käsitysten kanssa. Kristityiksi kääntyneet ovambot eivät voineet enää osallistua kaikkiin ovambo-kulttuurin osa-alueisiin. Vaikka yllä mainitut jännitteet hälvenivät vuosien saatossa, vielä tänäkin päivänä Namibiassa voi havaita näitä kristinuskon ja "esikristillisen" kulttuurin välisiä jännitteitä. Namibian evankelis-luterilainen kirkko on avoimesti kritisoinut uudelleen herännyttä kiinnostusta tyttöjen perinteisiä aikuistumisrituaaleja kohtaan.

Ovambot ovat yleisesti yhtä mieltä siitä, että lähetystyö toi mukanaan myös epämieluisia

muutoksia. Kaikki haastateltavat olivat kuitenkin sitä mieltä, että positiiviset muutokset olivat negatiivisia muutoksia merkittävämpiä. Tämän lisäksi on yllättävää, että haastatteluissa nousseiden negatiivisten seurausten välillä on hyvin vähän yhtäläisyyksiä. Mielipiteiden moninaisuus voi liittyä mahdollisesti siihen, että ovambot välttävät omien "esi-isiensä" kritisoimista. Haastattelujen perusteella voisi sanoa, että ovambot eivät tyypillisesti muista lähetystyöhön liittyneitä jännitteitä vaan ennemmin lähetystyöhön liittyvän kehityksen. Monissa haastatteluissa ovambot vertasivat lähetystyön mukanaan tuomaa kehitystä omaan menneisyyteensä, jolloin ovambot pukeutuivat eläinten nahkoihin. Tätä historiallista ajanjaksoa kuvataan usein kaukaisena aikana, johon harva haluaisi palata. Haastateltavat eivät pelkästään korostaneet lähetystyöntekijöiden roolia terveydenhuollon, koulutuksen ja infrastruktuurin kehityksessä, vaan arvostivat myös heidän vaikutustaan Namibian itsenäistymisprosessiin.

Keskityin tässä artikkelissa ovambojen muistoihin ja menneisyyteen, jotka liittyvät Suomen lähetystyön tuomaan kehitykseen. Kirkkohistorioitsijana olen epävarma siitä, tulisiko

minun antaa ehdotuksia tuleville kehitystyöntekijöille. Sen vuoksi pyrin tässä artikkelissa painottamaan vain sellaisia seikkoja, jotka olivat erityisen selkeitä ovambojen kulttuurisessa muistissa. Haastattelujen perusteella edellä kuvatut kuusi aihealuetta herättivät kiinnostukseni erityisellä tavalla. Nämä aihealueet liittyvät lähetystyön kestoon ja sitoutuneisuuteen, lähetystyöntekijöihin roolimalleina, lähetystyöntekijöiden erityiseen kulttuuri- ja kieliosaamiseen, lähetystyön suhteellisen hyvään kykyyn perustaa työnsä ihmisten tarpeille, lähetystyön osallistavaan luonteeseen sekä Suomen ja Namibian välillä vallitseviin hyviin suhteisiin.

Kehitystyötä tullaan Namibiassa vielä pitkään vertaamaan Suomen Lähetysseuran tekemään työhön. Tätä ei välttämättä korosteta jatkuvasti kahdenvälisissä keskusteluissa, sillä ovambot harvoin puhuvat menneisyydestään, ellei siitä heiltä suoraan kysytä. Oman arvioini mukaan ovambot sekä Pohjois-Namibiasa että Namibian evankelis-luterilaisissa kirkossa samoin kuin Swapossa pitävät Suomen Lähetysseuran kehitystyötä pohjoisen Namibian alueella malliesimerkinä.

Lähteet

- Assmann, A. (2011). *Cultural Memory and Western Civilization: Arts of Memory*. New York: Cambridge University Press.
- Assmann, J. (2011). *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination*. New York: Cambridge University Press.
- Bond, L. ja Rapson, J. (2014). Introduction. Teoksessa: L. Bond ja J. Rapson, toim., *The Transcultural Turn: Interrogating Memory Between and Beyond Borders*. – Media and Cultural Memory. Berlin and Boston: Walter de Gruyter, ss. 1–26.
- Erll, A. (2010). Regional integration and (trans)cultural memory. *Asia Europe Journal* 8(3), ss. 305–315.
- Erll, A. (2011). *Memory in Culture*. New York: Palgrave Macmillan.
- Fairweather, I. (2006). The Performance of Heritage in a Reconstructed, Post-Apartheid Museum in Namibia. Teoksessa M. Bouquet ja N. Porto, toim., *Science, Magic & Religion*. New York and Oxford: Berghahn Books, ss. 161–181.
- Groop, K. (2017). Shikongo shaKalulu, Nakambale and Shared Memories: Olukonda historic mission station as a cultural memory and heritage site. *Journal of Namibian Studies* 21, ss. 65–87.
- Missionstidning för Finland (MTF). 1872, 1874, 1881, 1900.
- Notkola, V. ja Siiskonen, H. (2000). Fertility, Mortality and Migration in SubSaharan Africa: The Case of Ovamboland in North Namibia, 1925–1990. Basingstoke and London: Palgrave Macmillan.
- Paunu, U. (1909). *Suomen pakanalähetystoimi II: Suomen Lähetysseura vuosina 1859–1876*. Helsinki: Suomen Lähetysseura.
- Peltola, M. (1996). *Martti Rautanen: Mies ja kaksi isänmaata*. Helsinki: Suomen Lähetysseura.
- Peltola, M. (1958). *Sata vuotta suomalaista lähetystyötä 1959–1959*. Helsinki: Suomen Lähetysseura.
- Saarisalo, A. (1971). *Etelän ristin miehet: Martti Rautasen elämä*. Porvoo, Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Haastattelut
- Amaambo, Filemon, 27.12.2016.
- Haufiku, Johannes, 27.12.2017.
- Mbumba, Nangolo, 30.12.2016.
- Ndamanomhata, Paulus, 7.12.2018.
- Pomuti, Hertta, 9.1.2018.
- Shipena, Hannu, 27.12.2017.

Kirjoittajat

Chaudhary, Kalu Ram on Fidan Nepalin hankkeiden ohjelmapäällikkö. Hänen erikoisalojaan ovat ihmisten mobilisointi sekä vesi-, sanitaatio- ja hygieniakysymykset.

Groop, Kim (TT, dosentti) on kirkkohistorian yliopistonlehtori Åbo Akademiassa. Hänen tutkimuksensa ovat käsitelleet kulttuurista muistia sekä kristillisen lähetystyön historiaa erityisesti Tansaniassa ja Namibiassa.

Hakola, Harri on Fidan toiminnanjohtaja.

Hasu, Päivi (FT, dosentti) toimii Jyväskylän yliopiston kansainvälisen kehityksen yliopiston-opettajana. Hänen tutkimuksensa ovat käsitelleet afrikkalaista kristillisyyttä, karismaattista liikettä ja uskonnollistaustaisten järjestöjen kehityshankkeita.

Heinonen, Marjo on ollut Abilis-säätiön toiminnanjohtaja vuodesta 2009 alkaen. Hän on työskennellyt vammaispalveluiden kehittämistehtävissä Suomessa ja tehnyt kehitysyhteistyötä Afrikassa ja Aasiassa useiden vuosien ajan. Vammaisten henkilöiden ihmisoikeudet ja aito osallistuminen yhteisön toimintaan ovat hänen työnsä keskiössä.

Huttunen, Heikki on Euroopan kirkkojen konferenssin (EKK) pääsihteeri. Hän toimi aiemmin Helsingin ortodoksisen seurakunnan papin toimesta ennen kuin siirtyi 2006 Suomen ekumeenisen neuvoston pääsihteeriksi vuoteen 2015 saakka. Isä Heikki on toiminut Suomen ortodoksisen kirkon kirkolliskokouksen pappisjäsenenä.

Joensuu, Ari (D. Min.) on Fidan vanhempi neuvonantaja. Hän on aikaisemmin toiminut muun muassa Fidan aluejohtajana Etelä-Amerikassa, Itä-Afrikassa, Lähi-idässä ja Keski-Aasiassa sekä Fidan humanitaarisen avustustyön ja kehitysyhteistyön päällikkönä.

Katsui, Hisayo (VTT, dosentti) on vammaistutkimuksen apulaisprofessori Helsingin yliopistossa sekä Suomen vammaistutkimuksen seuran puheenjohtaja. Hänen tutkimuksensa ovat käsitelleet vammaisliikettä ja vammaisten kansainvälistä yhteistyötä sekä kehitysyhteistyötä. Aikaisemmin hän toimi tutkimus- ja kehitysvastaavana Abilis-säätiössä.

Kotisaari, Tapani toimi Suomen Lähetysseuran kehitysyhteistyökoordinaattorina Kambodžassa 2013–2017.

Könkkölä, Kalle (1950–2018) oli Abilis-säätiön hallituksen puheenjohtaja ja Kynnys ry:n toiminnanjohtaja. Hän toimi lisäksi Vihreän liiton kansanedustajana sekä Helsingin kaupunginvaltuuston jäsenenä. Könkkölä ajoi vammaisten ihmisoikeuksia niin kotimaassa kuin kansainvälisesti, erityisesti kehitysmaissa. Hänestä tuli Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan kunniatohtori vuonna 2016.

Langås, Arngeir (PhD) on teologi ja Tanskan kirkkojen kehitysyhteistyöjärjestö Danmissionin ohjelmakoordinaattori, jonka erikoisalaa on kehitys ja uskontodialogi.

Lukonge, Modestus (PhD) on Tansanian evankelis-luterilaisen kirkon pastori ja Tumaini-yliopiston lehtori. Hänen erikoisalojaan ovat globalisaation, politiikan ja kristinuskon etiikka.

Mbaya, Henry (PhD) on missiologian apulaisprofessori Stellenboschin yliopistossa (Etelä-Afrikka). Hänen erikoisalojaan ovat muun muassa lähetysthistoria, ihmisoikeudet, oikeudenmukaisuus ja uskonnollistaustaisten järjestöjen tekemä ympäristötyö.

Pitkänen, Pasi (FM) toimi Fidan Pohjois-Korean-työn maakoordinaattorina 2016–2018.

Päivänsalo, Ville (TT, dosentti) on toiminut globaaliteologian apulaisprofessorina sekä teologisen etiikan ja sosiaalietiikan professorina ja yliopistonlehtorina Helsingin yliopistossa. Hän on julkaissut laajasti erityisesti oikeudenmukaisuutta ja etiikkaa käsitteleviä tutkimuksia.

Rios Cuellar, Lorena toimii Kolumbian Asamblea de Dios -kirkkokunnan kansallisena lakiasiantuntijana. Hän johti ensimmäisen kansallisen uskonnollista vapautta koskevan säännöksen laatimista. Vuonna 2018 hänet nimettiin Kolumbian ensimmäiseksi uskonnollisten asioiden johtajaksi.

Stefansson, Rolf on Suomen Lähetysseuran toiminnanjohtaja.

Vuola, Elina (TT) on globaalin kristinuskon ja uskontodialogin professori Helsingin yliopistossa. Hän toimi Kepan puheenjohtajana 2012–2015. Hänen laaja tutkimustoimintansa on käsitellyt muun muassa vapautuksen teologiaa, sukupuolta ja kehitystä.

Yousef Fandi Omeish, Elain (MA) on Fidan Jordanian-työn hankejohtaja.

Kim Groopin, Hisayo Katsuin ym., Arngeir Langåsin, Modestus Lukongen ja Henry Mbayan artikkelit ovat englannista kääntäneet Jyväskylän yliopiston kansainvälisen kehityksen opiskelijat

Emmi Anttila (YTK), **Pinja Front** (YTK) ja **Jenni Seppänen** (YTK).

Kestävä kehitys on tämän hetken suurin kehityshaaste koko ihmiskunnalle. Mitä annettavaa kansalaisyhteiskunnalla voisi olla? Kansalaisyhteiskunnan tila on kaventumassa sekä Suomessa että globaalisti. Kansalaisjärjestöjen valtionavun leikkaukset ovat lisänneet huolta entisestään. Suomen valtion tukeman yritysyritystyön rinnalle tarvitaan kuitenkin edelleen kehitysmalleja, jotka tukevat kumppanien toimintaa sekä vahvistavat ihmisoikeuksia, koulutusta ja osaamista. Kansalaisjärjestöillä on ymmärrystä kehittyvien maiden yhteiskunnista. Kansalaisyhteiskuntaan lukeutuvia kirkkoja ja uskonnollisia yhteisöjä kritisoidaan joskus kehityksen jarruina. Fida ja Suomen Lähetysseura ovat yhdessä halunneet koota puheenvuoroja kansalaisyhteiskunnan muutoksista ja uskonnollisten järjestöjen asemasta globaalisti. Tämä teos haluaa nostaa keskusteluun myös kehitysyritystyön myönteiset tulokset ja onnistumiset sekä sen toivon, mitä yhteinen työ voi tuoda eri alueiden ihmisille kestävän kehityksen haasteiden edessä.

Kansi: Aikamedia Oy / Antti Kamppinen
Kannen kuvat: www.shutterstock.com
Lk. 36.68

ISBN 978-952-252-388-4

9 789522 523884